

תוכן הענינים

- א. תוכן ענינים 1
ב. דבר השלוחה 3

מאמרי אנשי הצוות

- ג. הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה / מחקרים מדעיים בשירות היהדות 5
ד. הרב אמיר שרון / ויחל משה 9
ה. הרב ניר כפרי / למה בכלל צריך להתפלל? 13
ו. הרב דניאל אלול / חתיכת עבודה 17
ז. הרב אילן סעדה / האם אתה קורא קריאת שמע נכון??? 27
ח. ר' אופיר אזרד / עין הרע 32
ט. ר' פיני כפרי / מחשבות זרות 37
י. ישראל בנססי - מדריך / וישמחו כי ישתוקו 40

מאמרי שיעור ה'

- יא. ר' יצחק אנג'ל / תפילת משעמם-עשרה!!! 44
יב. ר' אריה פנחס לוית / חעלבעינע, האם מצטרף למנין? 49
יג. אוהד כץ / תפילת הגנב - טוב או רע? 54
יד. אושר אופמן / יתגבר כארי 57
טו. משה בוכהלטר / איך אצליח לקום בבוקר לתפילה? 60
טז. עמית ווייל / תפילה לשום המדינה 63

מאמרי שיעור ד'

- יז. חיים פוגל / כוונת האדם בתפילה 66
יח. שמואל (שמוליק) ליבנה / דברים האסורים והמותרים קודם התפילה 70
יט. יניב יעקב / דווה להתפלל בכל מקרה 75
כ. אהרן חזי / תפילת תחנונים 78
כא. יוסי לטין / מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה 82
כב. אביעד זילברמן / מעלת עניית "אמן יהא שמיה רבא" 85
כג. איתמר דניאל / חזרת הש"ץ 88

מאמרי שיעורים ב' - ג'

- 90 כד. **אריאל שפייר** / מקומה של התפילה בעבודת ה'.....
93 כה. **שם משולם** / פירוש תפילת מנחה של שבת.....
97 כו. **יוסף ברזילי** / לפתוח את העיניים ולומר תודה.....

מאמרי שיעור א'

- 101 כז. **אור מדהלה** / נקדישך ונעריצך.....
104 כח. **מאור כהן גדול** / שלא לעבור לפני המתפלל.....
108 כט. **אור מתנה** / כוחה של תפילה.....
112 ל. **אלעזר נמיר** / לבקש כל דבר מהקב"ה.....
115 לא. **דניאל רדינסקי** / אכילה קודם התפילה.....
118 לב. **גלעד חיימי** / אמונה זו תפילה.....
121 לג. **דביר אקדע** / קריאת שמע ומעלותיה.....
125 לד. **הראל צברי** / תפילה במנין.....
128 לה. **אסף מרינבך** / "עלינו לשבח לאדון הכל".....
132 לו. **רואי חיים** / סדר תפילת שמונה עשרה.....
137 לז. **ניצן קרווה** / גדול העונה אמן יותר מן המברך.....
139 לח. **נרדי ידעי** / אמירת פיטום הקטורת ומעלתה.....
143 לט. **פאר גדסי** / "אשרי יושבי ביתך".....
147 מ. **צוריאל בניזרי** / ערכה של תפילה.....
152 מא. **שייקה כהן** / תיאום כוונות.....
156 מב. **צחי זהן** / התפילה - עבודת הלב!
158 מג. **אוריאל פינחסי** / כדורגל ותפילה, מה הקשר?.....

נספחים

- 163 מד. **הקדשות** /.....

דבר השלוחה

בשלוחה, כל יום מתחיל באותה תמונה. המדריך עובר בחדרים ומעיר לתפילה, לאחר מכן ראש השלוחה עוזר לו, לאחר מכן יש איזה חבר שמתעקש להעיר חבר אחר, ובסיום כל הטקס הזה, קם מי שקם וכל השאר ממשיכים לישון. הטענות שטוענים אותם אלו שלא קמים, "אין לי למה לקום", "התפילה לא מדברת אלי" (דרך אגב, מתי אתה דיברת אל התפילה, כדי שהיא תדבר אליך?). בחוברת זו ניסינו לתת תשובה לשאלה, מה ערכה של התפילה, מה הערך של חלקים כאלה ואחרים בתפילה, וכל זאת במטרה לקרב את עניין התפילה אל הבחורים ואל הרמי"ם כאחד.

אולם יש להעלות נקודה חשובה אחת, **התפילה היא המדד המרכזי לחיים דתיים**. ישנם ימים שאדם נמצא במסגרת שהתפילה היא חלק מהסדר יום, וישנם ימים אחרים, בהם, האדם קובע לעצמו את הלו"ז (=לוח זמנים). אם היהודי רואה בתפילה במניין, נקודה קשיחה בלוח הזמנים היומי שלו, בכך הוא משדרג את החיים היהודיים שלו בכמה דרגות. לא כל אחד יכול לעמוד בלימוד היומי שלו, בחופשות, בזמנים לחוצים בעבודה ועוד. אולם, אם הוא ישמור על שלוש תפילות במניין בכל מצב, הקשר שלו עם הבורא, יהיה במקום מצויין.

ב"ה זו החוברת העשירית ויש כבר "מניין" של חוברות, וזו ההזדמנות להודות לכם על הזכות שאתם נותנים לנו להיכנס לכם לחיים, ולגעת בנקודות הכי רגישות בנשמה שלכם. אנו רואים בכך שליחות ממדרגה ראשונה, ומתפללים יום יום לבורא עולם, שייתן לנו את ההכוונה הנכונה, מה לומר ומה לא, על מה להתעקש ועל מה לוותר ועוד ועוד. דעו לכם, כי חשיבות רבה יש לכך שהבחורים עצמם קונים להם הכשרה בכתיבה עצמית, ומעבר לרווח הטכני שבהבעה בכתב, הרי שיש את הרווח התוכני בכך שאדם מתחבר יותר אל מה שכתב בעצמו, כי "רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חברו".

בחוברת העשירית ישנה הזדמנות להודות לעורך המסור והנאמן של כל החוברות עד היום, הרב דניאל, שעושה ימים ולילות, על מנת שכל המאמרים יהיו כתובים בצורה מכובדת וברורה.

אנו מברכים את שיעור ה' שהשתחרר, ומאחלים לכל הבוגרים שימשיכו לשמור על קשר עם התורה והמצוות למשך כל חייהם ויהיו כולם בבחינת "גדולים בתורה". מותר לשמור על קשר גם עם השלוחה.

לתלמידי שיעור ד' אנו מאחלים, שכל אחד ואחד מכם ימצא את זיווג המתאים בקרוב, ושנזכה יחד לרקוד ולשמוח בחופתכם (ברכה זו כוללת כמובן גם את בחורי שיעור ה' שעדיין מחפשים!!!).

שיעור ג' שהשתחררו משירות פעיל, אנו מחכים לכם ומצפים מכם להמשיך ולתת את העוצמות שהענקתם לשלוחה בשיעור א' וב', בונים עליכם!!!

שיעור ב' שהתגייס לפני פסח, המשיכו לשרת את העם והמולדת, תהיו גאים בתורה שאתם מייצגים, ותעשו כבוד לעצמכם ולשלוחה.

שיעור א' היקר, כיף לראות כיצד אתם לאט לאט מתחילים לפרוח. אחד עושה סיום, השני מנסה למלא יותר את סדר היום שלו, והשלישי כותב דבר תורה על מנת לומר אותו על שולחן שבת. כל התקדמות קטנה שלכם גורמת להורים שלכם ולנו שמחה גדולה, ואנו בטוחים שגם אתכם זה משמח.

אחרונים חביבים השבושי"ם, שיתחילו בעוד חודש את שיעור א', ברוכים הבאים, אנו מאחלים לכם קליטה מהירה, והתאקלמות מהירה בשלוחה.

בברכת קיץ מועיל ובריא
צוות השלוחה

מחקרים מדעיים בשירות היהדות

הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה

פתיחה

רבים טוענים שהתפילה קשה עליהם, הרי לא הגיוני שאדם יאמר את אותו הנוסח, כל יום, שלוש פעמים. כך שבחשבון פשוט, אדם בן שישים, אמר את נוסח התפילה, החל מגיל תשע, כשישים וחמש אלף פעם!!!

איני מעוניין להיכנס לשאלה האם עדיף נוסח קבוע מאשר נוסח אישי משתנה, אולם בדברים הבאים אנסה להוכיח שהתפילה טובה ומועילה לאדם, גם בעולם הזה. מעבר לעובדה, שככל שתבקש יותר מהקב"ה יש יותר סיכוי שמשאלותיך יתגשמו, שהרי מקובלנו שאין תפילה החוזרת ריקם.

קיום מצוות בגלל מחקרים מדעיים

המחקר המדעי בכל התחומים התפתח מאד בשנים האחרונות, והחיים שלנו השתנו באופן משמעותי בעקבות ההתפתחויות הללו. אדם שחי לפני מאתיים שנה לא ידע מה זה פלאפון, מכוננית, מטוס, חשמל, ועוד ועוד (מעלה מחשבה נוגה, כמה זמן עבודה אנו מבזבזים על מנת להחזיק את כל המכשירים הללו, שכל מטרתם "להקל" עלינו את החיים!). גם במישור הרוחני, ההתפתחות המדעית נותנת את אותותיה. לא מעט מחקרים מוכיחים שקיום המצוות מועיל לאדם. כגון, קיום הלכות טהרת המשפחה מועיל למניעת סוגים שונים של סרטן. גם בתחום האמונה נעזרים במדע, מאז שהעלו את התנ"ך על מחשב, הגיעו ליכולת לקרוא את התורה בדילוג אותיות, ולמצוא ממצאים מדהימים, המוכיחים שהתנ"ך נכתב על ידי מי

שידע את כל העתיד, ושאין שום אפשרות שהתנ"ך נכתב בידי בן אנוש. את כל הממצאים הללו מרכזים בחוברות ובספרים, מעבירים את ההוכחות הללו בהרצאות ובסמינרים, מתוך הנחה שהדברים הללו יחזירו אנשים בתשובה.

אם הדברים הללו מחזקים את האמונה אצל מן דהוא, זה מצוין, אולם חשוב להדגיש שאין להתמכר לכך. כוונתי, אם נתרגל שכל דבר שאנו עושים מבוסס על העובדה שהוא מועיל לי, אז מצוות שאנו לא יודעים מה התועלת שצומחת מהן, נעשה באופן פחות נלהב. מעבר לכך, דברים שעל פי הידיעות המדעיות מזיקים לנו, לא נקיים בכלל. **חשוב לזכור: את המצוות עלינו לקיים בגלל ציוויו של הבורא, כפי שעבר אלינו במסורת המקובלת עלינו מדורי דורות!**

האם התפילה מאריכה חיים?

מדע הסטטיסטיקה התפתח גם הוא מאד בשנים האחרונות. מסד הנתונים הממוחשב, מאפשר באופן פשוט ליצור חתכים מסוגים שונים, והמון שאלות יכולות לבוא על פתרון בלחיצת כפתור. אחת השאלות המעניינות שנשאלו היא, האם הדתיים חיים יותר שנים מחילוניים? האם קיום מצוות הדת מאריכה את תוחלת החיים של האדם?

חיפשתי במנוע החיפוש "גוגל" על פי המשפט "תוחלת חיים של דתיים" והגעתי לכמה תוצאות. השתדלתי לא להיכנס לאתרים דתיים, ע"מ שלא יגידו שהממצאים מוזמנים. נכנסתי לאתר בשם "מוט'קה" המיועד לאוכלוסייה המבוגרת, וכך נכתב שם:

במחקר משותף למכון האמריקני הלאומי לחקר הבריאות ולאוניברסיטת אוסטיין התברר כי **מעורבות דתית גבוהה ואמונה רוחנית הן סגולה לבריאות טובה יותר**. בין הסיבות שהועלו לממצא זה על ידי החוקרים:

- **התנהגות בריאה**: אמונה דתית עשויה להפחית התנהגויות המעלות את הסיכון למחלות, כמו עישון וצריכת אלכוהול, ולהגביר את ההתנהגות החיובית בכל הנוגע לאורח החיים.
- **תמיכה חברתית**: מי שמבקר בקביעות בבית הכנסת הוא בעל קשרים חברתיים ענפים יותר, ולפיכך גם נהנה מתמיכה רגשית ומצורות אחרות של סיוע חברתי, ביחס למי שאינו מבקר בבית הכנסת בקביעות או כלל.
- **הערכה עצמית**: מעורבות בקהילה המסורתית/דתית נמצאה כגורמת להערכה עצמית גבוהה יותר, לתחושת ערך עצמי וליכולת לשלוט על חיינו וגורלנו.
- **התמודדות עם מצבי לחץ**: תפילה, מדיטציה ופעילויות דתיות/רוחניות אחרות עשויות לסייע להתמודדות עם אירועים מלחיצים וגורמי חרדה אחרים בחיינו.
- **רגשות חיוביים**: פעילויות דתיות עשויות לעורר רגשות חיוביים, שנמצאו כבעלי השפעה על המערכת החיסונית ועל גורמים פיזיולוגיים אחרים המשפיעים על בריאותנו.
- **אמונות בריאות**: האמונה עשויה לגרום להסתכלות חיובית על החיים, שמצידה מועילה לאיכות החיים ולבריאות.

ועכשיו נתמכים המימצאים מחו"ל גם במחקר "כשר" למהדרין, שנערך באוניברסיטה העברית על ידי פרופ' הווארד ליטווין מהמרכז לחקר הזיקנה. המחקר התבסס על סקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנערך ב-1997 ובדק כ-5,000 גברים ונשים בני 60 ומעלה בנוגע לאורח חייהם. ליטווין וצוותו התמקדו ב-1,811 איש מתוך הנסקרים. אחרי שבע שנים מתחילת הסקר (ב-2004) התברר כי 684 איש מאלה נפטרו. בהשוואת

אורחות החיים של הנבדקים כפי שדווחו על ידם, ובניטרול גורמים כמו גיל ומחלות, התברר כי תדירות הביקור בבית הכנסת ותדירות קשרים חברתיים השפיעו באופן מובהק על ההישרדות של הנבדקים. לדברי ליטווין, אחוז התמותה בקרב אלה שלא הלכו לבית הכנסת היה גדול ב- 75% מאשר אלה שביקרו בבית הכנסת בקביעות.

סיכום

כפי שאמרתי בהתחלה אינני מעוניין ליצור את התמונה שעלינו ללכת בקביעות לתפילות במניין בגלל שאנו מעוניינים בתוחלת חיים ארוכה יותר, ובטח שלא נקיים מצוות בוראנו רק בגלל סקרים כאלה ואחרים. אני רק מנסה לטעון, שההתמדה בהליכה לבית כנסת עושה טוב לאדם גם בעולם הזה, ואולי הידיעה הזו תקל במשהו את הקושי בהתמדה בהליכה לתפילה במניין. ונסיים במינוח הלקוח מן הגמרא: "זה מתן שכרו בעולם הזה, ובעולם הבא איני יודע כמה".

כל דבר טוב דורש מאמץ, אבל כפי שהראתי - המאמץ משתלם גם בעולם הזה.

ויחל משה

הרב אמיר שרון

נמצאים אנו בימי בין המצרים, וכידוע חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמישה דברים אירעו בתשעה באב. אחד מהדברים שאירעו בשבעה עשר בתמוז הוא שבירת הלוחות, שבאה בעקבות חטא העגל.

כאשר משה נמצא על הר סיני בארבעים יום הראשונים, הוא מתבשר מהקב"ה על חטא העגל, "וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים סרו מהר מן הדרך אשר ציוויתים עשו להם עגל מסכה...". מיד לאחר תיאור החטא משתף הקב"ה את משה בתוכניתו ואומר לו שבכוונתו להשמיד את עם ישראל, "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול".

משה רבנו "הרעיא מהימנא" ללא שהות וללא היסוס עומד בתפילה לפני הקב"ה ופותח בתפילתו המפורסמת "ויחל משה את פני ה' אלוקיו ויאמר למה ה' יחרה אפיך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה שוב מחרון אפיך והנחם על הרעה לעמך. זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעולם". ואז באה תגובת ה', "והנחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו".

משה רבנו מתרכז בשתי טעונות בתפילתו:

א. חילול ה' נורא - המצרים יאמרו שאין לך כח ויכולת להוביל את ישראל במדבר.

ב. הבטחת ונשבעת לאבות לקיים את זרעם ולתת להם את ארץ ישראל.

לאחר שתי טענות אלו "משתכנע" כביכול ריבונו של עולם, ומתנחם.

כשמתבוננים בטענות אלו תמהים ומשתוממים מה פירוש כל המשא ומתן הזה ודין ודברים בין ריבונו של עולם למשה רבנו?

האם יעלה על הדעת לומר שהקב"ה תכנן להשמיד את עם ישראל ורק לאחר שמשה טען טענות אלו הקב"ה מתרצה?! האם ניתן לומר שהקב"ה לא חשב על טענות אלו ורק לאחר שמשה אומר אותם אז כביכול הקב"ה אומר: "וואלה אתה צודק, לא חשבתי על זה!".

הרי הכל גלוי וידוע לפניו, כל העתידות והנסתרות וגם כל השיקולים והטיעונים, ואם כך הרי עוד לפני שמשה מתפלל הקב"ה לקח בחשבון טענות אלו, ואף על פי כן רצה להשמיד את עם ישראל, אם כן מדוע הקב"ה סולח רק לאחר שמשה אומר את אותן טענות? מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר?

זאת ועוד, וכי אכפת לו לקב"ה מה יאמרו עליו מצרים? האם זקוק ריבונו של עולם למשה כיועץ תקשורת או יועץ תדמית שיעשה לו פרסום טוב? האם הקב"ה מפחד שהפופולריות תרד בסקרים או שיכתבו עליו ביקורות חריפות בעיתוני הבוקר של פיתום ורעמסס? ברור הדבר שריבונו של עולם לא מתחשב ברייטינג ולא באחוזי צפייה, ואם כן שאלתנו קמה וגם נצבה, מה נשתנה בין לפני התפילה לאחריה?

שמעתי בשם הרב גנץ שליט"א, שמשה רבנו לימד אותנו יסוד גדול בהבנת מהות התפילה, ותפילה זו של משה צריכה להוות בניין אב ואב טיפוס עבורנו בגישתנו אל עבודת התפילה.

משה רבנו מבין שתפילה אין עניינה רק בקשת צרכים ואף לא בקשת סליחה או רחמים, ולכן בשלב הראשון משה רבנו לא "מנגן" על נימי המצפון ולכן לא מבקש רחמים על עם ישראל בנוסח "הם מסכנים, ויש בהם ילדים וזקנים חפים מפשע", "והאף תספה צדיק עם רשע", אלא משה מפנים לעצמו את התחושה שמה יאמרו מצרים. כלומר, מפריעה למשה הידיעה שיהיה חילול ה' נורא. התפילה, כביטוי לרחשי לבו הטהור של משה, אספה את תחושתו שלא חשב על צורכי עצמו, שהרי יכול היה לצאת המרוויח הגדול מכל הסיפור - "ואעשך לגוי גדול". אך לא איש כמשה יחשוב על רווחים אישיים. הוא אפילו לא חשב על עם ישראל, אלא כל מעינותיו היו נתונים ברגע זה לאינטרס האלוקי, שכתוצאה מהעונש לעם ישראל הקב"ה כביכול "יפסיד" מכך ושמו הגדול יתחלל בגוים.

כאן משה רבנו לימד אותנו פרק בהלכות תפילה.

הקב"ה אינו בנק, והתפילה אינה כרטיס כספומט שבאמצעותו מושכים כסף. אומנם נכון, שכאשר יש לאדם בעיה מסוימת או צורך כל שהוא עליו לפנות לקב"ה שימלא משאלות ליבו לטובה, אבל מי שתפילתו מסתכמת בכך הרי שעדיין לא נכנס לשער הראשון שבשערי תפילה.

הזוהר הקדוש מבטא זאת בלשון חריפה וממשיל אנשים אלו לכלבים חצופים שנובחים "הב הב" - כלומר תן תן.

המהר"ל מפראג מסביר שיש כמה משמעויות למושג תפילה. מה שמתבאר מדבריו הוא שהמשמעות הכי עמוקה של תפילה היא מלשון תפל, וכלשון המלבי"ם על הפסוק ביחזקאל [יג, י] "והנה טחים אותו תפל" מחיצה תפל שאין בו עיקר, כלומר דבר לא ממשי ולא חשוב.

על פי זה אומר המהר"ל, שתכלית היראה של העומד לפני המלך היא ההתבטלות, אדם שמבטל עצמו ורצונו כלפי הקב"ה זו שיאה של תפילה.

גם בתפילות הימים הנוראים חוזר מוטיב זה, "זוכרנו לחיים", מדוע?
"למענך אלקים חיים". כלומר, אין אנו מבקשים חיים סתמיים, אלא חיים
שהם למען ה', כדי שנקדש שמו בעולם.

גם בתפילת "אבינו מלכנו" אנו מזכירים "עשה למענך לא למעננו".

כתוצאה מהתכנית האלוקית להרוג את עם ישראל, הגיע משה להבנה
העמוקה של חילול ה' הנורא שיהיה בזה, והזדהה עם זה זהות מוחלטת, עד
ששום ענין אחר לא הפריע לו באותה שעה. לאחר שאדם מגיע להתבטלות
כזאת מול ריבונו של עולם, ודאי שבכוחה של תפילה זו לבקוע רקיעים. לכן
זכה משה שתפילתו עשתה רושם "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות
לעמו". הקב"ה ידע הכל עוד לפני שמשה טען את טענותיו, אבל הקב"ה
חכה שהמתפלל - במקרה זה משה - ידע ויפנים את עומק ההתבטלות, ואז
בכח תפילה שכזו לחולל פלאים.

משה לימד אותנו פשט מחודש ואולי אפילו הפוך במהות התפילה, התפילה
אינה סיפוק צרכינו, אלא התפילה היא "צורך גבוה". היינו, התבטלות שלנו
אל ריבונו של עולם, ומחשבה שלנו על כבודו יתברך.

כותב הרמב"ם בתחילת הלכות תענית, שעיקר התענית היא לזעוק ולהריע
ודבר זה מדרכי התשובה.

חכמים תיקנו לקרוא פרשת "ויחל משה" בתעניות כדי שנבין מה עיקר
מהותן של הזעקה והתפילה.

יזכנו ה' לעובדו בכל לבבנו, ואיזו היא עבודה שבלב - זו תפילה.

למה בכלל צריך להתפלל?

הרב ניר כפרי

איך מעיון תפילה ניתן להגיע לכפירה?

רבי יוסף אלבו כותב בספר העיקרים [מאמר רביעי אות יח] **שהפקפוק בכוחה של התפילה קרוב לכפירה בה' יתברך**. הטענה שהביאה לכך היא, שאם נגזר מה' יתברך שאדם יקבל טובה או ברכה אז למה צריך להתפלל? ואם ה' לא רוצה לתת לאדם את מבוקשו מה תועיל תפילתו? שהרי תפילתו נגד רצון ה'. הרי אין שינוי רצון אצל ה' יתברך, ובעבור זה שאין האדם יכול לשנות את רצון ה' אין לכאורה צורך להתפלל. ויתר על כן, מכיוון שאני לא מעלה או מוריד, אז למה לי בכלל לקיים תורה ומצוות? ולכן הגיעו הרבה אנשים טועים לכלל כפירה בה'.

אלא שיש להשיב, מכיוון שטבע הטוב להיטיב ובוזה תוכר טובתו, הרי שהשפעת ה' יתברך אינה פוסקת. אלא שיש שינוי מצד המקבלים, והטובה המגיעה לאדם תהיה כפי כשרון מעשיו והשתדלותו לקבל את השפע.

נביא דוגמא להסבר הדברים. אם נגזר על האדם שנה מבורכת בתבואתו ובכל עבודתו בשדה, והוא לא יחרוש ולא יזרע בשנה ההיא, אף שהקב"ה ישפיע גשמי ברכה ונדבה, הוא לא יזכה ליהנות משפע זה מכיוון שלא הכין את עצמו לקבל את השפע הראוי לו.

ולפי זה נאמר, שגזרה רעה באה על האדם ח"ו כאשר הוא במדגה מסוימת שנקבעת ע"י כשרון מעשיו, וכאשר הוא משנה את מעשיו ומתקן את דרכיו אזי אותה גזרה לא נגזרה על אותו אדם, שהרי הוא עכשיו אדם שונה, ופנים חדשות באו לכאן. אם כן, על אותו אדם לא נגזרה אותה גזרה ולכן

לא חלה על אותו אדם, ולגביו היא מבוטלת. הרי לנו שוב, שהשתדלותו של האדם וכשרון מעשיו מביאים עליו את גורלו.

יוצא לנו מכאן, שאף שנגזרה טובה וברכה לאדם או להיפך ח"ו, הרי שכשרון מעשיו והשתדלותו הם אשר יקבעו אם יקבל את השפע הראוי לו וכן להיפך. ע"י שינוי מעשיו וחזרתו בתשובה מהפך האדם כל מיני גזרות רעות וצער ויסורים לטובה וברכה, שכן ע"י שינוי מעשיו פנים חדשות באו לכאן והוא כבר אינו אותו אדם, והמציאות כבר אינה כפי שהיתה קודם לכן.

וכן מצינו אצל חזקיהו המלך, כשחלה ובא אליו ישעיהו בן אמוץ והתנבא עליו שיכתוב צוואה לביתו מפני שהוא עומד למות מהעולם הזה וגם איבד את חלקו בעולם הבא, בגלל שלא עסק בפריה ורביה כי ידע שיצאו ממנו בנים שירשיעו. חזקיהו קיבל עליו לשנות את דרכיו וביקש מישעיה שיתן לו את בו לאשה, כדי שאולי בזכות צדקתם של שני בני הזוג יצאו בנים צדיקים. ישעיה סירב, שכן מי ירצה לשדך את בתו לאדם העומד למות ע"פ ציווי ה'?! כאן חזקיה משנה את טון דיבורו ואומר לישעיהו בצורה נחרצת: "כלה נבואתך וצא, שכן מקובלני מבית אבי אבא שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם על יתיאש מן הרחמים". בורא עולם מתערב ואומר לישעיהו כי חזקיהו צדק. חזקיהו המלך פותח מיד בתפילה והקב"ה מקבל את תפילתו ומוסיף לו עוד חמש עשרה שנה!!! על שנותיו. ואכן חזקיה לוקח את בתו של ישעיהו הנביא לאישה. רואים אנו שע"י תפילה ושינוי מעשה שחזר בתשובה, ביטל את הגזרה שחלה עליו מכיון שע"י שינוי מעשיו פנים חדשות באו לכאן ואינם אלו שעליהם חלה הגזרה.

האם התפילה היא צורך האדם או צורך גבוה?

ישנו פסוק מעניין מימי הבריאה "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה" [בראשית ב, ו].

מפרש רש"י: "ומה טעם לא המטיר? לפי אדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים. וכשבא האדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים".

לכאורה מה בכך אם האדם היה נולד לתוך מציאות מתוקנת ומושלמת וכבר היו הגשמים יורדים כסדרם ולא כבר היה צורך בתפילתו? מדוע הקב"ה המתין לאדם שיתפלל ורק אח"כ המטיר גשם? וכי הקב"ה צריך לתפילת האדם על מנת שישלים את הבריאה ע"י הורדת גשמים?

אלא שיש כאן שבח גדול לאדם, שכל הבריאה שנבראה בחכמה עצומה מחכה לתפילת האדם. אין כאן ח"ו חסרון בבריאת העולם. אלא הקב"ה רצה ללמד את האדם שאע"פ שאני בראתי את העולם אין העולם מתקיים אלא בזכות תפילת האדם. וכל ירידת השפע לעולם היא ע"י תפילת האדם. וזאת ההבנה היא מתנה גדולה לאדם, שיש כל כך הרבה חשיבות לתפילת האדם להמשיך שפע על העולמות כולם, והקב"ה חפץ בתפילת האדם.

וכן מובא בגמרא [יבמות סד, א] "מפני מה אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים". וכן מצינו במדרש [שיר השירים רבה ב]: "מפני מה נתעקרו אמהות? בשביל שהיה הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן". וכמו אבא שבכוונה מחסיר מבנו כסף ושאר צרכיו, ולא מפני שהוא קמצן ח"ו, או שהוא אינו יכול למלא את מבוקשו. אלא מפני חביבותו של הבן על אביו משתוקק האבא לקשר עם בנו אהובו, ורוצה קשר

עם בנו שיבוא אליו ויבקש את כל צרכיו. ואז כמובן שהאבא ימלא בשמחה את כל מבוקשו.

וכמה הדבר מבהיל, שכל מטרת החיסרון של האדם הן בגשמיות והן ברוחניות היא שהקב"ה משתוקק לתפילתנו, לתפילתו של יהודי כל יהודי באשר הוא שם בכל מקרה ובכל מצב. כי "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראו באמת".

תפילה מפתח לגאולה

כאשר יעקב אבינו בורח מפני עשיו אחיו מתפלל הוא אל ה' יתברך שיצליח אותו בדרכו ויחזיר אותו אל בית אביו. ומובא במדרש [בראשית רבה כח, ו]: "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלוקים. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי **נטל הקב"ה שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנין**. אמר לו הקב"ה אתה אמרת והיה ה' לי לאלוקים, חייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך איני נותן אלא בלשון הזה, שנאמר **'והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים'**, **'והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית לקנות את שאר עמו'**, **'והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס'**, **'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול'**.

מפשט המדרש הזה אנו לומדים כמה הקב"ה רוצה בתפילתן של ישראל, ושכל תפילה עושה רושם בשמים להיות עוד אבן ונידבך בבנין הגאולה השלמה. הרי ישנן עוד הרבה מעלות ליעקב אבינו שמהם יכול הקב"ה לעשות מפתח לגאולה של עם ישראל, אלא שמתוך שמחה והשתוקקות של הקב"ה לתפילת יעקב אבינו, ושל כל עם ישראל בניו, נתן לנו את מפתח הגאולה האישית והלאומית שלנו והיא תפילה.

יהי רצון שנתחזק בענין התפילה, ונזכה לעשות נחת רוח לקב"ה ע"י תפילותינו וכל מעשי ידינו, ונזכה לגאולה השלמה בבי"א (=במהרה בימינו אמן).

חתיכת עבודה

הרב דניאל אלול

מעשה גדול על אדם ענק - התפשטות הגשמיות

הגאון ר' שמריהו גריינימן זצ"ל נצרך היה ביום הכפורים בדחיפות לשאול את רבנו ה"חזון איש" שאלה חמורה בענין הנוגע לפיקוח נפש. הוא הגיע לשאול, ורבנו היה אז בתחילת תפילת העמידה של מוסף. כיון שבדיני נפשות עסקינן, החליט לשאול את רבנו באמצע התפילה. הוא ניגש ולחש באזני רבנו את השאלה. רבנו לא הגיב כלל. כשראה שאינו מגיב, החליט לשאול בקול רם. וגם אז אין רבנו מגיב. פיקוח נפש עומד על הפרק, ר' שמריהו זצ"ל מחליט להניח ידו על גופו הטהור של רבנו, וגם אז אין כל תגובה. בצר לו, עמד ונענע בשתי ידיו את כל גופו של רבנו, או אז פתח רבנו את עיניו. והמחזה היה נורא. היה נראה כאילו הגיע מעולם אחר, לא מעלמא הדין. ואז שאל ר' שמריהו את השאלה, רבנו השיבו על אתר בנענוע ראש, ותיכף חזר לקדמותו להתפלל בדביקות גדולה...

מעשה זה כל כך רחוק מאתנו, עד כדי כך שלפעמים הוא מביא לידי ייאוש, מי יכול להגיע למדרגות אלו? וכי אנחנו ה"חזון איש"!? אם כך אולי חבל על הזמן של כולנו...

לכשנתבונן נראה שלא אנחנו המצאנו את הזלזול בתפילה. חכמי הגמרא מביאים דרשה ממנה עולה שכבר לפני קרוב לאלפיים שנה "זכו" אנשים לזלזל במעלת התפילה. לצערנו כן, המציאות העגומה של זלזול בתפילה היתה קיימת כבר בימי חז"ל, וכך מובא בגמרא [ברכות ו, ב]: "מאי פְּרָם זְלוּת לְבַנֵּי אָדָם?" (תהלים יב) - אמר ליה: **אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן**. וביאר רש"י שמדובר בין השאר על תפילה, שעולה למעלה ואנשים מזלזלים בה.

והוסיפו חכמינו [ברכות לב, ב] שארבעה דברים צריכים חיזוק תמידי, ואחד מהם היא התפילה, שנאמר "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'".

תפילה זוהי הדרך שלנו לקשר עם בורא עולם. ולכן הקשר חייב להיות פנימי ולא מן השפה ולחוץ (תרתי משמע). יש שמתפללים כמו מכונת ירייה ופולטים מפיהם מילים בצרורות (אח"כ מתפללים מדוע יש צרות צרורות בצרורות), יש המהדרין לדלג על חלק מהמילים או מהקטעים (שלא יהיה כבוד מידל), יש שבחרו להתמודד עם הבעיה ע"י כך שמגיעים ב"ישתבח" ויוצאים אחרי "ובא לציון גואל" (לוקחים את התפילה בקלות ובקלילות), ויש את המהדרין מן המהדרין שמעדיפים להדיר רגליהם מבית הכנסת, כדי לא להכנס ללחץ מצד המצפון שלהם.

וכעת נתחיל מלמטה למעלה: אנו לא צריכים להעמיק בזה, כל מי שענינים פקוחות לו בקודקודו רואה את הדברים אל נכון. יש שבשל הקשיים הנ"ל כלל אינם מגיעים להתפלל, ויש, שאף כי באים להתפלל, וצריך להעריך אותם על כך, הרי שתפילתם יבשה וללא חיות וחייוניות, בבחינת "מצוות אנשים מלומדה". לעיתים, עם הזמן מציאות זו כל כך מקשה על האדם מבחינה רגשית, כי מי ירצה לבצע פעולה טכנית שאינו מרגיש אליה שום חיבור, ועם הזמן הכל מתפורר, ואכן אותו אדם מפסיק להתפלל, כאשר יש לו אליבי: "מה אתה רוצה ממני, הרי תפילה היא עבודה שבלב, ולי אין לב להתפלל, כי אני לא מתחבר, ותפילה בלא כוונה כגוף בלי נשמה, ולכן עדיף לא להתפלל מאשר להתפלל בצורה חיצונית וכפויה". איזה צדיק!

נכון, אתה צודק שתפילה ללא כוונה אינה מספיק טובה, אך מכאן ועד מסקנתך מרחיקת הלכת - הדרך עוד ארוכה. במקום להסיק להפסיק את התפילה, אולי תלמד להתחבר לתפילה.

הרי אין חולק שהקשר לאלוקים חיוני והכרחי לקיומנו היום-יומי. כל בר דעת רואה זאת. אלא שהיצר בתעותועיו מנסה לייבש אותנו כדי שלא נתחבר.

דבר ראשון - קודם כל עבודות

אמור לי, וכי כל דבר בחיך אתה עושה רק אם את מבין? הרבה פעמים אתה מבין ומסכים עם המסגרת, אך לא תמיד אתה מבין את הפרטים, ובכל זאת אתה מבין שלטובת הענין חייב אתה לעשות את מחוייבותך.

כגון בצבא: חשוב שיהיה צבא וחשוב להתאמן. אך לא כל אימון פרטי מובן לי. ברור שאם יבוא הרמטכ"ל ויבאר לי לפרוטרוט את כל המהלכים הפרטניים - ייקל עלי לשרת בכיף. אך זה בלתי אפשרי. ובכל זאת אני מבין שזו המסגרת וחייבים לבצע את המטלות שלי.

צריך לזכור שבעבודת ה' יש בחינה של עבודת. כן, זה לא נעים אחרי שחרור העבדים באמריקה לדבר על עבודת, אבל זה חוקי, זה נכון ואפילו טוב. אדם שלא מבין כי התפילה מחוייבת המציאות, כמו שמחוייבת עבודת העבד אל אדונו, לא יוכל אף פעם להגיע להבנה אמיתית בערכה של תפילה. ברגע שאדם חושב שהוא מבין כי כשבא לי אני מתפלל וכשלא בא לי אני לא מתפלל, הרי שכמעט בוודאות הוא לא יתפלל.

זו רק עצת היצר, שנותן לך להבין כאילו אתה לא חייב. "זרום איך שבא לך", "לא בלחץ אחי", "אנחנו נגד כפייה". זה מזכיר לי, שכשהיינו ילדים והיינו רואים ילד אחר מחלל שבת, היינו מעירים לו בתמימות כי הדבר אסור. תשובתו האוטומטית היתה "לך זה אסור - אתה דתי, לי זה מותר - אני חופשי". כך קראו פעם לחילוניים, כדי לרמוז לך שהם חופשיים לעשות ככל העולה על רוחם. יצר הרע וגונדא דיליה מנסים לשחרר את האדם ממקור חיותו, מהקשר שלו לחי העולמים ברוך הוא. מי שיתפתה לעצת יצרו ויעזוב את הקשר הזה - גזר על עצמו מיתה כפולה ומכופלת. והרי הוא יתום בחיי אביו (הביולוגי).

שימו לב: את גדולי המתנגדים לכפיה תמצאו רק כלפי מה שנקרא "כפייה דתית". אך דוקא אותם אנשים יכפו את אחיהם (החורגים) לעזוב את בתייהם נגד רצונם, וזאת רק בגלל תאוות אישיות. כלפי הערבים הם לא מוכנים לשמוע אפילו על טרנספר מרצון, אך כלפי יהודים - כפייה ברוטאלית, סחיבה וגרירה של יהודים טובים מבתייהם החוקיים.

ואם אתם ממש מפחדים מעבדות, הרי לכם עצה: הרגשת העבדות היא דבר יחסי וסובייקטיבי. תראה כמה אנשים היו רוצים להיות נהג של איזה קצין בכיר או שר, למרות שאתה חייב להיות זמין בכל רגע, הרי שזה כדאי בשביל ה"פוזה", בשביל המעמד. להיות עבד של מלך זה כבוד, ולהיות עבד למלך מלכי המלכים - זה שיא הכבוד.

עם הזמן, וככל שממשיכים ברצף להתפלל אל ה' בנסיון להתקרב אליו, הרי שהרגשת העבדות חולפת לה, ואת מקומה תופסת הרגשת סיפוק ורוגע. סיפוק - על שיש אל מי לפנות בעת הצורך, ורוגע כי אתה יודע שהנך קשור ליישות החזקה ביותר, שאין קץ וגבול ליכולתה, ושעצם היכולת להיות קשורים אליה - היא זכות בפני עצמה.

מי בכלל צריך את התפילה שלך?

רבים שואלים מדוע צריך להתפלל? לא שייך לומר שהתפילה נועדה כדי להודיע לקב"ה על צרותינו וצרכינו, שהרי בורא עולם יודע יותר טוב ממך מה אתה צריך. בטח ובטח שהתפילה אינה צורך של הקב"ה, שהרי מה אתה הקטן יכול לתת לו? הוא ברא אותך על כל יכולותיך, אז מה תוכל לתת לו שאין לו?

על כרחך לומר שיש לתפילה ערך אחר לגמרי. **התפילה מייצגת את הקשר שלנו לבורא, ומאפשרת לנו להרגיש נצרכים לו.** זוהי עצמה העבדות שבתפילה, ולכן היא נקראת "עבודה".

יש מאמר מופלא בזוהר [פרשת נשא דף קכו עמוד א], ומפאת זכות לשונו נצטט אותו כלשונו ואח"כ נתרגם אותו: "תא חזי בר נש אזיל בהאי עלמא והוא חשיב דדיליה הוא תדיר וישתאר בגויה לדרי דרין". אומר הזוהר, שאדם הולך בעולם הזה וחושב שהוא שלו לתמיד, ושהוא ישאר בו לדורי דורות". מי שמעוניין לראות את סופו של אותו "ברנש" כדאי לו לעיין בהמשך דברי הזוהר שם.

כשאדם צעיר הולך לעבודתו או ללימודיו, אין לו שום מחשבה על סופו ועל תכליתו. הוא בטוח שהכל בידיו, ההחלטה היכן ללמוד וכיצד להתפרנס. לצערנו הרב, כמה פעמים ראינו שתוכניותיו של האדם אינן בידו, וכי הפרנסה בידיים שלך?! אז למה יש הרבה בעלי מקצועות מכובדים שמשוועים לפרנסה?

התפילה באה לעורר את האדם מחלום הבלהות הלזה, ולהכניסו אל התלם. אחי, לא אתה החליט. יש בורא לעולם, שיש לו דרישות ממך ובידו להחיות אותך או חלילה... אל תתעלם ממנו. התקרב אליו, דבר אתו. הוא מוכן לרדת אליך ולשמוע את כל ענייניך הפרטיים. אין אחר בלתו שיוכל לעזור לך באמת.

היה "חכמולוג" אחד פעם שניסה לנתק את הקשר עם בוראו, הלא הוא נחש הקדמוני (חברו הרע של השטן). עונשו היה חד כתער - זריקתו מעל פניו ה', וניתוקו המוחלט ממקור החיים. אוי ואבוי לו על עונש מר ונמהר זה.

נמצאים אנו בימי "בימן המצרים", ואומר אור החיים הקדוש שההפסד הגדול ביותר שיש לנו מאז חורבן הבית הוא חסרון הקשר הרצוף והאהוב עם הבורא.

מי שרוצה להיות חופשי - הדרך פתוחה בפניו, אך יידע לו כי יום יבא והוא עצמו יחפש את הקשר הזה לבוראו. אז למה לחפש את עצמך בערבות סיביר, או במחוזות הודו. חפש את עצמך בתוכך. בורא עולם שתל בך חלק אלוהי-ממעל - את הנשמה הקדושה, ודרכה אתה יכול להתחבר אליו יתברך. "כִּי קָרוֹב אֱלֹהֵי הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ" [דברים ל, יד].

קשר כשר

אבל איך ניתן להתפלל בלי הרגשת קשר?

אתה צודק, זו בעיה אמיתית שאין לזלזל בה, כי אכן קשה להתפלל בלי להרגיש קשר, ובלי להרגיש את הרגש של ההתחברות לבורא. כולם מודים שאילו היינו מרגישים, ולו מקצת, מההרגשות של גדולי ישראל בתפילתם, הרי שהיינו רודפים אחר התפילה כמטמון מלא אבנים טובות ומרגליות. אך זו בדיוק הבעיה, שאין לנו את ההרגשה הזו.

אז הסכת ושמע ישראל, גם אותו גדול בתורה שמרגיש את כל אותן הרגשות עילאיות שהזכרת, לא קיבל אותן במתנה עם מענק הלידה. הוא עבד על זה, הוא עבד על עצמו והתמודד מול יצרו עד שהגיע להיכן שהגיע. גם אתה מוזמן להצטרף אליו, ולעבוד - כן לעבוד - ואז מובטח אתה שתראה תוצאות משמחות.

ובזה צריך לטפל ע"י שתראה שיש כבר כאלה שזכו לזה, ואם תתאמץ - תוכל גם אתה להגיע. הבעיה שלנו שהרגילו אותנו לא להתאמץ, ותופעה זו זורעת הרס וחורבן בכל מהלך חיינו, מתחום הזוגיות, חינוך הילדים וחינוך ה"אני" שלי. אז דע לך - לא תקבל שום קנין אמיתי בלי שתתאמץ. ואם אתה חושב אחרת - זכותך, אבל חבל לך על הזמן. אולי כשיכנס לך השכל לחזור בך - תגלה שפספסת את הרכבת. נראה לי שכדאי לך לעלות עליה בזמן. אתה מסוגל.

יודע מה שכנעת אותי, אך איך ניתן באמת להתפלל בכוונה?

רבים וטובים, שרוצים להתפלל באמת מתמודדים עם התופעה שלכאורה אין מה לעשות אתה - התפילה שוחקת. מדובר בנוסח קבוע, שחוזרים עליו לפחות שלוש תפילות ביום (יש חוששים שלא יישחקו עצמותיהם ולכן "מקפידים" שלא להתפלל את כל התפילות, והכל כדי להשאר רעננים לתפילה הבאה - בשנה הבאה)

חכמינו נתנו לנו דרך לפתרון: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים". מצויין, אדיר, זוהי בדיוק השאלה: איך מסוגלים להרגיש בכל יום שהתפילה חדשה, כאשר ברור שהיא לא חדשה וחוזרים עליה שוב ושוב? איך יוצאים מזה?

התשובה לכך היא, שצריך לשנות את התפיסה. אם תדע ששום דבר לא מובטח לך, שום דבר לא מגיע לך, אז אולי תתחיל לתפוס שבורא עולם עושה אתך חסד שהוא מוכן לקבל אותך לשיחה אישית. תראה כמה אנשים מייחלים לפגישה עם איזה פקיד זוטר בבנק כדי שיאשר להם איזושהי חריגה, או לחלופין שיסייע לבצע איזושהי עסקה. כמה אנשים עומדים בתור ומשתמשים בכל הקשרים שלהם כדי להגיע אל משרדו של ראש העיר או איזה שר כדי לקדם את ענינם האישי? הרי עצם זה שהשר יסכים לראות את פניך - תחשב לך לזכות אדירה, שעוד תספר אותה לכל השכונה, ולא בעילום שם. "אל תראה אותי ככה! אתה יודע מי אני? - אני זכיתי לשבת במשרדו של שר הבינוי והשיכון, שהסכים לקבלני במשרדו לשיחה פרטית למשך למעלה משלושים דקות רצופות!!! ("בזאעת" - מילה לטינית עתיקה שהשתרבה אל מחוזות הרי האטלס).

והכל שאלה של אמונה, כי אם אדם היה קולט שבורא עולם מרומם הרבה יותר מאיזה שר בממשלה, או אז תפילתו היתה נראית אחרת. אחרת לגמרי.

הבעיה היא, שאנו לא מרגישים שאנו תלויים בזה. צריכים להמחיש לעצמנו שאנו נופלים מצוק והדבר היחיד שמחזיק אותנו היא ידו המושטת של אבינו (שבשמים). אדם במצב זה לא חושב על שום דבר אחר מלבד הזעקה שלא יעזבו לו את היד. למה אחי? נעזוב רגע, נשחרר את השרירים ואז נחזור להחזיק בך יותר חזק! אדם לא מוכן לחלום זה זה כי הוא חש שבתפיסת היד הזו תלויים כל חייו. כך - אבל בדיוק כך - הם החיים שלנו ביד הבורא. החיים שלנו תלויים על בלימה, ובכל רגע הוא יכול לקחת אותם. אנו צריכים לזעוק אליו שימשיך לאחוז בנו ולא יעזבנו כלל וכלל.

כשאדם הוא גאוותן אין הוא מרגיש זאת, כי תולה הכל בעצמו. כשהוא עניו מבין מי נותן לו כוח. ככל שנעבוד על המידות שלנו, נבחין בכך יותר ויותר.

טוב, הכל נכון, אבל זה עדיין שוחק, מה עושים?

נכון שיש שחיקה טבעית, והדרך להתמודד מול התופעה הזו היא לחדד את ההכרה לעיל ששום דבר לא מגיע לי, ואת זאת משיגים ע"י ריבוי של עיון בספרי מוסר (הם יסייעו רבות להבין את מעלת התפילה), ועיסוק בנסיונות להמחיש לעצמנו, כמו שניסינו במאמר זה, ולתת לעצמנו משלים שיקרבו את התפיסה הזו אל שכלנו. קריאה על תפילתם של גדולי ישראל בכל הדורות - מסייעת רבות לענין זה.

זאת ועוד, התפילה נתפסת אצלנו כדבר זר, וממילא קשה להתחבר אליה. לצערי אני יכול להעיד, שלא מעט פעמים בשלוחה הגיע תלמיד חדש ולא הרגשתי שום קשר אליו, אך לא ארכו הימים וע"י חיבור לאותו בחורצ'יק נמצא שהוא חביב ונחמד ונעים ולא כל כך נורא. חלק גדול מהרגשת הניכור לתפילה תלוי בנו. אנו עומדים מהצד ונרתעים מלהתקרב לתפילה (מעין מה שרואים בשמחת תורה, שיש חלק שמסמרו את עצמם לריצפה ומתביישים לרקוד. אך גם הם, ברגע שיתחילו לרקוד, אפילו בצורה יבשה יחושו

שהרגשתם משתנה, ואחרי מספר "סיבובים" יתחילו לרחף בין ארץ לשמים.

בקיצור, כדי להתחבר לתפילה צריך לעבוד, וניתן לעשות זאת ע"י עיון בביאורי תפילה, בעיון על מרכיבי התפילה ויסודותיהם. דרך אגב, מומלץ לעשות זאת בשעות הפנאי ולא בשעת התפילה, כי לפעמים בתפילה אין זמן ועסוקים רק במירוץ הזמן כדי להספיק לצאת כמה שיותר מהר מתחת העול הכבד הזה (לצערנו).

ועוד דבר, **ככל שנעשה מצוות נהיה זכים יותר ונהיה ראויים יותר לקבלת האור**. מצוות זה קשרים לבורא. ככל שנרבה מצוות נהיה יותר קרובים אליו. קודם כל עשייה אח"כ התחברות. כמובן שאין די בזה. צריך גם ללמוד על חשיבות והבנה, אך קודם כל לעשות ולקיים. **כמו מצוות ציצית**. יש אומרים "אני לא שם ציצית כי עדיין לא הגעתי למדרגה". משפט מצטדק זה אינו נכון. אם תלבש ציצית תזכה להגיע למדרגה שתהיה ראוי לציצית, כי עצם לבישת הציצית מקדשת. הבעיה היא, שלפעמים אנשים יודעים את זה ומכירים בכך שהם יתחזקו יותר כתוצאה מזה, ומזה בדיוק הם חוששים. נקודה למחשבה!

אורו של בורא עולם זורח עלינו תמיד. אך טומאת העבירות ולכלוך החטא מסתירים אור זה ולא נותנים לו לפרוץ החוצה. גם ריבוי ההנאות והתלות בחומר מקשים על כך. ככל שנשנה את המאזן ונרבה בקיום המצוות כך נהיה מזוככים יותר, ונחוש בקרבת אלוקים אלינו.

אחי, כמו בדיסק קשיח של מחשב, שיש בו קיבולת מוגבלת, וככל שתכניס בו יותר שטויות לא ישאר לך מקום לתוכנות חשובות, כך פועל מוחו של האדם. ככל שתכניס בו שטויות (בקריאה, בצפיה או במחשבה, וכל שכן

במעשה גופני ממשי) כך ימשכו אותך לצד הרע, ויגרמו לך לזלזל בתפילה, במודע או שלא במודע. לעומת זאת, ככל שתיגמול את עצמך (כן, להגמל זה לא מילה גסה, יש נגמלים מטיטולים, יש ניגמלים מסמים ויש שנגמלים מהרגלים רעים של חיבור אובססיבי למדיה על שלוחותיה וגרורותיה, ובל נזכיר את שאר האיסורים המגיעים אל מסכינו בלחיצת כפתור בלבד, והמבין יבין...). אז נחזור, ככל שניגמל מהרגלים רעים ונרבה בקיום המצוות - כך נהיה רוחניים יותר ונחוש בהנאה שבתפילה, עד שלא נרצה לזוז ממנה.

עצה לסיום: אם קשה לך להתפלל במקום מסוים בגלל בעיות סביבתיות, בדוק את עצמך, אם אתה מסוגל לכך - התחל להשפיע על הסביבה עד שתרום אותם. ואם אתה חושב שאתה חלש אופי - עדיף שתתפלל במקום צנוע יותר שבו האוירה תסייע לך להתרום. והכלל בזה - כדאי להתייעץ עם רב שמכיר אותך, כדי שיידע לסייע לך לבחור את המקום הטוב עבורך בענין זה.

בידינו הדבר, ועם קצת מאמץ נצליח.
עבודה שבלב - אבל לב זהב של עבודה.

יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו, אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן - אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקדוש ברוך הוא תפילתו ועושה חפציו. וכן אם ישאל איש דבר שהוא שבח לבוראו, כגון על למוד תורה ושאר חפצי שמים, ושופך את נפשו עליו, הקדוש ברוך הוא שומע תפילתו, אף על פי שאין בידו מעשים טובים [אורות אילים לר' אליעזר פאפו].

האם אתה קורא קריאת שמע נכון???

הרב אילן סעדה

הצגת הבעיה

במאמר זה ננסה לעמוד על השיטות השונות כיצד צריך לומר את כל שלושת הפרשיות שבקריאת שמע? האם יש ענין לקרוא אותם דוקא בקול רם כמו את הפסוק הראשון שבשמע, שפשוט לכולם שבשביל הכוונה יש לאומרו בקול רם או דוקא בלחש?

במיוחד נעמוד על השאלה איך צריך להתנהג בקריאתנו את הדברים הרעים שבשמע ישראל "וחרה אף ה' בכס", האם בקול או דוקא בלחש?

מקור הדין

"הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ר' יוסי אומר לא יצא" [ברכות טו]. וכן "תניא ר' יהודה אומר משום ר' אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שנאמר שמע ישראל".

להלכה, פסקו כר' יהודה, שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו, ובדיעבד אם לא השמיע יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו.

אך עדיין לא ברור מהגמרא האם צריך לקרוא בקול או מספיק אפילו בשקט, ורק שאזני ישמעו?

ונחלקו הראשונים האם לומר פרשיות שמע בקול או בלחש:

דעה ראשונה - בקול:

רבנו יונה: אומר "ברוך שם כבוד מלכותו" בלחש, והשאר אומר בקול רם אם ירצה, וכן נוהגים היום בהרבה מקומות ו**מנהג יפה הוא**. כלומר, אין חובה אך מציין שזה מנהג רצוי. וביתר נחרצות כתב הכלבו [סימן י]: "חברים מקשיבים לקולך השמיעני" - מכאן לשליח ציבור שצריך **להשמיע קולו בשמע ישראל** כדי שישמעו הקהל ו**ימליכו שם שמים יחד**. ואומר המדרש, שנכנסים לבית הכנסת וקוראים שמע יחד בכיוון הדעת בקול אחד וטעם אחד, אומר ה' "היושבת בגנים", כשאתם חברים **אני ופמליא של מעלה מקשיבים לקולך**. אבל כשישראל קוראים שמע בטירוף הדעת, זה מקדים וזה מאחר, ואינם מכוונים דעתם בקריאת שמע, רוח הקודש אומרת "ברח דודי". כלומר, לא רק מנהג טוב רואים כאן אלא דבר הכרחי. אם אנו רוצים שה' יקשיב לנו ולא יברח צריכים לומר את קריאת שע בקול ממש וביחד.

דעה שניה - בלחש:

רב האי גאון: למרות המנהג לקרות הברכות בקול רם, הרי שבקריאת שמע המעלה היא דוקא לקרות בלחש, והטעמים לכך הם: א. **כדי שלא תאבד תיבה אחת**, משום שאם יגרע תיבה אחת כאילו גרע עולם אחד. ואם יקראו הציבור בקול והוא ישתוק קצת, יש חשש שכשיחזור לקרות ימשיך אתם ולא ישלים מאיפה שהפסיק, ולכן עדיף שיקראו כל אחד בלחש [שו"ת הגאונים]. ב. **מפני עמי הארץ** שירגילו עצמם לדיבורים [מובא בתלמידי רבנו יונה]. ג. נהגו לקרותה בלחש **מפני הכוונה** [ספר המנהיג הלכות תפילה סימן לז].

להלכה: השו"ע הביא את שתי המנהגים הללו להלכה, אך הרמ"א הדגיש "ויאמרו פסוק ראשון בקול רם וכן נוהגים" [שו"ע סימן סא סעיף כו]. מדברי הרמ"א פשוט שנהגו לקוראה בלחש, ומדברי השו"ע לא מוכח כי

הביא את שתי המנהגים, אך אולי אפשר לדייק שסובר לאומרה בלחש, כי זה המנהג האחרון שהביא.

בספר "הלכה ברורה" כתב שמעיקר הדין קוראה בלחש, ובלבד שישמיע לאזנו. אך הוסיף שאם רצו קוראים בקול רם. לבסוף סיכם הרב, **שנכון יותר שיקראו בקול רם גם הקהל וגם השליח ציבור**. אך במקום שבדבר מפריע לאחרים לומר קריאת שמע בכוונה, נכון שיקראו בלחש.

פסוקים הרעים שבשמע ישראל

בקריאת שמע אנו נתקלים בפסוקים "רעים", כגון: "וחרה אף ה' בכס", "ואבדתם מהרה". ונשאלת השאלה: האם צריך לאומרם ככל קריאת שמע, או שיש לקרוא זאת ככל הפסוקים הרעים שבתורה (פרשת הקללות), שאמרו לנו חז"ל שינמיד את קולו בעת אמירתם?

המקורות לקריאת הדברים הרעים:

א. "לוי בר בוטי הוה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא בארורי, אמר לו: אכנפשך" [מגילה לא:]. והסביר רש"י: מגמגם - קרא אותן במרוצה ובקושי. בארורי - במשנה תורה בפרשת הקללות. אכנפשך - אם רצונך להפסיק פסוק, הואיל ואתה קץ בקריאתן. כלומר, אנו **רואים שקשה לאנשים לקרוא את פרשת הקללות בצורה רגילה**. לכן נהגו שהבעל-קורא מנמיד את קולו בפרשיות התוכחה, וכן יש נהגו בחטא העגל ובפרשת המתאוונים.

ב. רב כהנא היה יושב לפני רבו רב יהודה, והיה קורא את הקללות ככתבן ולא שינה בלשונם. רבו העיר לו שהוא צריך לשנות. והסביר רש"י: "הפוך דבריך כנגד אחרים, אמור יכהו וכן יכס, כדי שלא תקללני". ולכן נהגו שבפרשת הקללות, שלא היו מעלים שום אדם לעליה זאת שלא

יצא מצב שכאילו החזן מקלל את העולה "יככה ה". ולכן נהגו לעלות את החזן עצמו. אך מצד שני יש לנו את החובה לדעת לקבל מוסר ולאהוב את התוכחה. לכן על פי זה נראה שצריך לקרוא גם את הפסוקים הרעים בקריאת שמע כרגיל, שלא ייראה כאילו שאנו מואסים בתוכחות.

שיטות באחרונים:

- בספר ברית כהונה [או"ח מערכת ו] כתב לומר בקול רם, ואלו טעמיו:
- א. שאין זה קללות אלא אזהרות, ואפילו בקללות של "כי תבוא" קורא השליח ציבור בקול נמוך, אך הקהל שומעים אותו, ומדוע נקרא כאן באופן שאינו נשמע כלל.
  - ב. הרי השליח ציבור מוציא ידי חובה את מי שאינו בקיא, ואם יקרא בשקט לא יוכל להוציא אותו ידי חובה.
  - ג. הטעם שנהגו לקרוא בלחש מנהג טעות הוא, שהיה כתוב להפסיק מעט בין "וחרה" ל"אף" (כדי שלא יישמע "וחרף"), וחשבו שצריך לקרוא עד סוף הפסוק בלחש.
  - ד. השו"ע הביא את הנוהגים לקרוא בקול רם, ולא מצינו שחילק בין פסוקים רגילים לפסוקים ה"רעים".

ה"בן איש חי" [פרשת וארא אות ב] הביא המנהג לומר מ"וחרה אף" בלחש. והסביר הרב הדאיה מפני שהוא קללה, ויש נהגו לומר בלחש כבר מ"השמרו" לכם. וכן חיזק מנהג זה בשו"ת איש מצליח [סימן טז] "שמנהג ישראל תורה הוא ואין לתלות מנהגם בטעות, וכן נהגו בהרבה קהילות בתוניס, ג'רבה, טריפולי וכן בירושלים ואין לקפח את כולם". ודחה את החשש של אלו שאינם בקיאים, כי בזמן הזה יש סידור לכל אחד, ואם יש עם הארץ ממש - אז אפילו אם יקרא החזן בקול לא יועיל לו כי לא יכוון.

וכן השו"ע שהביא את המנהג שקוראים בלחש לא חשש לאלו שאינם בקיאים".

הצעת פשרה: כתב בספר שערי תפילה לרב הרוקח, שינמיד את קולו אבל שישמעו.

להלכה, פסק הרב דוד יוסף בספרו "הלכה ברורה", שנכון לקרוא בקול רם. והביא שיש מהספרדים שנהגו לומר את פסוקי הקללה בלחש.

סיכום

בשלוש הפרשיות של קריאת שמע, למי שקורא בלחש אך משמיע לאזנו, ודאי שיש על מי לסמוך, כמו שראינו ברבנו האי גאון ובשו"ע וברמ"א. אך ראוי לומר בקול רם אם זה לא מפריע לציבור לכוון. ובפסוקים ה"רעים" שבשמע ישראל, נכון לקרוא בקול רם, או שינמיד קצת את קולו אך שישמעו. ומי שנהג לקרוא בלחש - יכול להמשיך לנהוג כמנהגו שמיוסד בהררי קודש.

יהי רצון שנזכה בעזרת ה' שיתקבלו תפילותינו ברצון.

עין הרע

ר' אופיר אזרד

סיפור מהחיים

יום שני, לפני כמה שבועות, אני חוזר מסניף הדואר, וזה עתה סיימתי להעביר בעלות על הרכב החדש. אמנם הוא לא מהחברה, והקילומטרז' טיפה מעל הממוצע, וגם יד שלישית. אבל אתם יודעים, הוא שלי "כי בממלכת העיוורים סתום עין הוא מלך". לכן, האדם היחיד שיעריך את הרכב שלי - גם בגלל חוסר הידע, וגם בעצם היותו בן אדם, שלעולם לא "יבעס" לך את החיים, זו אמא שלי. אני בדרכי הביתה מתענג על חווית הנהיגה הכמעט מושלמת, שומע מוזיקה איכותית, עושה חצאי שלום לאנשים כמעט מוכרים, נכנס לשכונה בסיבוב "דעווין", ולחניה ברוורס מקצועי, משמע אני בכיר תלמידיו של שומכר. בעודי עולה במדרגות, אני מדמיין בעיני רוחי את התגובה של אמא. בכל זאת אמא מרוקאית, כך שהתגובה חייבת להיות רגשית. בתכל'ס, שום דבר לא הכין אותי למה שקרה. הכניסה הביתה הייתה פשוטה ביותר, שלום אמא תגידי מזל טוב... ואז נשמעה צעקה: "מה, אתה מתחתן?" "מה הקשר" אני שואל. אז הבנתי, שזו היתה בחירה שגויה של מילים. "אז על מה?" שואלת אמא? "קניתי אוטו חדש" עניתי כמעט בלחש.

מיד, נשמעו מספר מילים במרוקאית, שאני מאמין ומקווה שהיו אלו ברכות, מה גם שנשמעו מספר שמות של צדיקים השגורים תמיד על לשונם של יוצאי צפון אפריקה המתפתחת. בתמימותי, נכנסתי לחדר. לאחר שיצאתי ראיתי שדלת הבית הייתה פתוחה, אמא לא בבית. רציתי להאמין שהיא רק רוצה לראות את הרכב, אך זה היה מעט אופטימי מצידו, לכן החלטתי לרדת למטה, ובצעדים בטוחים התקרבותי לחניה.

תאמינו לי או לא, אבל שום דבר לא הכין אותי למה שראיתי, הרכב החדש היה כולו לאחר שטיפה מלאה בחלב, אורז, שום ועוד מספר דברים לא מזוהים. אדם שהיה עובר באזור, בטוח היה חושב שהרכב היה מעורב בתאונה עם משאית תנובה וטרקטור מתאילנד. הייתי בהלם, ותאמינו לי ראיתי דברים מזעזעים בחיי. בעודי מנסה לעכל את אשר ראו עיני, אבל מה לעשות מצוות כיבוד הורים חשובה מהכול, אך לשאול הייתי חייב "ל-מ-מ-מ-ה-?????"

התשובה הייתה פשוטה וקלה "זה נגד עין הרע!!!"

לאחר ששמעתי את אמא החלטתי להרגע. עצמתי את העניים וחשבתי על דברים עדינים, "דובוני אכפת לי", מפל מים צלולים, אי פסטורלי, ועוד מספר מקומות שרוב הסיכויים שאני לא יבקר בהם.

ואז באותו רגע זה הכתה בי ההחלטה, לרדת לשורש העניין. האם זו אמונה טפלה או שמא ישנם דברים בגו.

עין הרע, האם יש בזה משהו?

לא אחת יצא לנו לשמוע את המושג "בלי עין הרע" או 3 נקישות על עץ (דרך אגב, זהו מנהג נוצרי שמן הדין אסור לעשותו), ואיך אפשר בלי "החוט האדום" ועוד דברים שנראים לנו הזויים לגמרי.

אך אם ננסה לבטל את השכל ולהשען על דבריהם של גדולי ישראל בכל התקופות, הרי שנוכל אולי למצוא מקורות תלמודיים על העניין. המושג "עין הרע" מופיע כבר בגמרא, שם יוחסה ליוסף הצדיק סגולה שלא שולטת בו עין הרע.

גדולי ישראל לדורותיהם, נותנים הסבר עמוק לתופעות "המוניות", מפני החשש שכל אדם יתחיל לפרש את המושגים בלי לברר אם יש לזה הסכמה או התייחסות מצד גדולי ישראל. בנושא "עין הרע" מסבירים, שההשגחה העליונה משפיעה על מצבו של האדם בהתאם למעשיו ומעמדו המוסרי. אלא, שלרוב מטים את כף הדין לצד החסד ודנים את האדם לכף זכות. כאשר האדם מקנא באדם אחר הוא כביכול דורש ערעור על החלטת ההשגחה לגבי אדם זה. לדוגמא, מדוע מגיע לחברי רכב חדש או עבודה עם חשבון הוצאות "שערורייתי", וכך מפני אמירה זו יבוצע כעין משפט חוזר, ואז עלול האדם הנשפט להיפגע. יוסף הצדיק הוא דוגמא לאדם, הבטוח בדרכו ובאמונתו וכל יופיו וחכמתו אינם משמשים אותו לגאווה אלא להועיל לזולתו. יוסף שמר את עצמו ועמד בנסיון קשה מאוד בנוגע לקדושת הברית, ועל זה זכה להבטחה אלוקית להיות מוגן הגנה מושלמת מעין הרע. תכונה זו, הופכת כל אדם המאמץ אותה, להיות בלתי פגיע לעין הרע.

ישנם עוד אזכורים המעידים על התייחסותם של גדולי ישראל לנושא זה. בגמרא [בבא קמא קז] נאמר: "תשעים ותשע מתים בעין הרע ואחד בדרך הארץ", ועוד מובא בפרקי אבות [פרק ב משנה יא]: "אמר רבי יהושע: עין הרע ושנאת הבריות מוציאים את האדם מהעולם". בגמרא [יומא כב, ב] מובא שאסור למנות את ישראל משום עין הרע. במדרש תנחומא [פרשת מקץ אות ח] מסופר על יעקב אבינו, ששלח את בניו למצרים וציווה אותם שלא יכנסו כולם בשער אחד, מפני חשש לעין הרע. ועוד כהנה וכהנה, אך תיקצר היריעה מלהכיל.

תכל'ס, מה עושים?

לאחר שאנו יודעים שזה קיים, לא צריכים להיכנס "לסרטים" (תרתי משמע) ודמיונות, שהרי לכל דבר יש פתרון. לכן עבדכם הנאמן, ראה לנכון ללקט מספר עצות איך לבטל את השפעתה של "עין הרע". חשוב וראוי להזכיר גם את הדברים שהשתרשו בתודעה הציבורית כדברים בדוקים ומנוסים, והאמת היא שאין להם שום יסוד ושורש ביהדות, להיפך, יש בהם אפילו חשש לעבודה זרה.

לדוגמא, כל תעשיית "החוט האדום", שהיחיד שרואה ברכה בכך, הוא זה שמוכר אותם. תחשבו לבד, אדם קונה גליל של 10 מטר "חוט אדום", יושב בכותל או בקבר של צדיק, ומוכר חתיכות של 20 "סנטים", ודאי שהוא עושה קופה רצינית, ואין ספק שהעין לא שולטת בו. חשוב לדעת, אין לזה שום מקור בכתבי הקודש או בדברי המקובלים, לכן אסור לסמוך על זה, וחבל על הכסף.

דוגמה נוספת, להקיש 3 פעמים על לוח עץ, ואם אין עץ, אז גם דמוי עץ תופס. אלא שהיסוד לכך שוכן עמוק בתורת הנוצרים, שלא יקרה לך מה שקרה לאותו האיש שהם מאמינים בו.

לסיכום

ליקטתי מספר עצות שיעזרו לי ולכם להתמודד מול "הפחד" מעין הרע:

קריאת פרק ל"ד בתהילים, לבישת ציצית כשרה, מעט מים מתוקים ומעט מלח, יניח שום בכיסו וזה בדוק ומנוסה (כנראה שמהריח יתרחקו ממנו כל כך, עד שלא תשלוט בו שום עין, לא טובה ולא רעה). כאשר תינוק בא לעולם ויוצאים אתו החוצה, יש להסתיר את פניו (דירבלק, רק שלא

ייחנק), וראוי להלביש את התינוק בבגדים שצבעם תכלת, וכן לשים על הילד אבן כחולה שאין העין שולטת בה.

עצות אלו מובאות בשם הגדולים ויסודם חצוב מהררי קודש ויהי רצון שלו נזדקק לעצות אלו.

ואם תשאלו: מה הקשר בין מאמר על עין הרע ובין חוברת על תפילה?

אה, זו שאלה טובה. ובעצם יש עליה תשובה מעניינת, אולי פשוט כי יש תפילה להנצל מעין הרע, אבל לא הספקתי להכניס אותה לכיס כי לא נותר מקום בגלל השום, והפרסה והעין הכחולה והדגים...

תצחקו, אבל זה נכון. יש תפילה כזו, צריך רק להתאמץ ולחפש אותה, אז בכבוד...

יש מתפלל ואינו נענה,

לפי שצער את חברו ועלבו ואינו מעלה על לבו.

ויש שאינו נענה, לפי שלא נצטער ולא התפלל

על צער חברו כאלו היה הצער בעצמו, דכתיב

(ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך".

ומאחר שאינו מצטער בצער הצדיק,

לא יתכן שיהיה נענה.

מחשבות זרות

ר' פיני כפרי

הרבה דיו נשפך על הנושא של מחשבות זרות - בכלל, ומחשבות זרות בתפילה - בפרט. מי מאתנו לא מצא את עצמו מפעם לפעם מרחף בתפילה? מתחיל ב"שמונה-עשרה" עובר לברכת המזון, הלל תפילת הדרך, ובמקרים קשים מגיעים אפילו לברכת "אשר יצר". ולמרות כל זאת הוא מוצא שהוא סיים לפני כולם.

כולם שואלים איך אפשר להתמודד עם הבעיה הזאת???

בעזרת ה' ננסה אנו הקטנים להעלות על הכתב מספר שיטות ששמענו ממקומות שונים, ובעיקר ע"פ תורת הקבלה והחסידות.

קודם כל נבין שהמחשבה היא יכולת שיש לאדם בדיוק כמו יכולת דיבור ומעשה, וכמו שאדם יכול לבחור מה לעשות או מה לדבר, ובעיקר מה לא לדבר ומה לא לעשות, כך אדם יכול להחליט מה לחשוב ומה לא לחשוב.

מעשה באחד ששאל את רבו כיצד להתמודד עם מחשבות זרות, שבאות וחודרות אל מוחו נגד רצונו. הרב שהבין לדעתו של האדם שלח אותו לתלמיד שלו כדי ללמוד ממנו כיצד להתמודד עם הבעיה. הוא מסר לו את הכתובת ונפרד ממנו לשלום. אותו אדם הלך לביתו של התלמיד ודפק בדלתו זמן רב, אולם התלמיד לא פתח. מיודענו המשיך לדפוק כל הלילה, והתלמיד לא פתח. בבוקר נפתחה הדלת והתלמיד מצא את אותו אדם שרוע סמוך למפתן הדלת. הוא העיר אותו ושאל אותו מה רצונו. אמר לו האיש: "כל הלילה אני דופק על דלתך ואתה לא פותח. מדוע?" ענה לו התלמיד: "ומה בעצם שאלתך?". "כיצד מתמודדים עם מחשבות זרות?"

שאל היהודי. השיב לו התלמיד: "על השאלה הזו כבר עניתי לך... הלילה ראית בחוש שאני מחליט מי נכנס אלי הביתה ומי לא, וכך אני הוא מחליט מי נכנס אלי לראש ומי לא".

וכן כותב ר' נחמן, שאדם שישמור את מחשבתו פעם ופעמיים, ולא יקשיב ליצרו ולא ייתן לו להכנס אליו, הרי שיצרו יברח ממנו.

מספר עצות מעשיות

הכנה לתפילה: אדם הרוצה שתפילתו תהיה מכוונת, חייב להכין עצמו לפני כן. לנקות מחשבות ולהירגע מטרדות היום יום, וכך היו חסידים ראשונים עושים, שוהים שעה לפני כהכנה לתפילה, ועוד שעה לאחר מכן (לצורך הפנמת המסרים מהתפילה וכהכנה לחיי המעשה).

ניקוי מחשבות: מובא בשם החיד"א, שיעביר יד ימינו על מצחו שלוש פעמים, ולאחר מכן ידמיין שם הוי"ה ברוך הוא לנגד עיניו בניקוד חיריק שווא חיריק שווא (כזה: ?-ה-ו-ה).

תפילה על התפילה: חלק מההכנה לתפילה הוא שיתפלל על תפילתו שתהיה נקייה ממחשבות זרות, וימסור עצמו בידי הקב"ה. בורא עולם אוהב תפילות על רוחניות, והוא ממהר לקבל אותן.

חשוב הדיבור: "וחשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפיד" - כך לימדנו הרמב"ן באגרתו המפורסמת (דרך אגב, כדאי לקרוא אותה מדי פעם). כשאדם יחשוב על הדיבור קודם שיאמר אותו, זו שיטה בדוקה ומנוסה לשמירת הפה והמחשבה.

בא אל התיבה: אומר לנו ר' נחמן מברסלב, שכשבא על האדם מבול של מחשבות זרות, אז בדיוק כמו שנכנס נח לתיבה כך צריך האדם להיכנס אל התיבה. רק שהתיבה אצלנו תהיה במובן של מילה. אדם צריך ללכת אל מילות התפילה, ויתאמץ בכל אות לקלוט ממנה את האור הגנוז בה, עד שהאות תאיר לו באור יקרות, ואז יהיה מוגן ממבול המחשבות הזרות.

אמר עם הספר ישוב מחשבתו: האחרונים יעצו להתפלל מתוך הסידור. ונתנו רמז על זה מפסוק במגילת אסתר "אמר עם הספר ישוב מחשבתו", שע"י ההסתכלות בספר תוב מחשבתו אל מקומה, ולא יכנסו אליו מחשבות זרות חלילה.

ועיין בשו"ת יביע אומר לפאר הדור ר' עובדיה יוסף שליט"א [חלק ג או"ח סימן י ד"ה (ד)], שציין עוד מספר דרכים ועצות להנצל ממחשבות זרות בתפילה.

סיכום

חשוב לומר שאין בדברים אלו כדי למצות את הנושא, כי אם לפתוח אותו למחשבה ולהתעסקות ו"ואידך פירושה הוא - זיל גמור". יש ללמוד את הדברים בספרי ההלכה, הקבלה, החסידות, המחשבה והמוסר. ויש ספרים רבים הנוגעים בנושא זה. כמו כן יש לבכות ולהתייגע עד שה' יעזור לו. רב המוסתר מהגלוי בנושא וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול.

"וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ"
ישראל בן ססי - מדריך

פתיחה

כשמדברים על תפילה, מיד עולות לנו בראש מחשבות על כוונות בתפילה, על מעלת עניית אמן, מעלת כל אות ואות בתפילת "שמונה-עשרה" ועוד נושאים רבים ומגוונים, שכולם יקרים וחשובים.

אבל לא על זה רציתי לדבר...

ישנו עניין בתפילה החשוב לא פחות, ואולי אפילו יותר. אמנם לא מדובר על דבר שעושים, אלא דוקא על דבר שלא אמורים לעשות, אבל הוא מהותי מאוד!! והוא: השקט בתפילה!

המקור לאיסור שיחה בטילה בבית הכנסת

כתוב בשו"ע סימן קנא: "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה".

כמו כן, בזוהר הקדוש החמירו מאוד בעונשו של המדבר בבית הכנסת, שאין לו חלק באלקי ישראל, חלילה (ומפאת הכבוד השמטנו את הנוסח המדוייק). תסמר שערות אנוש, מראות חומר שבו, ולבבות יכאבו, על שנעשה כהיתר לרבים. למרות ששומעים את החומרה בדיבור מדרשנים, אעפ"כ מניחים מנהגם הרע ועולם במנהגו נוהג.

בושה בושה, אבל מה עם הקב"ה?

ברוך ה' יש מספר אנשים שקיבלו על עצמם שלא לדבר בעת התפילה, וברוך ה' הם עומדים בכך. אלא שהנסיון לא נגמר עבורם. גם אדם הרוצה להיזהר שלא לדבר בבית הכנסת עלול להתקל בנסיון מצד הסובבים אותו, שכן אחרים שמדברים אליו, והוא מתבייש ומרגיש לא נוח שלא לענות ולומר להם שאינו מדבר בבית הכנסת. מתוך כך, הוא מדבר עד שנעשה לו כהיתר ח"ו.

בכדי להימנע ממצב זה, על האדם לחשוב, שרוצים לקחת ממנו הרבה כסף או להרוג אותו. ברור ששם לא יתבייש ולא יהיה אכפת לו לעצור אותם, וימצא דרך להימלט. על אחת כמה וכמה, שצריך לחוס על נפשו ועל כבוד קונו. מדוע, כשמדובר בתפילה האדם לא מסכים לבייש את עצמו, והוא נגרר לדיבורים אסורים? זה מראה, שלא מספיק איכפת לו מהתפילה ולא מהקב"ה ולא מקדושת בית הכנסת.

ועל זה אמרו חכמינו "הוי עז כנמר... לעשות רצון אביך שבשמים", שלא יבוש מפני המלעיגים עליו כלל וכלל. והנזהר מזה, מלבד שניצול מעונש חמור, כמו כן, זוכה לשכר אדיר כעושה מצווה, שמקיים את מצוות "ומקדשי תיראו", כי בית הכנסת הוא מקדש מעט שצריך לירא ממנו. מוסיף על כך ה"חפץ חיים": "ועל אחת כמה וכמה, שאסור לדבר בהם לשון הרע ורכילות מפני אימת ה' יתברך שיש בו".

וידועים דבריו הנפלאים של הרב ניסים יגן זצ"ל, בענין השמירה על צניעות האשה, שהאשה צריכה להקפיד על צניעותה ושלא יהיה איכפת לה מה אומרות השכנות, כי במקום לחשוש "מה תגיד השכינה" תחששי מ"מה תגיד השכינה".

חשוב עוד להזכיר את גודל המכשול שנעשה ע"י זה, לפי מה שמצוי בעוונותינו הרבים שמתחיל לספר לחברו את המעשיות שלו, שהם מעורבים

בלשון הרע ורכילויות מראשם עד סופם קודם קריאת התורה. קודם גמר הסיפור מתחיל הציבור לקרוא בתורה, והיצר הרע מסיטו שלא להפסיק באמצע הסיפור ולגמור את הלשון הרע שלו בעת הקריאה. ובלי לשים לב עובר על מספר איסורים ולאווים:

- א. עובר על איסור לשון הרע ורכילות - שיש בזה לבד כמה לאווים ועשים.
- ב. ביטל מצוות "ומקדשי תיראו", לשמור על קדושת בית הכנסת.
- ג. עובר על לאו "ולא תחללו את שם קדשי" בפני עשרה בישראל.
- ד. ביטל קריאת התורה, ואפילו אם חסר אות אחת או פסוק אחד הפסיד רווח אדירים, וגדול עונו מנשוא.

בנוסף לכל זה, ע"י דיבורים אסורים מונע עצמו מלומר "אמן יהא שמה רבה" שאמירתו היא מעלה גדולה מאד. אם הוא כבר עונה, אז הוא כבר פיספס את הרכבת, וענה שלא בזמנו. כי בדיוק באותה שעה דיבר איתו החבר, ואז הוא עונה אמן יתומה. על כל זה נוסף האיסור החמור שהזכרנו בהתחלה מהשולחן ערוך, ששיחה בטלה בבית הכנסת ובבית המדרש היא איסור גדול.

ואת עלית על כולנה, דבריו החמורים של מרן השולחן ערוך על המדבר בעת חזרת הש"ץ, וזו לשונו [שו"ע או"ח קכד, ז]: "**לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא**". ודומה, שאין לשון חריפה שכזו בכל ארבעת שולחן ערוך!!!

סיכום

לפעמים אנו מנסים להתחבר לתפילה על ידי כל מיני כוונות, ואנו לא שמים לב שאפשר לשים לב לא לדבר בתפילה, אפילו רק בקטע אחד. כגון, לקבל על עצמי לא לדבר רק בקדישים או רק בחזרת הש"ץ. מעבר למצוות השמירה

על כבוד בית הכנסת, הרי זה מונע מאיתנו שיחות חולין ולשון הרע, ואולי זה יתן לנו עוד רגע של התבוננות על התפילה ונזכה לקצת יותר הקשבה.

לפעמים, מרוב דיבורים ורעש קשה להתרכז ויוצאים מכוונת התפילה, וחוזרים חס וחלילה לא להתחבר לתפילה.

בשעה שאתה לא מדבר, אתה גורם לחברייך שיושבים לידך לא לדבר. בהתנהגותך ובשמירתך על "זכות השתיקה" אתה משמש כפרסומת חיה לשמירה על כבוד בית הכנסת". אם כשפונים אליך אתה משתיק אותם (בסבר פנים יפות כמובן, כדי שיקבלו את דבריך), אתה זוכה לא רק לזכויות שלך אלא גם לזכויות של חברים שלך, ולהוספת כבוד למקדש מעט שאנו מתפללים בו. וכמו שידוע, מי שמכבד את מקדשו של הקב"ה הקב"ה מכבד אותו!! ואשריו בעולם הזה ובעולם הבא.

ועצה לסיום: ניתן לרשום על כרטיס קטן בכתב ברור או בדפוס "אני מתנצל, אני משתדל שלא לדבר בתפילה. בתקווה להבנה". כך אתה לא פוגע בזה שבא לדבר אתך, ומצד שני אתה זוכה לשמור על זכותך לשתוק. ואם החבר הגזים, כדרך הליצים וטוען שעצם אי הדיבור שלך אתו פוגע בו עד עמקי נשמתו העדינה (אלק), אף אתה אמור לו (אחר סיום התפילה): "נפשך עדינה וגם נפשי עדינה, אנא התחשב בריגשותיי העדינים ואל תפגע בציפור נפשי - בתפילה. ואם לא איכפת לך מרגשותיי העדינים, הרי שאיני מחוייב לשמור רגשותיך העדינים". ציני אבל נכון.

לכן בואו וננסה לשמור קצת יותר על כבוד הקב"ה וכבודנו וננסה להיות יותר בשקט. וכמו שמפורסם וידוע, ישנם דברים שהשתיקה יפה להם!!!

תפילת משעמם-עשרה!!!

ר' יצחק אנג'ל

שאלה וטענה נפוצה בקרב בני הנוער בגיל העשרה היא: מדוע צריך את כל התפילה הארוכה והמשעממת שיש לנו היום. נשמעים משפטים מעין אלו: "אין לי כוח... זה משעמם... חוזר על עצמו כל יום!, וחץ מזה תכל'ס לפי התורה כדי לצאת ידי חובת תפילה באמת אפשר להתפלל בשפה שלי, מה שבא לי". צריך לדבר עם ה' בפשטות! אז בשביל מה כל הרוטינה הזאת ובשביל מה המציאו אותה בכלל?

ננסה להסביר ולענות על השאלה האמיתית הזו ע"י עיון במקורות, ואולי כך נבין מדוע ולמה תוקנה התפילה בנוסח שהיא נראית כיום.

ודאי שאפשר להסביר ולהראות את היופי שבכל מהלך התפילה מברכות השחר דרך הקורבנות ופסוקי דזמרה ועד עלינו לשבת, אך בחרתי להתמקד בעיקר במרכז התפילה שהיא בעצם התפילה עצמה - והיא תפילת העמידה, או בשמה העממי "תפילת שמונה עשרה".

מדברי הרמב"ם נוכל לכאורה לחזק את הטענות לעיל נגד הנוסח הקבוע, וכך כותב הרמב"ם [הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א]: "... ואין מניין התפילות מן התורה ואין משנה (=נוסח) התפילה הזאת מן התורה..." וממשיך ואומר: "אם היה רגיל מרבה בתחינה ובקשה, היה ערל שפתיים מדבר כפי יכולתו... וכך היה הדבר ממש רבינו ועד עזרא".

רואים באמת, שעד תקופתו של עזרא הסופר היה אדם יכול להתפלל 'מה שבא לו' וכפי יכולתו, וזו היתה התפילה! אם כך השאלה היא: מה השתנה מימי עזרא והלאה?

אומרת הגמרא [מגילה יז ע"ב]: "אמר ר' יוחנן... מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר". מדובר כאן על "אנשי כנסת הגדולה", שהיו חברים בסנהדרין הגדולה של אותה תקופה ובו כיהנו בין השאר כמה נביאים!!! (רק שנבין על מי מדובר). עזרא הסופר ייסד את "כנסת הגדולה", ועמד בראשה.

אם אנשים רמי מעלה אלו ראו צורך לתקן נוסח מיוחד לתפילה, כנראה היה באמת צורך אמיתי בכך, וכך כותב הרמב"ם בהמשך לדבריו: "כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות הגויים, ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והייתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר: "ובניהם חצי מדבר אשדודית וגו'", ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם. ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש, עד שיערבו עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם שמנה עשרה ברכות על הסדר... כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותן, ותהיה תפלת אלו העילגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה, ומפני עניין זה תקנו כל הברכות...".

אם כך אנו מבינים שהסיבה העיקרית לתיקון נוסח התפילה של עזרא היא מפני שמבחינה טכנית שכחו היהודים את שפת הקודש, ולכן היה צורך לתקן נוסח אחיד שאותו כולם יכירו וכך יוכלו להתפלל בצורה טובה.

לאור דברים אלו תתעורר מחדש השאלה לעיל, כי כיום הרי כולנו דוברי לשון הקודש כשפת אם, ולכאורה בימינו היה צריך לחזור הדין למקורו, שכל אחד יתפלל מעומק לבו ולפי צחות לשונו.

אלא שיש לזכור שעדיין לא ממש כולם יודעים לדבר בלשון הקודש בצורה רהוטה, ויש לא מעטים (עולים חדשים וכדו') שמתקשים בהבנת השפה וכל שכן בניסוח תפילה עצמית.

תשובה נוספת ניתן להשיב ע"פ המשך לשונו של הרמב"ם, המציין סיבה נוספת לתיקון נוסח התפילה: "...ותהיה תפלת אלו העילגים תפילה שלימה כתפילת בעלי לשון הצחה...". בשונה מהסיבה הקודמת, שהחסרון שם היה אי שליטה בלשון הקודש, כאן לא מדובר על ליקוי בשפה, אלא על חסרון מסוג אחר, והוא חוסר יכולת לייצר תפילה שתכלול את כל צרכי בני האדם.

בנוגע לשאלה מה נשתנה מאז תקופת עזרא צריך להבין שישנו הבדל מהותי בין עם ישראל שלפני הגלות (ממשה ועד חורבן הבית) לזה שאחרי (מתקופת עזרא עד היום), שהצריך את עזרא ובית דינו לתקן נוסח קבוע. הבדל זה יומחש ע"י מעשה שהיה.

נער אחד שנימאס לו מנוסח התפילה הקבוע שלנו התלונן עליו בפני. ביקשתי ממנו אם יוכל לחשוב מעט ולבקש ממני את כל בקשותיו - ממש להתפלל כאילו חזר לימי משה רבינו ועכשיו הוא צריך להתפלל "מהלב" - בלי שום נוסח! התלהב הבחור, כאילו רק לזה הוא חיכה והתחיל לשפוך בפני את בקשותיו - "אני רוצה אופניים, רולר בליידס, מחשב חדש, להיות יפה, כסף ו... זהו.", "זהו?!", שאלתי אותו, הוא לא הבין מה אני רוצה ממנו - כאילו מה יש עוד לבקש?! שאלתי אותו האם הוא בריא לגמרי והוא ענה ש... דווקא לא 100 אחוז, הוא לוקח כמה הכדורים ועוד כמה דברים לגביו ואף לגבי משפחתו, אם כן שאלתי "למה לא ביקשת על זה משהו?!"

ואז בשביל להדגיש את העניין פתחתי איתו את הסידור בתפילת שמונה עשרה, ועברנו על כל ברכה וברכה...

בראשונות שאלתי אותו - מה עם שבח לבורא עולם בתפילה הפרטית שלך?

באמצעות - מה עם כל הבקשות החשובות האלו שפשוט שכחת לבקש, ומה עם עם ישראל?

באחרונות - מה עם תודה לבורא עולם על כל מה שכן יש לך?

צריכים אנו להבין שכתוצאה מהגלויות שעברנו בנוסף לשכחת השפה נעשינו מבולבלים, ולא לכולם יש את יישוב הדעת הפשוט, שכנראה היה לעם ישראל לפני כן עד לחורבן בית המקדש והיציאה לגלות. אין לנו היום, וזוהי מציאות שכנראה התחילה כבר בזמן עזרא ובית דינו, דעה צלולה מספיק בשביל להתפלל "מהלב" רובנו לא יודעים איך לסדר את הדברים, ובכלל אנו לא יודעים אפילו על מה לבקש ולהתפלל.

עכשיו אנו מבינים למה תיקנו לנו חז"ל את שמונה עשרה הברכות האלו (שאח"כ הפכו לתשע עשרה) שמסודרות בצורה מושלמת [מגילה יז ע"ב] ובשפה מסודרת, וכוללות בתוכן את כל הדברים שצריך אדם להתפלל עליהם על עצמו, ועל עם ישראל וכן ביחס לבורא עולם (שבח ותודה).

ולא רק ברמת הפשט, כשחז"ל תקנו את הברכות הם הכניסו בכל אחת מהם סודות גבוהים מאוד, וכתוב בספרים הקדושים שאלף ושמונה מאות מלאכים נבראו ע"י אנשי כנסת הגדולה כדי שיעלו את כל התפילה למעלה, ולכן כשרצו לתקן את הברכה ה- 19 (למינים ולמלשינים) חיפשו מי יוכל לתקן להם אותה [ברכות כח ע"ב] ולמה? הרי כמעט כל אחד יכול לנסח

ברכה מעין זו - אלא היו צריכים למצוא תלמיד חכם צדיק ברמה ראויה שיוכל לתקן ברכה נצחית שתכלול את כל צרכי הדורות בענין שלה (וכן לברוא מלאכים שיעלו את אותה ברכה).

לסיכום: לאחר שהבנו שלא סתם ניסו להציק לנו עם נוסח התפילה אלא היו סיבות טובות לתקן את הנוסח המפורסם, והבנו את חשיבותו ומעלתו של הנוסח (שכמובן אפשר להאריך על כך עוד רבות) אולי זה יעזור לנו להצליח ולהתלהב ממנו יותר, וכך נזכה להתחבר יותר לבורא עולם גם דרך התפילה!

וכן על זה הדרך, היושבים בבית התפילה ומראים עצמם כעייפים שאינם יכולים לעמוד, וכמשא כבד יכבד עליהם התפלה וישיבת בית הכנסת, ורוצים למהר לצאת ולהמלט - עליהם הכתוב אומר (ישעיה מג, כב): "ולא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל", המה יזכרו ויבושו, כי כל היום עומד בשוק או בקרנות או לפני ליצנות ואינו עייף, ובשעת התפילה והלמוד אינו יכול לעמוד...

רק לעניין הסגולי - שהחוטא נחשב ישראל, אך בכל עניין הלכתי (צירוף למניין, שחיטה, כתיבת גיטין ועוד) אינו נחשב כיהודי.

הגמרא [חולין ה.]. מסיקה שמומר לדבר אחד לא נחשב מומר לכל התורה כולה, חוץ ממומר לעבודה זרה, מומר לנסך את היין לעבודה זרה, ומומר לחלל שבת בפרהסיה. זאת אומרת, שיש מצב שיהודי חוטא והופך להיות מומר לכל התורה כולה.

רואים, ששם ישראל נשאר אפילו על החוטאים, חוץ מחוטאים בעבירות חמורות, המהוות את יסוד היהדות, כעבודה זרה ושבט.

בדיני צירוף למניין כתב מרן השו"ע [או"ח סימן נה סעיף יא]: "עברין שעבר על גזירת הצבור או שעבר עבירה, אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה".

והעיר במשנה ברורה בשם הפרי מגדים [ס"ק מו]: "**דוקא עבירה שעבר לתיאבון, אבל להכעיס - אפילו בדבר אחד, או שהוא מומר לעבודה זרה או לחלל שבת בפרהסיה דינו כעכו"ם ואינו מצטרף**". ובס"ק מז הוסיף המשנ"ב בפירוש, שאפילו חטא שחייב עליו מיתה (אם לא נידוהו) לא מוציא אותו מכלל ישראל, שהרי ישראל שחטא - ישראל הוא. ומצד שני כתב שהקראים אינם מצטרפים למנין כיון שאינם מאמינים בתורה שבעל פה, "וכל מי שהוא כופר בתורה שבעל פה אין מצטרף לכל דבר שבקדושה".

צריך להבחין בין שני סוגי חוטאים: יש את המומרים לחטוא בשאר חטאים, שנחשבים כישראל ועליהם דיבר מרן בדיני צירוף למנין. וישנו את הסוג השני, שעליו מדברת הגמרא בחולין, שם מדובר באנשים שמומרים לחטוא בחטאים שהם ביסוד היהדות, ובביטולם יש מעין הכרזה של אי אמון במלכות שמים, וכדברי רש"י [חולין ה.]: "**דהעובד עבודת כוכבים**

כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית". לכן חוטאים אלו לא נכללים בכלל ישראל, ופשוט שאינם מצטרפים למנין.

מהדיון הנ"ל יוצא כי לכל הדעות אדם שחילל שבת בפרהסיה או עבד עבודה זרה אינו מצטרף למניין.

בבואנו לדון על חילונים של ימינו שחלקם הגדול מחלל שבת בפרהסיה, אנו נמצאים בבעיה גדולה, שהרי אמרנו כי אדם מסוג זה הוציא עצמו מכלל ישראל לכל הדעות, וממילא אינו מצטרף למניין.

על פניו אין מה לדון, וצריך לקבוע נחרצות כי אינם מצטרפים למנין ככל המומרים לחלל את השבת בפרהסיה, אלא שיש להם, לאותם חילונים, נקודת זכות אחת והיא שהם גדלו בבתם חילוניים וחונכו על ברכי ההשכלה המכשילה. ולכאורה נתקיים בהם "מה יעשה הבן ולא יחטא?".

השאלה היא: האם יש בטענה זו כדי להקל ביחסנו אליהם או לא?

ספרות האחרונים ישנה התייחסות רחבה לסוגיה זו, ואנו נסכם את הדברים כפי שמצאנו בספר "הלכה ברורה" לגאון ר' דוד יוסף שליט"א, בנו של פאר הדור והדרו מרן ר' עובדיה יוסף שליט"א.

הרב הביא את דברי שו"ת מלמד להועיל, שמנהג אשכנז והונגריא להקל בזה, משום שהרבה מאד אינם יודעים חומר האיסור, ונחשבים קצת כתינוק שנשבה בין העכו"ם, וגם בעל שו"ת שואל ומשיב היה אומר שבארצות אמריקה אין לפסול מחללי שבת בפרהסיה מלצרפם למנין, מפני שהם כתינוקו שנשבו.

הרב סיכם את דברי מרן ואת חידושי האחרונים ופסק:

א. מי שהוא בעל עבירה, אפילו עבר במזיד על איסור מן תורה, הרי הוא מצטרף למנין, כל זמן שלא נידוהו, מפני שאף על פי שחטא - ישראל הוא, והרי הוא בקדושתו, ולא יצא מכלל ישראל.

ב. אפילו עבר עבירה שחייבים עליה מיתה - הרי הוא מצטרף למנין.

ג. מכל מקום, היינו דוקא כשעובר עבירה לתיאבון, אבל אם עובר להכעיס, אינו מצטרף למנין.

ד. מי שעובד עבודה זרה, או שהוא מחלל שבת בפרהסיה, או שהוא מומר לכל התורה כולה אפילו חוץ מאיסור עבודה זרה ואיסור חילול שבת, אינו מצטרף למנין אפילו כשעושה כן לתיאבון ולא להכעיס.

ה. ובזמנינו, שהמחללים שבת בפרהסיה עושים כן מחמת שלא למדו תורה, ואינם יודעים חומר האיסור, יש מקילים לצרפם למנין. ובשעת הדחק, כשאין שם מנין בלא אותם מחללי שבת, יש לסמוך על דברי המקילים. ומכל מקום לא יאמרו כל חזרת השליח ציבור, אלא יאמר השליח ציבור תפילה אחת בקול רם עם הקדושה עד "הא-ל הקדוש", ואחר כך ימשיכו תפילתם בלחש. וכן אין להניח שאותו מחלל שבת יאמר קדיש או "ברכו" לבדו, אלא יאמר עמו אחד מן הקהל שהוא שומר תורה ומצוות.

ונסיים במעשה מצחיק על ה"חלבנה"

בתקופת ההשכלה היו משכילים לא מעטים שעדיין קיימו אי אילו מצוות בפועל, ולא הרגישו שמוציאים הם את עצמם מן הכלל. ומעשה היה במשכיל אחד שנכנס לבית הכנסת לתפילת מנחה, והנה מבחין הוא שהרב רומז לגבאי לקרא לעוד יהודי מבחוץ. המשכיל מונה את העומדים סביבו וקולט שיש כבר מנין. אולי הוא רשע אך טיפש בטח שאינו. הוא הבין מיד כי הרב אינו רוצה לצרפו למנין והתקומם על השערוריה. בחכמתו הרבה

תקף את הרב בקושיה מיניה וביה: "כבוד הרב, הרי מצינו שהחלבנה מצטרפת לקטורת אפילו שריחה רע, ורבותינו למדו מכך על צירוף פושעי ישראל לתפילה. אם כן מדוע אינך מצרפני למנין?". דומה, שלשאלה מסוג זה לא התכוון הרב, אך יושב בשמים ישחק, ונתן הקב"ה בלב הרב תשובה ניצחת. פנה הרב אל הכסיל המשכיל ואמר לו: "נכון, צודק אתה! החלבנה מצטרפת לקטורת, אך אל תשכח שבקטורת היו 11 סממנים, וכך גם אני נוהג, אתה מצטרף למנין כאחד עשרה ולא כעשירי, ולכן שלחתי את הגבאי לקרא לעשירי". מפני המשכיל חפו.

יהי רצון שנזכה להאיר פנים לכל אדם, ושנדע לקרב את כל היהודים אל אביהם שבשמים (ודרך אגב, מותר לנו גם לקרב את עצמנו לאבינו שבשמים). יהי רצון שהקב"ה יערה רוח ממרום על כל עמו ישראל, ויזכו לאור באור החיים, ונזכה כולנו לשוב בתשבה שלמה לפניו, לעובדו בלבב שלם, אמן ואמן.

נקודות למחשבה מספר "אורות אילים"

- **טבילה וטהרה** למתפלל - מסייע שתהא תפילתו מקובלת [אורות אילים].
- **עיקר העבודה המרוצה לפני ה'** הוא כשהיא **בהכנעה**, ואז אין תפילתו חוזרת ריקם. ועיקר קיבול תפילות תלוי בכניעה [שם].
- **שורש התפילה** - **שמחת לב** בהקדוש ברוך הוא.
- **המתפלל בכוונה** - נוחל חיי העולם הבא.

תפילת הגנב - טוב או רע?

אוהד כץ

פתיחה

אנו שומעים לא פעם על שחקנים או אומנים המבקשים שהקב"ה יעזור להם. קצת מוזר לראות אומן המוקף בנשים לא צנועות ומופיע בשבת מבקש שהקב"ה שיצליח דרכו באותו מעמד. הרי לא ייתכן שמצד אחד האדם מזלזל בציוויו של הקב"ה, ומצד שני מבקש את עזרתו. גם במקורות ישנה התייחסות לשאלה זו ובכך יעסוק המאמר בעזרת ה'.

המקור

"דַּרְשׁ בַּר קַפְרָא, אֵיזוֹ הִיא פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁכָל גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִין בָּהּ? "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דְּעָהוּ, וְהוּא יֵישֵׁר אֶרְחֻתֶיךָ". אָמַר רָבָא, אֶפְלוּ לְדַבֵּר עֲבָרָה. (אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, "גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קרי") [עין יעקב על מסכת ברכות אות (קלט)].

בר קפרא שואל מהו הפסוק שאפשר לומר עליו שכל קיום התורה תלוי בו, והוא משיב "בכל דרכיך דעהו", היינו בכל מקום רוחני בו אתה נמצא, אתה יכול להתפלל לקב"ה. הקב"ה יקבל אותך בכל מצב, אין אף פעם "ברוגז". בגמרא הציטוט נגמר כאן, אולם בעין יעקב, מופיעות סוגריים, ובהם דברי רב פפא שאומר שאפילו גנב לפני הפריצה מתפלל לקב"ה. ויש בכך פירוש על הפסוק "בכל דרכיך דעהו". ברור מאד, למה בתלמוד הבבלי הסוגריים הושמטו, ומדוע זה מופיע בעין יעקב בסוגריים, הרי המשפט הזה מעלה את אותה דילמה כפי שכתבנו בפתיחה, הגנב רוצה לעשות עבירה ומבקש מהקב"ה שיעזור לו.

להלן נביא שני כיוונים בהתייחסות לדברי רב פפא.

הכיוון השלילי.

עצם העובדה שהמשפט אינו מופיע בתלמוד הבבלי מוכיחה, שמסדרי הש"ס לא ראו בעין יפה את העובדה שהגנב מתפלל לפני ה' ומבקש את עזרתו.

בספר קדושת לוי (לר' לוי יצחק מברדיצ'ב, סגורון של ישראל) מסביר את הקטע בתפילה: "ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה'". ואומר הרב שאם אדם מבקש דבר שטוב לקב"ה הוא נקרא קרוב, ואם הוא מבקש דבר שאינו טוב לפני הקב"ה הוא נקרא רחוק. אנו מבקשים מהקב"ה שיזכה אותנו להתקרב ולהתפלל על דברים טובים. ולא ח"ו על דברים רעים כדוגמת הגנב המתפלל לקב"ה לפני הפריצה.

הכיוון החיובי.

ר' צדוק הכהן מלובלין בספריו מתייחס באופן מאד חיובי לדברי רב פפא. בספר רסיסי לילה [אות נג] מביא הרב את הדברים הבאים: בני ישראל נקראים ישרים, והאמונה נטועה בהם באופן חזק. ואפילו בשעה שהם טועים ועושים עבירות, היהודי לא זז מאמונתו ומתפלל לקב"ה, ורק בגלל היצר הרע, הוא אינו שם לב שהוא חוטא. ר' צדוק כל כך מחשיב את האמונה של הגנב, עד שהוא קובע, שהאמונה הפשוטה הזו חזקה יותר מאמונתו של צדיק "שאינו לו ישרות לב שלבו דואג בקרבו תמיד".

בספרו פרי צדיק [פרשת עקב אות יט] ממשיך ר' צדוק בקו מחשבה זה בפירושו על הפסוק: "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי". היינו, אף שעובר עבירה מפורשת, שעובר על לאו דלא תגנובו, מכל מקום כיון שאינו שוכח את השם יתברך ומאמין בה' בשעת מעשה דקרי רחמנא (=שלא שוכח להתפלל לקב"ה בשעת הגניבה) על זה נאמר והוא יישר ארחותיך, שהשם יתברך יישר ארחותיו ולא ידח ממנו נדח ויהיה לו תיקון.

שלפעמים משכח היצר הרע הכל, ששוכח את ה' וכמו שאמרו חז"ל שבשעה שיצר הרע מתגבר על האדם הוא לא זוכר את היצר הטוב. מה שאין כן כשזוכר את ה', אלא שנעלם ממנו שהוא עושה כעת עבירה, והיה סבור שעושה טוב, אז השם יתברך יישר ארחותיו".

סיכום

כמובן, שאין שום הצדקה לגנוב, ואפילו לא במסווה של שיעור באמונה דרך תפילתו של הגנב. אולם הכהן הגדול מאחיו למדנו שאין לזלזל בנקודת האור, המופיעה גם מבעד למסווה כבד של כפיות טובה ומעשה עבירה. נקודת האור הזו אין בה כדי להצדיק את מעשה הגניבה, אך יש בה את הכח להכריז על כוחם של ישראל, ועל כוחה של נשמה יהודית, להאיר מתוך החושך, וע"י טיפול נכון והכוונה ישרה - יזכה אדם כזה להתקרב לאלוקיו וליישר ארחותיו. או אז, תאיר אמונתו באור יקרות, שכמותו קשה להשיג וקשה לראות.

ועיקר גדול, שקודם שיתפלל יהרהר
בתשובה ויכנע לשאול מחילה
וסליחה, ואז נמצא בידו תפילה
ותשובה, וישמע אל ויענהו, ול"ו
ירחמהו עושהו ויחיהו מחיה חיים.

יתגבר כארי

אושר אופמן

יתגבר כארי וכו'. אומר שפת אמת בשם סבו בעל החידושי הרי"מ בעניין שרצו חכמים לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע מפני שכתוב בה: "הן עם כלביא יקום וכארי התנשא", שזה עיקר שיבחן של ישראל. והדבר רומז לענין התגברותם של ישראל בבוקר לתפילה.

על הפסוק במשלי [יז, א] "**טוֹב פֶּת חֲרָבָה וְשִׁלּוֹה בָּהּ מִבַּיִת מְלֵא זִבְחֵי רִיב**" אמרו כי ישנו חילוק ברור בין ישראל לעמים, ואפילו הטובים שבהם. הרי שאפילו חסידי אומות העולם, שכל כוונתם לעבוד הבורא, אין זה אלא לפי שעה, כי למעשה לעצמם הם עובדים וצורכם הם פועלים. אבל איש ישראל אין לו בעולמו רק עבודת הבורא יתברך, **ולכן מיד בקומו חוזר לעבודתו, וזריזות זו היא סימן שכל תהלוכתו ושוכבו ובקומו ולכתו רק לעשות שליחות אביו שבשמיים.**

לכן בני ישראל מקבלים בכל יום חיות חדשה, וזהו שנאמר "כלביא יקום", על ידי זה "כארי יתנשא", ולכן "לא ישכב עד יאכל טרף", **כי כפי שתהיה הקימה בבוקר כך נמשך כל היום**, כי הכל תלוי בהתחלה, כמו שאמר חידושי הרי"מ בעניין ישראל שנכנסו לארץ תחת הנהגתושל יהושע בן נון, ובעודם בירדן קיבלו עליהם שלא להניח משבעה האומות [סוטה לד, א], ופירש שעל ידי שהקבלה בתחילת כניסתם היתה בטוב, לכן למרות שלא גמרו בפועל לחסל את כל שבעת העממין שהיו בארץ, מכל מקום נשאר תיקון מזה, כי סוף סוף ערכה של ההתחלה עצום ורב.

וכן בפסוק "הן עם כלביא יקום", פירש הרב שיש לבני ישראל התחדשות בכל יום שנאמר: "אשר אנוכי מצווד היום", בכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

וכמו שבני ישראל מקבלים עליהם מלכותו יתברך בכל יום מחדש ובהתעוררות מחודשת, כך הקדוש ברוך הוא בוחר בבני ישראל בכל יום, כמו שאנו אומרים בברכת קריאת שמע "הבוחר בעמו ישראל", ולא "אשר בחר", כי בכל יום מתחדשת אהבת ה' לבני ישראל, ואין שום עם שיש להם כוח בהתחדשות רק לבני ישראל.

יוצא איפוא, ששבחם של ישראל בפסוק "הן עם כלביא יקום" מתבטא בעיקר ביכולת ההתחדשות שלהם, שבאה לידי ביטוי בעיקר בהשכמתם בבוקר לעבודת הבורא בתפילה. מהות זו שייכת רק לישראל, ואינה נמצאת בשאר האומות. אין זו מעלה כמותית על שאר האומות כי אם מעלה איכותית, ואין דרך לגוים לשנות את מהותם ולהיות כישראל, לא בענין זה ולא בענין אחר.

ועוד ראיתי בספר "יתגבר כארי" פרק א': יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו שיהא הוא מעורר השחר [שו"ע או"ח סימן א סעיף א].

המקור לדברי השולחן ערוך הוא מדברי הטור שמביא את המשנה באבות [פרק ה משנה כ]: "יהודה בין תימא אומר: הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", וממשיך הטור: "לכן צריך האדם להתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו. ואף אם ישיאנו יצרו בחורף לאמור: איך תעמוד בבוקר והקור גדול, או ישיאנו בקיץ לאמור איך תעמוד ממיטתך ועדיין לא ישנת מספיק, יתגבר עליו לקום, שתהא אתה מעורר השחר ולא יהא הוא מעירך".

ובחידושי ה"פרישה" כתב: שלפי זה יוצא כי האדם צריך לקום ממיטתו לפני עלות השחר והוא צריך להספיק להתארגן לתפילה (טבילה במקווה וכדו'), ואת כל זה צריך לקחת בחשבון. ואם יצרו מתגבר עליו והשחר

מעוררו אז הוא מבטלו מעבודת יוצרו, וכנגד התגברות זו של היצר צריך להתגבר כארי לעבודת בוראו.

נמצא, שההתגברות כארי באה בעיקר כנגד יצר הרע המבקש ליטול מאתנו את המעלה והשכר העצומים שקיימים בתפילה, ולכן אם נתגבר עליו כארי, ולא נשמע לעצותיו המקולקלות - נזכה לאור האמיתי הטמון בתוככי עולם התפילה.

יהי רצון שהקב"ה יתן לנו את הכח להתעורר מוקדם בבוקר, להתכוון כראוי לתפילה, ולהתפלל בכוונה עצומה. ועל ידי כך נזכה לפתוח את היום, בכל יום ויום, בענין רוחני טהור, שיכין את הדרך להמשך היום בדרך של תורה, מצוות ומעשים טובים, ושנזכה להצלחה ברוחניות ובגשמיות, ושכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא.

שעת היציאה מבית הכנסת

[ספר "אורות אילים"]

לא יצא אדם מבית הכנסת, בין בחול, בין בשבת, עד לאחר קדיש אחרון ואמירת "עלינו לשבח", אלא אם כן צריך לנקביו וכיוצא בזה, שיש לו אונס גמור. **והיוצא כדי למהר לעסקיו - היא לא תצלח**, שהיה לו לבטוח בשם ה' ולא בטח, ועליו הכתוב אומר "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל". ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, כי הוא הנותן כח לעשות חיל, ואין מעצור לה' להושיע וברכת ה' היא תעשיר, **וצדיק באמונתו יחיה**.

איך אצליח לקום בבוקר לתפילה?

משה בוכה לטר

קשיים לקום לתפילה

להלן משפטים שכולנו מכירים, לעיתים אנו שומעים אותם, ולצערנו, לפעמים אנו המשמיעים אותם:

- "אין לי כוח לקום".
- "אני לא מסוגל לקום".
- "הלכתי לישון מאוחר".
- "אני כבר קם" (העיקר שתעזוב אותי).
- "עזוב אותי, אתה לא רואה שאף אחד בחדר לא קם" (סביבה שאינה מעודדת).

חייבים לומר את האמת, כי האמירות הללו נובעות ביסודן מחוסר חשיבות לתפילה. אם היינו מבינים את החשיבות לא היינו אומרים את התירוצים הללו. למשל, כשאנו אומרים "אין לנו כוח לקום", האם זה באמת נכון? הרי אם היתה עבודה היינו קמים! גם התירוץ שהולכים לישון מאוחר נדחה מאותה סיבה, כי מוכח שאם צריך לקום למשהו חשוב בבוקר אנחנו נקום אפילו לאחר שינה של שלוש שעות בלילה. זה שהסביבה בחדר או בבית אינה מעודדת, גם זה אינו תירוץ, הרי אם היה לך משהו חשוב, והיו צוחקים על זה, לא היית שם עליהם, והיית קם למרות הכל.

אין לנו אלא להגיע למסקנה המתבקשת כי כל התירוצים האלה אינם תירוצים אמיתיים. האמת היא, שאנחנו לא מבינים את חשיבות התפילה, ואנחנו סתם מנסים להמציא תירוצים, כדי להשקיט את המצפון שלנו, ואז

יותר קל לנו להתמודד נפשית עם הידיעה שהפסדנו את התפילה. למעשה, אנו מרמים את עצמנו.

אז למה באמת חשוב לקום לתפילה?

- אנחנו צריכים להודות להקב"ה שנתן לנו לקום בבוקר בריאים ושלמים, כי אנשים חושבים שזה מובן מאליו שקמים בריאים ושלמים. די לערוך סיור בבתי חולים במחלקות השונות כדי לראות מכמה פגעים ונגעים סובלים בני האדם כדי שנרגיש בחוש את המעלה שיש לנו בהיותנו בריאים ושלמים, וכך ייקל עלינו להודות לה' על מצבנו התקין.
- התפילה היא אחד הדברים שמקשרים אותנו אל הקב"ה כבר בתחילת היום. להבדיל מהגויים שה' לא חפץ בתפילתם, כמו שכתוב במלכים א' [ח, מא-מג] "וגם אל הנכרי אשר לא מעמד... ועשית ככל אשר יקרא אליך אלוקים". שלמה מבקש מבורא עולם שיענה לכל מה שהנכרי יבקש ומיד, וכל זאת בכדי שלא להיות חייב לו. לעומת היהודי שה' חפץ בתפילתו.
- זה נותן הרגשה טובה להתחיל את הבוקר בתפילה. זו הרגשה שאם לא חווים אותה קשה להסביר אותה. כלומר, הרגשה זו מצריכה התמדה, וקשה לחוש זאת אחרי פעם אחת. כי אם אדם משקיע במשהו מסוים, זה מביא אותו לבסוף למצב שהוא יעשה את הדבר מתוך אהבה.
- כתוב בשולחן ערוך [סימן א סעיף א]: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", וה"משנה ברורה" מפרש את זה: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" כלומר, שאת הכל בראתי בשבילי, אז לכן אתה מחויב לקום, להתגבר כארי ולקום, ולא להמציא כל מיני תירוצים.

איך אפשר לקום לתפילה?

- אם אדם יבין את חשיבותה של התפילה, הוא יקום בבוקר ללא כל בעיה. כמו שכתוב במסילת ישרים בפרק ח' בדרך קניית הזריזות: "וכאשר יתאמת אצל האדם גודל ערך המצוות ורוב עבודתו בהם, ודאי שיתעורר ליבו לעבודה ולא יתרפה ממנה".
  - במסילת ישרים בפרק ו' על מידת הזריזות הוא כותב כי בן אדם שקשה לו לקום בבוקר, למרות שבפנים אין לו חשק לקום, יזרז עצמו בצורה חיצונית ויקום אפילו בלי חשק, וכך לאט לאט זה ישפיע על הפנימיות, ואז יהיה קל יותר לקום בבוקר.
  - אנחנו צריכים לסגל לעצמינו סדר יום מסודר, שבו אנחנו הולכים לישון מוקדם כדי שנוכל לקום מוקדם בלי בעיה.
- יהי רצון שבעז"ה נבין את חשיבות התפילה יותר, ונתפלל מתוך אהבה ויראה ולא מתוך הרגשת עול.

תפילה לשלום המדינה

עמית ווייל

פתיחה

בכל שבת, בחגים וביום העצמאות אנו אומרים את התפילה לשלום המדינה. במאמר זה אציין בעזרת ה' מה המקור לתפילה זו ואכתוב את החשיבות שיש לייחס לתפילה זו. בנוסף אנסה לגעת גם בשאלה העדינה מי אומר תפילה זו ומי לא.

מקור התפילה

תפילה זו נקבעה לאחר קום המדינה על ידי הרבנים הראשיים הרב הרצוג והרב בן ציון מאיר חי עוזיאל. יש הטוענים, שגם הסופר ש"י עגנון היה שותף לעיצוב הנוסח. תפילה זו מבוססת על נוסח שהיה קיים כל ימי הגלות, בו היהודים היו מתפללים לשלומה של המלכות, ולהצלחתו של השליט. לפעמים תפילה זו נאמרה מיוזמת היהודים ולפעמים אמרו אותה מלחץ השלטון.

ההמלצה להתפלל תפילה לשלום המלכות מקורה במסכת אבות [פרק ג משנה ב], שם כתוב "רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו". כמו כן בספר ירמיהו [כט, ז] אומר הנביא לגולים שהגיעו לבבל, "וְדַרְשׁוּ אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְהִתְפַּלְלוּ בְּעֵדָה אֵל ה' כִּי בְשָׁלוֹמָה יִהְיֶה לְכֶם שְׁלוֹם".

גם היום לאחר קום המדינה ישנן קהילות בחו"ל האומרות גם תפילה לשלום מדינת ישראל וגם תפילה לשלום המלכות. המקום בו נהוג לומר את

התפילה לפני מוסף, נקבע כבר בעבר בגלות, ששם היו אומרים את התפילה לשלום המלכות. לאחר קום המדינה היו קהילות שנהגו לומר תפילה לשלום הנשיא, אולם היום תפילה זו אינה מקובלת, ברוב הקהילות (תחשבו לבד למה, מי שיידע יקבל "פרס" - בלי ניקוד).

הנוסח ואופן האמירה

בתפילה זו ישנן בקשות שונות, כגון בקשה לקיבוץ גלויות, סיוע למנהיגי המדינה, ובקשה שהקב"ה ישמור על המדינה מפני הצרים אותה. כמו כן ישנה בסופה בקשה שכל היהודים יכירו את מלכות ה' ויחזרו בתשובה.

בתחילה אומרים את המשפט המרכזי בתפילה זו והוא "**ברך את מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתינו**". במשפט זה ישנה אמירה ערכית, הרואה במדינה את תחילת גאולה של הקב"ה, אפילו שמנהיגיה ציונים חילוניים. כמובן אמירה זו יצרה מתנגדים רבים, שאינם אומרים את התפילה, בטענה שלא ייתכן שמדינה המנוהלת על ידי אנשים חילוניים, תחשב תחילת הגאולה, ולכל היותר מוכנים הם להגדרת "סוף הגלות". יש המרחיקים לכת, ומתנגדים לכל המהלך של הקמת מדינה, גם לוי היתה מנוהלת ע"י קבוצת חרדים, מפני שלשיטתם אסור לנו לצאת מעול הגוים, עד שהמשיח יעשה זאת.

נחזור לנוסח התפילה. בתוך התפילה אנו מברכים גם את חיילי המדינה, שהקב"ה ייתן להם את הכח והעוז לנצח את האויבים הקמים עלינו תמיד.

יש קהילות שנהגו לשיר את התפילה, והולחנו כמה מנגינות שונות לתפילה זו. נהגו לעמוד בשעה שהחזן אומר את הנוסח בקול.

נוסח התפילה לאחר הסכמי "אוסלו" והגירוש (ה"התנתקות") רבים מבני הציונות הדתית, שהיו רגילים לומר את התפילה בכל שבוע, הפסיקו לומר תפילה זו לאחר ההתנתקות, מתוך הכעס והבעת חוסר האמון במדינה. ישנם כאלה שברגע ששמעו את התפילה, יצאו בהפגנתיות מבית הכנסת. היו ששינו את הנוסח, כגון "שלח אורך ואמיתך והעמד בראשה אנשי חיל יראי ה' אנשי אמת ושונאי בצע", ועוד נוסחים שונים ומשונים. כיום ישנם יותר משישים!!! נוסחים לתפילה זו.

לדעתי, אין כל מקום לשינוי, הרי בתפילה זו אנו מבקשים מהקב"ה שייתן לראשי המדינה עצה טובה, על מנת שינהיגו את המדינה נכון. אז מה חסר בנוסח הקיים? כמו כן, אם האנשים האמינו שלמרות כל הקלקולים הקיימים במדינה חילונית עדיין יש לומר את התפילה, אז מה השתנה באופן משמעותי לאחר ההתנתקות? הרי כל השנים ראשי המדינה היו מושחתים ולא נאמנים לתורת ישראל. עניין נוסף, אם עם ישראל אמר את התפילה הזו בגלות לאותו קיסר גוי משוקץ ומתועב, אז מה השתנה שבמדינת ישראל לא יגידו אותה?! אז נכון, שבגלות בדרך כלל פחדו יותר לשלום הקהילה ולכן התפללו לשלום המדינה והמלכות. אך כמו שכתבנו לעיל, אם קיבלנו את ההנחה להתפלל לשלום המדינה גם כשראשיה חילוניים ומושחתים, הרי שלא נשתנה דבר בענין זה, והתפילה עדיין נדרשת כבעבר.

יהי רצון שנוזכה כולנו לברכה האמורה בתפילה לשלום המדינה "ושלח לנו מהרה בן דוד משיח צדקך לפדות מחכי קץ ישועתך".

כוונת האדם בתפילה

חיים פוגל

נאמר בתלמוד [ברכות ו ע"ב]: "מהו כרום זולות לבני אדם" (תהילים יב, ט)? - אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם".
ופירש רש"י: "ברומו של עולם - כגון תפילה שעולה למעלה".

זהו חסד גדול שעשה הקב"ה עמנו, שנתן לנו את האפשרות לבקש ממנו כל מה שיחסר לנו. ולא כמידת בשר ודם, שהשרים וכל שכן המלכים יש להם מזכיר, וכל מכתב שנשלח אליהם עובר ביקורת תחת ידו של המזכיר, ורק את הדבר שנראה לו חיוני מגיש לפני אדונו, ואת השאר זורק. אבל מלך מלכי המלכים הקב"ה, עם כל רוממותו ועליונותו, כל מה שאדם חפץ מבקש ממנו ישירות, ולמרות שמה הוא האדם? עפר ועפר רימה ותולעה, ובכל זאת נותן לו בורא עולם זכות לבקש. אשרינו שזכינו.

וזו אכן ההרגשה שצריכה להיות לאדם בעומדו לפני בוראו, כמו שאומרים בתחילת תפילת שמונה עשרה "ה' שפתי תפתח". ולכאורה מילת יגיד מורה על לשון קשה כגידיים, והיה צריך לומר "ופי יאמר תהילתך"? אלא אולי אפשר לפרש בדרך דרש על הדרך הנ"ל, היות והרגיש דוד המלך ע"ה שקשה לדבר לפני הקב"ה, ואינו מדבר בחופשיות ובביטחון ולכן אמר "יגיד". זאת אומרת, ש"פי יגיד" מוסב כלפי האדם, שחלש וחסר אונים, וקשה לו לדבר לפני השם יתברך. ואם דוד המלך הרגיש כך, על אחת כמה וכמה שכל אדם צריך להרגיש כך.

כוונת התפילה

אמרו רבותינו בתלמוד: "תפילה צריכה כוונה" [ירושלמי ברכות א, ב]. אדם שעומד בתפילה לפני בורא עולם וחושב על דברים אחרים, דומה בזה לאנשי עיר אחת שסידרו וערכו את עירם ברוב פאר והדר לקראת בואו של המלך אליהם, ומינו אדם שבבוא המלך יעמוד הממונה לפניו וישבחו וינשאו. וכן היה, וכשהגיע המלך פתח הממונה ואמר, אדוני המלך אתה רם ונישא וכו', ובאמצע דבריו קרא לחברו וביקש ממנו שיקנה לו דבר מסוים, אחר כך המשיך לשבח את המלך, ושוב פנה לחברו בשאלה על עסקיו, הרי שיש בזה בזיון גדול למלך הניצב לפניו, ונמצא זה בא לשבח ונמצא מבזה.

ואם יתבונן האדם יראה שגם הוא עושה כך לפעמים, עומד הוא לפני הקב"ה ומתחיל את תפילתו. פתאום חושב איך לסדר עניין פלוני, ממשיך את התפילה, והנה מוצאים אותו חושב איך לסדר עניין אחר, ממשיך את התפילה, ושוב חושב על דבר שלישי. ואפילו לחשוב על דברי תורה בתוך התפילה זה לא טוב, כי תורה לחוד ותפילה לחוד, והמערב זה בזה הרי זה מזלזל. יצייר האדם לעצמו שכיבדוהו לדבר במסיבה דברי תורה, ובאמצע דבריו שואל הוא את האחראים האם יש מספיק אוכל לכולם? הלא יהא לבוז, ואם בפני בשר ודם כך, בפני הקב"ה על אחת כמה וכמה...

ויש דבר שיכול להועיל לאדם בכוונת התפילה, והוא האריכות. שיאריך בתפילתו ולא ימהר בה. כי צריך שיהיה על האדם יראת שמים, ויידע שאנו עבדי הקב"ה, וצריך לדבר לפניו כעבד לפני רבו, ולשפוך שיחנו לפניו לאט ובהתלהבות. למשל תפילת שמונה עשרה בלחש צריכה לארוך בערך שבע דקות. דרך אגב, מבדיקה מדעית בשלוחה עולה, כי אמירת ה"עמידה" מילה במילה במהירות שיא וללא כוונה (המחוייבת ע"פ ההלכה) ארכה 2 דקות ו 50 שניות. לכן אדם המצליח לצעוד לאחור ב"עושה שלום" לפני זמן זה יידע לו נאמנה, שכנראה זכה לעבור את מהירות הקול, ונכנס

לליגת מטוסי הסילון של ישראל, או שלחלופין נפלו לו כמה מילים בדרך.
המוצא הישר מתבקש להודיע על המציאה בבית חב"ד הקרוב למקום
מגוריו. נקודה למחשבה!

מלבד זאת ישנם דברים שיודעים אותם אבל לא מדגישים אותם. כמו
שאמרו רבותינו ז"ל [ברכות ה, א]: "אמר רבי לוי בר חמה: לעולם ירגיז
אדם יצר טוב על יצר הרע... אם ניצחו מוטב ואם לאו... אם ניצחו מוטב,
ואם לאו יזכיר לו יום המיתה". על אף שכל אדם יודע שסוף אדם למיתה,
הבעיה היא שהוא אינו מרגיש וחש זאת. לכן צריך להזכיר זאת ליצר הרע.
כך בתפילה, אדם יודע שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אך חסרה
לו ההרגשה החושית לזה. על כן לפני כל תפילה ישהה אפילו זמן מועט,
ויתבונן מהו עומד לעשות כעת, ולפני מי הוא עומד להתפלל, ומה מיעוט
ערכו של האדם. וכן יתבונן האדם לפני התפילה בפסוק "ה' שפתי תפתח ופי
יגיד תהילתך". על ידי זה ישיג הרבה בתפילה. ומובא, שיש ענין להביט
בשמים לפני תחילת תפילת העמידה (אם זה אפשרי), ובכך זוכה לקבל
יראת שמים שתועיל לו מאוד בתפילתו.

כמו כן לפני כל ברכה שמוציא מפיו יפסיק מעט ויחשוב מה הוא עומד לומר
כעת, ואז יאמר את הברכה, וכן על זה הדרך. וזה יועיל שיוכל לכוון בחלק
גדול מהתפילה.

מסופר על אדמו"ר אחד שהיה מתפלל באיטיות רבה. כששאלוהו מדוע הוא
מאריך כל כך, וכי לא חבל על הזמן, הלא רב פלוני מתפלל במהירות? השיב
להם: שנינו עושים מאהבה, אני מרוב שאוהב את התפילה לא יכול להיפרד
ממנה, לכן לוקחת לי התפילה זמן רב, והוא מחמת שאוהב את התפילה
רוצה לומר את כולה בבת אחת, וכשעדיין לא גמר תיבה אחת כבר יש לו
רצון לומר את השניה. הרי שני הרעיונות נכונים, אלא שצריך להתבונן

בעצמו שמא הוא משוחד, והאמת שרוצה להפטר מהתפילה חלילה. ואפילו אם מתפלל בכוונה ובכל הדקדוקים, אלא שחסרה ההתלהבות, זה חיסרון, שהרי אדם שמזדמנת לו מצוה יקרת ערך, שמח הוא מאד, ומדוע בתפילה לא כך?

אומרים שחסידים כל ימיהם הם בעלי תשובה. אין הכוונה דוקא שחוזרים בתשובה על שלא הניחו תפילין או לא התפללו חלילה, אלא בכל יום הם מרגישים את גדלות הבורא יתברך יותר מיום קודם, ומתפללים יותר בדביקות, ואז הם מצטערים למה אתמול לא התפללו באותה הדביקות (כאותו מעשה עם רב סעדיה גאון, שהיה שב בכל יום בתשובה, על שאתמול לא הכיר מספיק את הבורא, וכיום שמכיר אותו יותר, נזכר בצער שלא כיבדו אתמול כראוי).

[מקורות מספרים עתיקים]

יהי רצון שנזכה להשריש בנו את כוונת התפילה, בכל תפילה ותפילה א.כ.י.ר (=אמן כן יהי רצון).

הרח"ף, המצפה לישועה החונה כעת בק"ק שעלבים ת"ו.

דברים האסורים והמותרים קודם התפילה

שמואל ליבנה

פתיחה

התפילה היא מהדברים העומדים ברומו של עולם, ולכן הדבר הראשון שיהודי צריך לעשות בבוקר, בקומו ממיטתו הוא להתפלל. והיו אמוראים בגמרא שהתפארו כי אין להם שום דבר המבדיל בין קימתם לבין התפילה שלהם.

אמנם אין זה סוד, כי יש ואדם נזקק לעשות דברים מסויימים לפני התפילה, והשאלה היא האם דברים אלו מותרים או אסורים. במאמר זה ננסה בעזרת ה' לעמוד על פרטי הדינים בענין זה.

הקדמת שלום קודם תפילה

משעה שיעלה עמוד השחר אסור לאדם ללכת לפתחו של חברו או אביו ואפילו לרבו כדי לברכו בשלום או בכל ברכה אחרת. ואם עשה כן הרי שהחשיבו יותר מהקב"ה, כי הלך למישהו אחר לפני שעמד להודות לקב"ה.

אבל אם עבר מישהו ליד ביתו רשאי לברכו בברכת "בוקר טוב", אבל לא יאמר לו "שלום", מפני ששמו של ה' הוא "שלום", ואין לכבד בשר ודם בשמו של הקב"ה לפני התפילה.

ואם חברו שכבר סיים את תפילתו פגשו והקדים לו "שלום" יענה לו "שלום" למרות שעדיין לא התפלל, כי הגמרא החמירה מאוד בדינו של אדם שברכו אותו לשלום ואינו משיב שלום.

שלא לעסוק בעסקיו קודם התפילה

משעה שעלה עמוד השחר אסור לאדם לעסוק במלאכתו לפני התפילה מפני שהקודש קודם לחול. לפיכך צריך תחילה להודות לה', ורק אח"כ לפנות לעיסוקיו. וכבר אמרו חכמים: "כל המתפלל ואח"כ יוצא לדרכו ה' עושה לו חפציו" [ברכות יד, א]. ועדיף להתפלל ביחידות לפני תחילת העבודה, מאשר להתחיל בעבודה ואח"כ להפסיק ולהתפלל במניין. למשל, מי שצריך להתחיל לעבוד ב 6:30, והמניין היחיד הוא בשעה 7:30 - מוטב שיתפלל ביחידות לפני תחילת העבודה, כדי שלא יקדים עבודתו לתפילתו. אבל לפני שעלה עמוד השחר רשאי להתחיל בעבודתו, כיון שלא הגיע זמן התפילה.

דברים שמותר לעשות קודם תפילה

מותר לעסוק בצורכי מצווה קודם תפילה, מפני שאלו לא דברים אישיים אלא דברים הנעשים לשם שמים. למשל, אם לאחר התפילה לא יישארו בחנות דברים לכבוד שבת, מותר לו ללכת ולקנות לפני התפילה. אך שלא לצורך מצווה אסור אפילו לא פריט אחד.

פעולות קטנות אינן נחשבות מלאכה, ומותר לעשותן לפני התפילה. למשל, לסדר את מיטתו, או להוציא את האשפה מביתו, וכן מותר להתעמל מעט לפני התפילה כדי לשחרר ולחלץ את עצמותיו.

מותר להכניס כביסה למכונת הכביסה ולהפעילה (ויש חולקים), אך אסור למיין את הכביסה.

אסור לבשל ו/או לאפות לפני התפילה, אבל מותר להדליק אש תחת סיר שהוכן מבעוד יום.

מותר להלביש את הילדים ולהכין להם אוכל לפני צאתם לגן או לבית הספר מפני שזו נחשבת פעולה קטנה וגם שיש בה צד של מצווה.

טבילה, רחצה וגילוח

אסור להסתפר לפני התפילה, אבל חובה ליטול את ידיו, וראוי שישטוף את פניו ולצחצח שיניים לפני התפילה.

מותר ואף רצוי לטבול במקווה לפני התפילה, מפני שאין בכך פגיעה בכבוד התפילה, ואף להיפך - זוהי הכנה והיטהרות לקראת התפילה.

וכן מותר להתרחץ לפני התפילה מפני שגם רחיצת כל הגוף בתשעה קבין של מים (12 ליטר וחצי) מהווה הכנה והיטהרות לקראת התפילה. וגם היותו של הגוף נקי הוא חלק מההכנה לתפילה. לדעת כמה פוסקים אסור להתרחץ עם סבון אלא רק להרטיב את הגוף. אבל למעשה, מי שמרגיש מלוכלך ומטרתו להתנקות ולא להתפנק, רשאי הוא לרחוץ את גופו בסבון, ובתנאי שלא יאחר לתפילה במניין.

יציאה לדרך

לפני שיעלה עמוד השחר רשאי אדם לצאת לדרכו בתנאי שיתכנן את דרכו באופן שיגיע למקום בו יוכל להתפלל בזמן. אבל אחרי עמוד השחר אסור לו לצאת קודם תפילה.

הכוונה כאן, שיוצא לדרך ארוכה (יותר מ-72 דקות הליכה או נסיעה). ואם דרכו אורכת פחות מ-72 דקות עדיף שיצא לדרכו, ואז שיתפלל במניין. ואם

דרכו אורכת יותר מ-72 דקות - מוטב שיתפלל תחילה ביחיד, ואז יצא לדרכו.

ואם כל נסיעתו לשם תפילה, כגון שהוא נוסע להתפלל בכותל או אצל צדיק, אף אם נסיעתו תארך למעלה מ-72 דקות מותר לו לצאת לדרך, מפני שהוא נוסע להתפלל ולא לצרכיו האישיים.

אכילה ושתייה קודם תפילה

משעה שיעלה עמוד השחר אסור לאדם לאכול ו/או לשתות קודם שיתפלל. בגמרא [ברכות י, ב] סמכו חכמים דבריהם על הפסוק [ויקרא יט, כו] "לא תאכלו על הדם" ופרשו: "לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם". דבר אחר: כל האוכל ואח"כ מתפלל עליו אומר הכתוב (מלכים א' יד, ט) "ואותי השלכת אחרי גוך" (רמז לגאוותך).

מים מותר לשתות לפני התפילה, וכן מותר לאכול ולשתות דברים שנועדו לרפואה, מפני שאין באכילתם צד של גאוה. מי שהיה רעב מאוד מותר לו לאכול לפני התפילה מפני שדינו כחולה.

קפה, תה, ועוגות לפני התפילה

מי שרגיל לשתות תה או קפה בבוקר מותר לו לשתותם לפני התפילה, כדי שתתיישב דעתו ויוכל לכוון בתפילה כראוי.

ולפני תפילת שבת יש המקלים לאכול עוגות, אבל מנהגם מוטעה ואין להם על מי לסמוך. רק מי שרעב מאוד עד שלא יוכל להתכוון בתפילתו מותר לו להקל ולאכול מעט עוגות לפני התפילה.

אכילה ושתייה לפני עמוד השחר

איסור אכילה ושתייה מתחיל מעמוד השחר, שאז הוא הזמן המוקדם ביותר לתפילת שחרית, אך להלכה אסור לקבוע סעודה כבר בחצי שעה שלפני עמוד השחר שמא יגרר בסעודתו.

וע"פ הקבלה יש הנוהגים להחמיר, שכל מי שקם אחרי שנת קבע בלילה, ואפילו קודם חצות הלילה, לא יאכל ולא ישתה עד אחרי תפילת שחרית. ואף שלהלכה מותר לאכול ולשתות לפני עמוד השחר, לכתחילה ראוי להיזהר בזה. אבל אם חיסרון האכילה והשתייה יגרום לביטול תורה, מוטב לו לאכול ולשתות קודם עמוד השחר, ובלבד שלימודו יהיה טוב. וכן הנוהגים לקום בליל שבת לאמירת בקשות רשאים לאכול ולשתות, ובמיוחד אם על ידי כך יוכלו להתעורר יותר לתפילת הבורא.

אדם השומר על כללים אלו לפני התפילה, מובטח לו שתפילתו תראה אחרת, ואם יתמיד בכך הוא יתחיל להרגיש את הנועם המיוחד שיש בתפילה.

יהי רצון שה' יקבל את תפילותינו באהבה.

שווה להתפלל בכל מקרה

יניב יעקב

בכל הדורות ראו הגוים את קרבת ה' אל עמו הנבחר. קרבה זו באה לידי ביטוי בעיקר בתפילתנו אליו, עד כדי כך שבכל פעם שהיו מתרגשות צרות על הגוים ידעו לבא אל ישראל בבקשה או בדרישה כי יממשו את הקשר הזה, ויבקשו ממנו רחמים. מציאות זו מוטבעת בתורה "פִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו פֶּה' אֶלְקֵינוּ בְּכָל קְרָאנוּ אֵלָיו" [דברים ד, ז].

בעזרת השם ננסה לעמוד על כך במאמר זה.

היה מעשה בתינוק אחד שהיה מפרש בים הגדול בספינה, והיו בה אומות העולם, ועמד עליהם צער גדול בים (האוניה חשבה להישבר). והיה לכל אחד מהם דמות אלוה תלוי על צוארו והיה כל אחד מהם נוטל אלוהו מחבקו ומנשקו, ולא היה מועיל להם כלום. כיוון שראו שלא הועיל להם, אמרו זה לזה: אין כאן אחד מאותה אומה שהוציא הקב"ה מארץ מצרים וקרע להם את היס? אמרו: יש כאן תינוק אחד עני, וכמדומה לנו שהוא יהודי, והוא ישן בירכתי הספינה. ירדו אצלו ואמרו לו: אנו בצרה גדולה, ואתה ישן?! קום, קרא לאלוקיך, שמא בזכותך אנו ניצלים מין הצרה הזאת. עמד התינוק והתפלל לפני הקב"ה, ואמר: ריבונו של עולם, היום יודע כוחך וגבורתך, ועכשיו יאמרו הכל כי אמת אתה חנון ורחום. מיד רמו הקב"ה לים ועמד מזעפו, ויצאו לשלום. כיון שיצאו אל היבשה לקנות להם מזונות, ביקשו ממנו כסף לקנות לו מזון בשבילו. אמר להם עני הוא. אמרו לו: אין אתה אלא עשיר מאוד, ואותן האנשים עניים הם, שאין להם אלוה מושיע כאלוקיך שהוא עונה אותך בכל עת שתקראנו. אמר להם: אלוהיכם הוא תלוי בצואריכם והוא רחוק מכם, אבל אלוהינו הוא רחוק בשמיים

ואין קרוב ממנו, שנאמר [דברים ד, ז] "פי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלקינו בכל קראנו אליו" ["שיח ישראל"].

יידע לו האדם שכשהוא מרים את עיניו לה' מיד פוסק השם מעסקיו ומטה אוזן אליו ומצפה לכל מילה שתצא מפיו, ובפרט אם יוצאת היא מן הלב ובכוונה.

כל מילה שעולה, שומר אותה הקב"ה אצלו, ואם אדם יתעקש הרבה יזכה לפעול ישועות בתפילתו. וגם אם רואה אדם שלא קיבל מבוקשו יידע לו שבכל מקרה ה' שמע את תפילתו ולטובתו לא נתן לו עדיין. יתכן שהדבר שמבקש יזיק לו, ויתכן שמחכה לו טובה גדולה יותר, וכמו שמצינו בהרבה מקרים שאדם לא התקבל לעבודה א' שחפץ בה כל כך... ולאחר כמה זמן קיבל הצעה לעבודה עם תנאים טובים בהרבה יותר. וכך מצינו בענין זיווג של אדם. כפי שידוע, הזיווג בא לאדם לפי מעשיו ותפילתו. וכמובן שהאדם רוצה להתחתן רק פעם אחת (לפחות רובנו) - ואם יתנו לו עכשיו את זיווגו כמו שמתפלל יקבל זיווג ברמה מסויימת, אך אם יתמהמהו מלתת לו הוא ימשיך להתפלל ולאחר תקופה מסוימת יהיה ראוי לקבל דבר טוב בהרבה יותר. יוצא איפוא, שהיה משתלם לו לחכות עוד חצי-שנה שנה, וע"י כך יזכה לאישה טובה עוד יותר למשך כל עשרות השנים הבאות. לעיתים הטובה היא רוחנית, כדי שהאדם ימשיך להתפלל וע"י כך יתקרב עוד לה' ויתקדם ברוחניות, ויזכה לכל טוב הצפון לעולם הבא. וידע לו שלקב"ה יש נחת רוח גדול מתפילתו.

כמו כן יתכן שע"י תפילותיו הרבות הוא מבטל גזרות רבות מעל עם ישראל. עם ישראל זקוק לתפילותיו, ולכן משמים רוצים שימשיך להתפלל, ועל כן לא נותנים לא עדיין את מבוקשו. אז נכון שלא קיבל מה שביקש, אך הזכות השמורה לו גדולה היא לאין ערוך.

ובכל מקרה אין תפילתו הולכת ריקם, כל מילה שאומר עולה ונשמרת, וליום פקודה היא מוזמנת, באם חלילה גזרה קשה תרחף מעל ראשו, תאונה וכדו' ברגע האחרון יבואו כל תפילותיו לעזרתו. על כן יחזק האדם כוחו בתפילה, וידע שה' שמח שהוא פונה אליו, גם כשקשה לו לכוון, ויחזק עצמו בידיעה שכשקשה לכוון השכר גדול מאוד. כיוון שלמרות שאינו מצליח לכוון ולא מוצא מתיקות וטעם בתפילה, בכל זאת הוא בא וקורא, כיון שככה ה' אמר - לבוא כל יום ולהתפלל - ואזי תפילתו תהיה בדרגת ל"שמה", שהרי הוא מתפלל רק משום שה' ציוה. ואזי הוא נחשב בעיני ה' כבן יקר ואהוב ["קול משקה את הגן"].

ולאותם שחלילה מתייאשים מכך שתפילתם אינה מתקבלת כרצונם ומיד, יש להזכיר כי אין יאוש בעולם כלל, ורבותינו נתנו לנו עצה על כך בגמרא [ברכות לב, ב]: "אמר רבי חמא ברבי חנינא: **אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל** שנאמר (תהלים כז) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'".

יהי רצון שנזכה להפנים את הדברים ונתחזק עוד בעניין ההתעקשות בתפילה ונדע את ערכה הגדול - ונראה ישועות. אמן.

תפילת תחנונים

אהרן חזי

כתוב במשנה "רבי אלעזר אומר: העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים" [ברכות ד, ד]. והוסיפו חכמים במשנה [אבות ב, ג]: "רבי שמעון אומר הוי זהיר בקרית שמע ובתפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא שנאמר (יואל ב) כי אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה".

המושג "קבע" מבואר בגמרא [ברכות כט ע"ב]: "אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא: כל שתפילתו דומה עליו כמשוי".

מפשט הדברים עולה, שכאשר התפילה נדמית לאדם כמשא שעליו לשאת, ומתפלל מחמת חובתו להתפלל ולא מהכרתו שעליו להתחנן על נפשו לפני בוראו, אין תפילתו מקובלת לפני ה' מפני שאינה תחנונים.

הגמרא מביאה פירוש שני למשנה "רבנן אמרי: כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים" [ברכות כט ע"ב]. זאת אומרת, שאינו מתפלל בלשונו של עני כנוע בפתח או של מתחנן על נפשו, אלא כמי שמונה משאלותיו ברוגע. אדם כזה, אין תפילתו תחנונים ולכן אינה מקובלת.

רבנן מקילים מצד אחד ומחמירים מצד שני לעומת רבי יעקב בר אידי. מצד אחד מקילים רבנן על מי שמתפלל מחמת חובתו, שאף הוא אם מתפלל על כל פנים בלשון תחנונים תפילתו תפילה. מצד שני, מחמירים רבנן על מי שמתפלל מתוך הכרתו שהוא זקוק לרחמים ולא מחמת חובתו, שאם לא התפלל בלשון תחנונים אין תפילתו תפילה.

השולחן ערוך [או"ח צח, ג] פסק כשני הפירושים: "יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש לפטר ממנה". ומבאר המשנה ברורה [ס"ק ת]: "שיאמרה בנחת בלשון תחנונים כמי שמבקש רחמים על עצמו". והוסיף [ס"ק ט]: "אף על פי שאמרה בלשון תחנונים אם אינו מחשב כמו שצריך דבר, ובא לבקש מלפני המלך אלא שמתפלל מפני החיוב לצאת ידי חובתו אינו נכון, ומאוד צריך לזהר בזה". יוצא מכאן, שכל אדם צריך להתאמץ מלבד שיכיר שהוא זקוק לרחמים, להתפלל גם בלשון תחנונים.

מחבר הספר "עלינו לשבח" כותב שהוא שאל את הגרי"ש אלישיב מה זה לשון תחנונים והיכן הדבר לבא לידי ביטוי? והשיב לו שאחד הביטויים לכך הוא הניגון בקול תחנונים, דהיינו להוציא את מילות התפילה מן הפה בקול מתחנן, כעני המתדפק על הפתח ומבקש נדבה שכל כולו תחנונים. כי כאשר האדם מתחנן ומוציא את המילים מפיו בקול תחנונים, הוא מוכיח לה' יתברך את תלותו המוחלטת בו ושהוא נסמך רק עליו. אז קיים סיכוי הרבה יותר גדול שתפילתו תהיה נשמעת. וזה מה שאנו אומרים "שמע קול תחנוניו" - את הקול המתחנן שהשמענו לפניך בתפילה.

ונמחיש את עניין קול התחנונים ע"י מעשה שהיה בבחור ישיבה שהגיע מעיירה רחוקה ללמוד באחת משיבות ליטא, ולאחר תקופה קצרה נקרעו נעליו. הבחור שלח לאביו מכתב בו הוא מבקש מאביו נעלים חדשות, וניסח אותו בלשון מליצית "אבי היקר, נעלי פתחו עלי פיהם, חדש ימינו כקדם". האב קיבל את המכתב, אך מכיוון שאינו יודע לקרוא עברית פנה אל שכנו. השכן, שהיה במצב כעוס מכיוון שזה עתה התווכח עם אשתו, קרא את המכתב בטון גבוה, והדבר גרם למכתב להתפרש כדברי חוצפה. האב בשומעו כך לא רק שלא שלח לבנו נעלים, אלא ששלח לו מכתב בו הוא מתלונן על חוצפתו, והוסיף כי "לבן חצוף שכמותך לא מגיע נעלים חדשות".

הבן לא הבין את פשר הדברים, והחליט לשלוח שוב מכתב עם הנוסח המדויק של המכתב הקודם. האב שקיבל את המכתב פנה אל שכנו, אך הפעם השכן היה רגוע וקרא את המכתב בלשון תחנונים. האב בשומעו את הדברים, נתמלאו רחמיו על בנו היחף ושלח לו מיד נעלים חדשות. למדנו שהכול תלוי ב"קול", אותן מילים אותו נוסח מוצגים בצורה שונה כאשר משנים את הטון.

סוף סוף רצוננו הפשוט הוא להתפלל, ואפילו עם המעט כוונה שביכולתנו לכוון. אלא שכעת הרווחנו עצה טובה על מנת שתפילתנו תהיה מקובלת (שהיא גם הלכה) - שנתפלל אל בורא עולם בלשון תחנונים, להראות שאנחנו תלויים בו.

אבל מה יעשו אלה שאצלם קול התחנונים הוא מהשפה ולחוץ? שהרי השולחן ערוך פוסק שגם לא תהיה התפילה עליו למשא, שלא יתפלל מפני החיוב לצאת ידי חובתו!

ספר החינוך מביא בפירושו על מצווה טז (שלא לשבר עצם מן הפסח) תשובה לאומרים שאין צורך לעשות את כל מצוות הפסח, שהרי מטרתם היא שנזכור את נס יציאת מצרים, ואפשר לזכור גם בלב, בלי כל המצוות. ומביא שם שאינם מדברים מחכמה, **מפני שהאדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו ומחשבותיו הולכים אחר מעשיו אם טובים אם רעים.** ואפילו רשע גמור וכל יצר מחשבותיו רק רע כל היום, אם יתעסק בתורה ומצוות ואפילו שלא לשם שמים, מיד יינטה אל הטוב, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. **ובכוח המעשים הטובים שהוא עושה אפילו שהם מהשפה ולחוץ, ימית היצר הרע, שאחרי הפעולות נמשכים הלבבות.**

למדנו, שאף על פי שאדם מרגיש שמתפלל רק על מנת לצאת ידי חובתו, אם יקפיד להתפלל בלשון תחנונים, בסופו של דבר הוא יתחיל להכיר שהוא זקוק לרחמים. בהתחלה הוא ירגיש שהלב שלו לא עם התפילה, ואולי תהיה לו אפילו הרגשת צביעות, אך בסופו של דבר הפעולה של תפילה בטון של תחינה תשפיע עליו, עד שהתחנונים יצאו ממעמקי ליבו, ויזכה לקיים את דברי המשנה. וכמובן שתפילתו תהיה הרבה יותר מקובלת.

בעזרת ה', שנזכה לקיים את דברי המשנה, ויהי רצון שבורא עולם יתמלא רחמים עלינו וישמע קול תחנונינו ויהפוך לנו ימים אלה (ימי בין המצרים) מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב.

למה לא מתקבלת התפילה?

[ספר "אורות אילים"]

יש מתפלל ואינו נענה, לפי שציער את חברו ועלבו ואינו מעלה על לבו. ויש שאינו נענה, לפי שלא נצטער ולא התפלל על צער חברו כאילו היה הצער בעצמו, דכתיב "ואהבת לרעך כמוך". ומאחר שאינו מצטער בצער הצדיק, לא יתכן שיהיה נענה. לכך כל תפילה תיקנו לומר בלשון רבים, וכתיב "ונתן לך רחמים ורחמך" - המרחם ירוחם. ואם אינו מרחם - מה בינו לבהמה, שאינה חוששת בצער חברתה? עליו נאמר "ומותר האדם מן הבהמה אין".

"מסיר אָזנוּ מִשְׁמוֹעַ תּוֹרָה גַם תְּפִילָתוֹ תוֹעֵבָה"

יוסי לטין

מקורה של הכותרת בפסוק מתוך ספר משלי [כח, ט]. שלמה המלך מקשר בין תורה לתפילה, וקובע כי שלא יטה אזנו לשמוע דברי תורה כי אינו מעוניין לשמוע אותם, ייענש שגם תפילתו לא תהיה רצויה לפני הקב"ה, אלא תהיה תועבה ולא תתקבל.

ונשאלת השאלה: מדוע משפיע דבר זה על התפילה עד כדי כך שתפילתו נהיית תועבה?

בספרו של הרב אליהו דסלר, "מכתב מאליהו", מובא ביאור נפלא על פסוק זה, ומשיב גם על השאלה הנ"ל. כתב שם הרב כי התפילה היא עזר לעלות בעבודת ה', בתורה וביראת שמיים. האדם מתפלל לבורא עולם שיזכה אותו לעבוד אותו ללא טרדות והפרעות על מנת שיוכל להגיע לתכליתו. ולכן מובן, שמי שמסיר אזנו משמוע דברי תורה גם תפילתו תועבה, שהרי אם אדם אינו מעוניין בתכלית, שהיא לימוד התורה וקיום המצוות, איך התפילה שהיא הדרך להגיע לתכלית, תהיה רצויה!?

בספרו של המהר"ל מפראג, "נתיבות עולם", כתוב דברים המחזקים נקודה זו בכך שאם אין האדם שואף לתורה ולמצוות בכל לבבו, איך ייתכן שיתפלל לסיוע ברוחניות? הרי אדם מתפלל ומבקש בקשות על כל צרכיו אם יותר ואם פחות, וכשמסיר אזניו מלשמוע דברי תורה, הרי זו הוכחה שאין לו חשק ורצון לקבל את תורת ה', כי הוא עצמו אינו שואף לרוחניות. ואיך התפילה, שעיקרה בקשת צרכיו הרוחניים, תתקבל לפניו יתברך!?

אבל עדיין קשה: מדוע הפסוק לעיל משתמש בביטוי כה חריף שתפילתו של אדם תועבה?

מסביר זאת המהר"ל, שהפסוק מתבטא בצורה כזו, מפני שליבו של המתפלל הנ"ל רחוק מהתורה הקדושה, ועם כל זאת האדם מבקש מהקב"ה שימלא תאוותיו ורצונותיו שהם אינם תכליתו האמיתית והבלי העולם הזה. ובוודאי שהשם יתברך אינו מעוניין בבקשות אלו ומואס בהן. לכן מסביר המהר"ל, שתפילה כזו היא תועבה לפני בורא עולם, והוא, כביכול, מסיר אוזנו מלשמוע אותה. וזוהו עונש דברך של "מידה כנגד מידה", שכן האדם הסיר גם כן את אוזנו.

שאלה נוספת נשאלת: מדוע אדם שלא מסיר אוזנו משמוע דברי תורה, אלא משקיע את כוחותיו בכדי להתעלות בתורה ויראת שמיים לצריך להתפלל? הרי כל מה שעושה בורא עולם, עושה לטובה, וכל היתרונות והחסרונות שמקבל האדם הם לטובתו! אז מדוע יש צורך בכל זאת להתפלל, שהרי אם ככה, בורא עולם יעשה כל מה שטוב לאדם גם בלי שום צורך לתפילה מצדו של האדם?

אלא שהתפילה מעלה את האדם ממדרגה למדרגה, ומה שהיה טוב לאדם לפני התפילה, כבר לא טוב לאחר התפילה. ואע"פ שכל מה שמביא הקב"ה על האדם הוא לטובה, צריך להתפלל, כי התפילה משנה את מציאות האדם ומרוממת אותו.

הגמרא במסכת ברכות מביאה מעשה על חזקיהו המלך שנפל למשכב והיה גוסס וקרוב למוות. ואפילו ישעיהו הנביא בישר לו שהוא ימות גם מהעולם הזה וגם מהעולם הבא. זאת אומרת שהוא נכרת משני העולמות. כששאל אותו חזקיהו מדוע, ענה לו מכיון שלא עסקת בפריה ורביה. חזקיהו המלך

ענה לו שהוא ראה ברוח הקודש שייצאו ממנו ילדים רשעים, ולכן לא עסק בפריה ורביה. ענה לו ישעיהו, שאין לו לעסוק בחשבונות שמים ויעשה את רצון הבורא. כששמע זאת חזקיהו, ביקש את בתו של ישעיהו הנביא לאשה, שאולי בזכות שניהם יצאו בנים צדיקים. ענה לו ישעיהו הנביא שאין טעם, שהרי נגזרה כבר הגזירה. אמר לו חזקיהו "כלה נבואתך וצא, כך מקובלני מבית אבי, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים". התפלל חזקיהו, וזכה לתוספת של 15 שנה על שנותיו.

מכאן אנו למדים שאע"פ שנגזרה הגזירה על חזקיהו למות, וזה היה כרגע הדבר הכי טוב בשבילו כדי לכפר על מעשיו, הרי שברגע שהתפלל מעומק הלב - שינתה תפילתו את המציאות, וגזירתו של חזקיהו כבר לא היתה רלוונטית לגביו.

יהי רצון שכל תפילותינו יתקבלו בברכה לפני הקב"ה, ונצליח לכוון ביראה ובאהבה, ומתוך שלא בא לשמה בא לשמה. ויהי רצון שתשתנה מציאותינו לטובה, ונזכה לראות בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

מעלת עניית "אמן יהא שמיה רבא"

אביעד זילברמן

אמר רבי יהושע בן לוי: "כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו, שנאמר (שופטים ה) בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. מאי טעמא בפרע פרעות - משום דברכו ה'. רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה - מוחלין לו, כתיב הכא בפרע פרעות וכתוב התם (שמות לב) כי פרע הוא [שבת קיט, ב].

רש"י מפרש "בכל כוחו" - בכל כוונתו. זאת אומרת, שצריך לכוון באמירת אמן יהא שמיה רבא בכל כח כוונתו. לעומתו התוספות מפרש "בכל כוחו" - כפשוטו. זאת אומרת, בקול חזק. צריך לדעת כי שניהם צודקים ושניהם אמת, גם דברי רש"י וגם דברי התוספות.

מצאנו בגמרא [ברכות ג, א]: "בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם".

הזוהר הקדוש גם מדבר על מעלת עניית אמן יהא שמיה רבא וכותב שבשעה שישראל עונים בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך הקב"ה מתמלא רחמים וחס על כולם.

ומובא באוצר המדרשים [עמוד תלט] "א"ר ישמעאל אמר לי שר הפנים ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה יהא על ישראל עם קדוש, ישבתי בחיקו והיה מסתכל ובוכה ודמעותיו נוטפות מעיניו ויורדות ונופלות עלי, אמרתי לו הדר זיווי מפני מה אתה בוכה? אמר לי ידידי בא ואכניסך בחדרי חדרים ולגנזי גנזין, ונטל את הפנקסים ופתח והראני אגרות כתובות בהן צרות

מצרות משונות זו מזו, אמרתי לו הללו למי? אמר לי לישראל. אמרתי לו: יכולין ישראל לעמוד באלה? אמר לי למחר בא ואראך צרות משונות מאלה. למחר הכניסני בחדרי חדרים והראני צרות קשות מהראשונות אשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב אשר לשבי לשבי ואשר לביזה לביזה. אמרתי לו הדר זיווי וכי ישראל לבד חטאו? אמר לי בכל יום ויום מתחדשות עליהם גזרות קשות ורעות, וכיון שנכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבא מברך אין מניחין אותן לצאת מחדרי חדרים".

מכאן רואים אנו, שאפילו נגזר על "שונאי ישראל" כמה וכמה גזרות, הרי ע"י עניית אמן יהא שמיה רבא מתעכבין הגזרות שלא לפרוש ולצאת החוצה.

אחרי כל האמור לעיל נשאלת השאלה: הלא עונים ישראל הקדושים אמן יהא שמיה רבא, ועדיין עינינו רואות שעם ישראל סובל מגזרות קשות?

אלא צריך לדעת כי בודאי דברי קודשם של חז"ל לא ישובו ריקם, ואכן אילו היו עונים כל ישראל או אפילו כמה אלפים מישראל אמן יהא שמיה רבא בקול רם בכוח ובכוונה, כפי שריבון העולמים רוצה, בודאי היו מבטלים את כל הגזרות הקשות בעבור אמן יהא שמיה רבא אחד.

ואע"פ שעברו על ישראל הרבה גזרות קשות ורעות רחמנא ליצלן, עם כל זה לולא עניית אמן יהא שמיה רבא של אפילו חלק קטן מעם ישראל, מי יודע מה היה עובר עלינו חס ושלום.

ולכן, לעניית אמן יהא שמיה רבא ישנה חשיבות נעלה וגבוהה מאוד שיכולה להשפיע רחמים גדולים על עם ישראל ולבטל גזרות קשות ורעות.

אבל מהי בדיוק הדרך הנכונה לומר אמן יהא שמיה רבא?

פסק מרן בשולחן ערוך שצריך לענות אמן יהא שמיה רבא בקול רם. והביא ב"בית יוסף" בשם רבינו יונה שלא יצעק בקולות גדולים, הכוונה שלא ירים קולו בתנועות משוגעות כמנהג הפתאים, שלא יעשו ממנו צחוק.

במקום שכל הקהל עונים אמן יהא שמיה רבא בקול רם, ודאי לא נאמר זאת שלא ירים קול גדול, כי אין מי שיתלוצץ, כיוון שכולם קיבלו עליהם לענות בקול גדול.

ומי שמתפלל בבית הכנסת שמתפללין בלחש, ימדוד עצמו שירים קולו לפי המקום והזמן, ויקיים עיקרו של עניית אמן יהא שמיה רבא - לענות ב"חילא תקיפא באיבריו הפנימיים והחיצוניים".

ומי שהוא בן ליצים אפשר לקיים גם כן בכל כוחו - בכל איבריו בהצנע לכת, כי הוא בר דעת.

אבל מי שמתפלל בבית מדרש אחד בקביעות אז יכול להרגיל עצמו לומר בקול רם. והגם שבתחילה יתלוצצו ממנו, אבל אח"כ ירגילו עצמם בזה, ויהא בכלל מזכה הרבים, שבהמשך הזמן כמה וכמה ילמדו ממנו בעל כרחם.

ראינו מעט מן המעט של המעלה הגדולה שיש באמירת אמן יהא שמיה רבא, ואת הדרך הנכונה לענות.

ויהי רצון שנזכה לענות אמן יהא שמיה רבא כפי שבורא עולם רוצה ונזכה שיתבטלו ממנו כל גזרות קשות ורעות.

חזרת הש"ץ איתמר דניאל

המקור לחזרת הש"ץ

תיקנו לנו חכמי כנסת הגדולה בתקופת בית שני, שלאחר תפילת היחיד יעשה החזן את החזרה בקול, בכדי שאותם אלה שאינם בקיאים בתפילה יצאו ידי חובה. אם כן, למה בערבית לא תיקנו חזרה? אלא משום שזוהי תפילת רשות, וממילא אין צורך להוציא את אלו שאינם בקיאים בתפילה.

חזרת הש"ץ בימינו

בימי קדם היו אנשים רבים שאינם יודעים קרוא וכתוב, וממילא ברור מדוע צריך לתקן להם את מצוות החזרה. לעומת זאת, כיום שיש לנו סידורים וכולם יודעים קרוא וכתוב, ובפרט שבימינו הרי כולנו חכמים, כולנו נבונים... נשאלת השאלה: **מדוע יש צורך בחזרת הש"ץ בימינו?**

ובכן, מצאנו שלושה טעמים לתקנת חזרת הש"ץ בימינו:

- א. יש לנו את הכלל, שאחר שתיקנו חכמים דבר, אינם נותנים אותו לשיעורים, ואף שבטל הטעם לא בטלה התקנה [שולחן ערוך קכד, ג, עפ"י תשובת הרמב"ם]. הכוונה בדברים, אם כל תקנה היתה ניתנת לשינוי, התוקף של תקנות חז"ל היה מתערער. הרי בכל דור יוכלו לומר חלק מהאנשים, שהתקנה מסוימת כבר אינה מתאימה, ואם חלק עושים וחלק לא, מהר מאד אף אחד לא יעשה.
- ב. תיקנו לנו חכמים לומר "קדושה" בחזרת הש"ץ, וממילא צריך החזן לעשות חזרה.
- ג. על פי תורת הקבלה, לתפילת הלחש יחד עם תפילת החזרה יש הרבה יותר כוח מתפילת היחיד. ומעלתה של חזרת הש"ץ גדולה יותר מתפילת

הלחש, עד שמרוב מעלתה, אין הקליפות יכולים להיאחו בה. אפילו ללמוד תורה אסור בשעת החזרה, וקל וחומר שדיבורי חול אסורים. וצריכים להיזהר מאוד בחזרה, להקשיב לכל הברכה ולהקפיד על עניית בסוף כל ברכה וברכה. בשולחן ערוך [סימן קכד סעיף ז] כתוב על המדבר בשעת החזרה "שהוא חוטא, וגדול עונו מנשוא וגוערים בו".

לסיום, מספרים על "בעל התוספות יום טוב" שלאחר פרעות ת"ח ת"ט הנוראיות, בהם נהרגו עשרות אלפי יהודים, הוא עשה שאלת חלום ושאל מדוע הגיע כזה עונש גדול על עם ישראל, והשיבו לו מן השמים, שהגזירה באה משום שדיברו בתפילה. מיד לאחר תשובה זו הוא תיקן תפילת מי שברך לכל מי שישמור את פיו ולשונו מלדבר בשעת התפילה. ויש קהילות שנהגו לקרוא "מי שברך" זה בעת פתיחת ההיכל בשבתות וימים טובים, ואשרי הזוכה.

ויש מספרים עוד, כי אמרו כמה מחכמי אשכנז שהשואה לא הצליחה לפגוע ביהודים הספרדים שבארצות המזרח כמו שפגעה בארצות אירופה, והסיבה היתה בין השאר כי בני עדות המזרח היו זהירים מאוד שלא לדבר דיבור חול בבית הכנסת, וזכות זאת עמדה להם מול הצורך האיום ימ"ש.

המסקנה המתבקשת היא, שכל אחד מאתנו צריך לקחת את העניין לתשומת לבו, להתחזק ולהבין את מעלת חזרת הש"ץ ואת מעלת התפילה בכלל, ולהתרחק משחוק וקלות ראש. ניתן לעצום עינים או להיות מרוכז בסידור, והדבר מסייע מאוד לריכוז המחשבה. כדאי ומומלץ ללמוד את ההלכות השייכות לחזרת הש"ץ כדי שנעשה נחת רוח ליוצרנו גם בחזרת הש"ץ.

יהי רצון שנזכה להתחזק בחזרת הש"ץ בפרט ובתפילה בכלל, ונזכה שהקב"ה יקבל תפילותינו ברצון.

מקומה של התפילה בעבודת ה'

אריאל שפייר

המאמר מבוסס על "נתיבות שלום" לרבי שלום נח ברזובסקי זיע"א מסלונימא.

כותב ר' חיים ויטאל ז"ל (תלמידו הגדול של האר"י הקדוש) בהקדמתו לספרו "עץ חיים": בדורותינו שלנו שנהיינו מגושמים ונתרבו המינים, ממש אי אפשר להינצל מיצר הרע, **מה עלינו אם כך לעשות כדי לנסות להשתפר ולהתקדם בעבודת ה'?** כותב לנו ר' חיים, שהאדם מורכב מנפש רוח ונשמה, כשהנפש הינה התחתונה והיא טבועה בגופנו הגשמי, ואת הנפש ניתן לטהר על ידי **תפילה בכוונה**.

כדי להתבונן לעומקם של דברים כדאי לקחת בחשבון שדברים אלו נאמרו ע"י ר' חיים ויטאל לפני מאות שנים, ורק ניתן לדמיון את הפרשי הגובה הרוחני שבינו לבינינו, אם **כך איך יכולים אנו לתרגם את הפתרון** אותו גילה לנו ר' חיים בעצמנו במצבנו השפל?

אם נתבונן ביצר הרע כיצד מפיל הוא את האדם בפח ניתן לראות שלוקח הוא את **תשוקותינו ורצונותינו** אליו, ואנו נעשים שבויים בידו. למשל, אדם הרוצה באמת לקום לתפילה בזמן, להתחיל את היום ברגל ימין, להתפלל בכוונה ובמניין, לכאורה למה שלא יצליח לעשות זאת?! ולמעשה אנו רואים פעמים כה רבות בהם יכול אדם לרצות דבר מסוים לטובתו או לטובת אחרים, ובכל זאת יפילו היצר הרע ולא יעמוד בו.

איך יוצאים מזה?

הפתרון לכך יכול להיות על ידי שיעלה את אותה **תשוקה ורצון** אל ה', בבחינת "לך א-לי תשוקתי בך חשקי ואהבתי" [פיוט ליום כיפור מר' יהודה הלוי]. ממילא, עלינו לראות וליישם כיצד נכניס את התפילה במשבצת זו של רצון ואהבה לה'. ה"בית אברהם" זי"ע כותב על הפסוק "ה' אלוקי שוועתי אליך ותרפאני", **שעצם הדבר שהנני משווע לה' ומכיר בחסרוני היא עצמה תחילתה של הרפואה.**

אם נרצה להמשיל את הדבר עליו דיברנו, הרי פשוט לנו שאם היה עומד לפנינו דבר אותו אנו רוצים, אוהבים ומחכים לו עד מאוד כמו טיול וכו', ללא שום בעיה היינו קמים בשמחה. אני זוכר, כשלמדתי במכינה הקדם צבאית שבמושב קשת שברמת הגולן הביא לנו פעם אחד הרבנים את הדוגמא איך זה שלתפילה אנו לא מצליחים לקום אך אם יהיה טרמפ למרכז הארץ נקום אפילו לפנות בוקר.

צריכים אנו לנסות ולהרגיש את ה"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", שנגיע לדרגה של "לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי". במקום שעוונותינו יהיו חקוקים על עצמותינו (טבועים ודבוקים בנו), נהפוך הוא ונקיים "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך". כמו שאדם מחכה לפגוש חבר טוב, שלא פגש זמן רב, ולא ידחה את פגישתם אלא יזדרז בשמחה ובהתלהבות לקראת חברו.

את חולשתנו מראש ועד רגלים נהפוך ל"כל עיין לך תצפה וכל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה וכל קרב וכליות יזמרו לשמך", עד שע"י זה נזכה לטהר את אישיותנו בדרך הישר, שנהיה רק לה'. כפי שמביא הרב שמואל טל שליט"א ציור, שצריך אדם לדמות בעיניו ולנסות להתכוון על פיו: שאדם לומד תורה באיזו שהיא עלית גג נסתרת, ועובד את ה' באש

קודש התמדה ומסירות, ואף אחד מלבדו ומלבד ה' לא יודעים על פעלו ומעשיו, עד כדי כך שבהלוייתו בקושי אוספים מניין, אומרים עליו שהיה יהודי טוב ופשוט, והעיקר שזכה לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

על ידי שיהודי שופך ליבו כמים נוכח פני ה' הריהו מנקה מעצמו את הפסולת הרוחנית ומפנה מקום לקדושה שתשרה בו, ע"י כך ניתן להגיע להרגשה של טבילת אש קודש, וממילא תסתלק אש התאוות והמידות הרעות.

מרחיק לכת ה"נתיבות שלום" ואומר שבדורנו תורה ומעשים טובים בלבד לא יועילו לאדם לתשובה על העבר ולהתחדשות העתידית בדרך התורה והמצוות, אלא כאשר יחד עימם תבוא התפילה שעל ידה "יטהר גבר". ועל ידי כך נילחם ביצר שנעקור את הרע מקרבנו ונדבק בה'. כמו שמלמדת אותנו המשנה באבות האומרת "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים". והעבודה המדוברת הינה עבודת הקורבנות, ובימינו שחרב בית המקדש - "נשלמה פרים שפתינו" - היינו התפילה לה'.

נסיים בדבריו של המוהרא"ש מיבנאל שליט"א בספרו "קדושת ישראל": "ואם תהיה חזק בעבודה קדושה זו בכל יום ויום חוק ולא יעבר, שתבוא לצעוק אליו יתברך, סוף כל סוף ישברו כל המחיצות וכל המניעות שמסבבות אותך לחזור אל הקדושה, ותזכה להכלל בחי החיים באין סוף ברוך הוא, ויאיר עליך אורו יתברך בהארה נוראה ונפלאה עד מאוד, והבן למעשה מה לפניך".

יהי רצון שנזכה להגיע ל"משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך".

פירוש תפילת מנחה של שבת

שם משולם

בכל שבת בשעת המנחה, אנו אומרים את תפילת "אתה אחד". יש אפילו מקומות (בשלוחה למשל) ששרים קטע זה. ברצוני לבאר אותו על מנת שבשבת הקרובה נאמר אותו ביתר כוונה, ונצליח להבין את מה שאנו אומרים. להלן אבאר את הפסקה כסדרה.

"אתה אחד", "אחד" פירושו אחדות, שאין שום מציאות קיימת ללא הקב"ה. ונשאלת השאלה, אם יש "אתה" אז קיים גם "אני" - הנפרד ממנו, אז איך יתכן לומר "אחד"? התשובה לכך היא במילים "ושמך אחד", והמילה שמך כוונתה התגלותך, שהקב"ה ברא את העולם בכדי שכולם יכירו את גדלותו, ויבינו שרק הוא שולט בעולם (אמונת אחדות ה'). אולם קשה, הרי לפני שנברא העולם, הקב"ה היה לבד ואין לך אחדות גדולה מכך, אז מדוע נברא העולם, הגורם לערעור אחדותו של הבורא? ועל כך עונים שאם האדם, היכול לכפור בקב"ה מודה באחדות הבורא, אז יש כאן עוצמה רבה יותר של כבוד לבורא. לעומת המצב בו היה העולם לפני הבריאה, שלא היה אף אחד שיכל לערער על אחדותו.

אמנם בורא עולם מלך לפני בריאת העולם, אבל לאחר שברא את העולם ברא את כל היצורים על מנת שיוכלו להמליך אותו. הקב"ה לא צריך ח"ו לבריות, ההפך, הם צריכים לו, כי כל הברכות והתשבחות שמפארים בהם את ה' הם לכבודם ולא לכבודו.

בזה שכל הבריאה תהלל את ה' ותפאר אותו בזה תתגלה אחדותו, כי הגילוי היא מציאותו האמיתית. ומזה נבין גם מה שכתוב "אדון עולם אשר מלך, בטרם כל יציר נברא" - לפני שהתחיל הקב"ה את ששת ימי בראשית, היה

קיים מאז ומתמיד, ומלך לנצח. "לעת נעשה בחפצו כל, אזי מלך שמו נקרא" - לאחר ששת ימי בראשית הפך הוא למלך עלינו, וכמו שלמלך יש משרתים עבדים וכו'... כך כביכול גם אצל הקב"ה, רק שהוא לא צריך ח"ו לנו, כמו אצל מלך, אלא שאנחנו צריכים לו, ועלינו לפארו ולשבחו לא מפני שהוא זקוק לזה, אלא כדי שיהיה לנו במה להתפאר שיש בורא לעולם שבחר בנו מכל העמים ונוכל להתגאות בו.

"ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", החלק שניתן לעמים הוא תיקון העולם הזה, להכין את המקום לעם ישראל בכדי שיוכלו לעבוד את עבודת הבורא. לכן נצטוו בשבע מצוות בני נח, ובראשן איסור עבודה זרה, שהרי תפקידם להכין את העולם, ועבודה זרה מקלקלת את העולם הזה. זה פירוש הפסוק "אשר חלק ה' אלוקיך אותם לכל העמים" [דברים ד, יט]. הכוונה, שהקב"ה חילק את הגויים לעמים שונים על מנת שכל עם יבטל את העבודה הזרה של העם השני, שהרי עבודה זרה מתבטלת רק ע"י גוי, ובעצם זו תכליתו בעולם. עם ישראל לעומת הגויים אינו נפרד, הוא גוי אחד, שאין תפקידו בעולם לבטל את העבודה זרה, ותפקידו המרכזי הוא להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

"תפארת גדולה", אלו ישראל, תפילין של הקב"ה, שהם בבחינת פאר, שעל התפילין נאמר הפסוק "פארך חבוש עליך" [יחזקאל כד, יז]. אם כן, עניינם הוא לגרום לעולם שיכירו בגדולת ה'. כמו שאמרו ז"ל [ברכות ו, א]: "תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו? (=התפילין של הקב"ה מה כתוב בהם?) - מי כעמך ישראל" וכו'.

"ועטרת ישועה", כוונת "ישועה", היא הכרת ישועתו של ה' יתברך, וכמו שכתוב בתחילת הקדמת הזוהר בעניין כוס ישועות, שהוא כוס של ברכה. הגילוי של כבודו יתברך הוא ע"י הברכות שמברכים עם ישראל על הישועות

הגשמיות, כי מבינים הם את הטוב שעושה הקב"ה, ועושים זאת מעומק ליבם.

עצם העובדה שהקב"ה מתגלה אלינו בעולם היא הישועה שלנו, ועלינו להתפאר בה, וכדי שיכירו את כל זה, מביא הקב"ה "יום מנוחה". בכדי להגיע אל ההכרה הזו, הנפש של האדם צריכה הפסקה, מנוחה "וקדושה", שצריך להתקדש ללא חציצה של דברים גשמיים למניהם.

"אברהם יגל יצחק ירנן", על אשר "יעקב ובניו ינוחו בו", כי תכלית השבת היא בבחינת מנוחת עולם הבא. גם האבות הקדושים שכבר אינם בעולם, זוכים למנוחה והנאה בזכות שמירת השבת שלנו.

ההנאה האמיתית והשלמה תגיע רק אם תהיה "מנוחת אהבה ונדבה". אם האדם לא יראה אהבה ונדבה לחבריו, יגיעו הקנאה והתחרות, ולא תהיה מנוחה אמיתית. כי המנוחה מגיעה רק לאחר שהשאיפות לראות את עצמינו במרכז מתמעטות, רק אז תבוא "מנוחת אמת", משום שניצוצות השקר מבלבלים את מנוחתנו.

"ואמונה", פירושה של אמונה היא הכרה עמוקה, גילוי השכינה. אמונה היא אמיתיות הלב, כי היא ראיית הלב המשוחרר מטמטום השקר והנגיעות, ואז: "מנוחת שלום ושלוה השקט ובטח". זאת אומרת, אחר שמצדנו נעשה את המקסימום הנ"ל, באים ממנו יתברך השלום והשלווה, על דרך "ופרוס סוכת שלום" וכו'. אז תהיה "מנוחה שלימה" ללא שום הפרעה, כמו שכתוב: "וביום השביעי שבת וינפש". הקב"ה ברא את העולם בלי עמל בכלל, ואפילו ממציאות זו שבת (מלשון שביתה). וציווה לנו לנוח אפילו מהמלאכה הפשוטה ביותר. והכוונה היא "וינפש", לחזור אל המנוחה השלמה, הנמצאת בנפש בלי שום עיכוב וחציצה.

וכך תהיה מנוחה "שאתה רוצה בה". כוונת "שאתה רוצה בה" מכיוון שהקב"ה אוהב ומחבב את המנוחה הזאת, הוא חוקר אותה לעומק, ולא מוותר עליה עד כדי כך שמעביר אותה בביקורת. ובעז"ה כשנגיע לזה, נזכה לבחינת עולם הבא, ואז "יכירו וידעו כי מאתך היא מנוחתם". זאת אומרת, שהכרת חסדו יתברך בהנחלת העולם הבא לישראל, היא עצמה מביאה לתוספת עולם הבא, וגורמת להתעלות, שמוסיפה עוד עולם הבא, וחוזר חלילה.

"ועל מנוחתם יקדישו את שמך", כי כשאדם מוסר את נפשו על קדושת השבת נעשה מאושר מאוד, ויום יבוא וכל האומות יכירו ויגלו את החסד שהקב"ה עושה איתנו בכל רגע ורגע, ומכאן פירוש המילה "קדוש", שהוא מעל כל מה שאנו מסוגלים להבין בשכלנו הגשמי.

יהי רצון שנוזכה להכיר בחסדיו של בורא עולם, ונוזכה לעבוד אותו ולהדבק בו באמונה שלמה בלי שום הפרעה כלשהיא.

לפתוח את העיניים ולומר תודה

יוסף ברזלי

"מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך".

אלו המילים הראשונות שבהם פותח כל יהודי את יומו בשנייה הראשונה שפקח את עיניו לפני שעשה כל מעשה שהוא. בתוך המשפט הקצר הזה טמונים יסודות רבים באמונה ועבודת ה'.

כידוע, מהותו של היהודי היא 'ההודאה' והכרת הטוב, ועניין זה ניכר משורש השם "יהודי" - לשון הודאה. וכדברי המשנה בברכות [פרק ט משנה ה]: "...בכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד". מהרגע הראשון שהוא פוקח את העיניים עד נשימתו האחרונה, בין על הטובה ובין על הרעה חובה להאמין שהכל מאתו יתברך והכל נעשה לטובה, ואשר על כן מצווה על היהודי להודות לאלוקיו על כל שגמלהו.

במילה הראשונה בנוסח תפלת "מודה אני" היהודי מציין את מהותו כפי שהזכרנו כבר למעלה "מודה אני...", הדגשת ההתבטלות כלפי בורא עולם וההכרה שהכל ממנו. היסוד הראשון בשלוש עשרה עיקרים הוא האמונה ש"הקדוש ברוך הוא נמצא ומשגיח", מלבד האמונה שהוא נמצא בעולם יש חובה להאמין שהכל בהשגחה פרטית ממנו יתברך, היינו שכל דבר שקורה בעולם הזה נגרם ע"י בורא עולם. בספר שמואל ב' [פרק טז] מסופר על שמעי בן גרא שקלל את דוד המלך כשברח מאבשלום בנו. אבישי בן צוריה שר הצבא ביקש רשות מדוד ללכת להורגו על שחרף את המלך. אמר לו דוד "כי ה' אָמַר לו קָלַל אֶת דָּוִד". למרות כל הרדיפות אחריו ובריחותיו במשך כל חייו, הבין דויד המלך שכל מה שקורה לו הכל מאיתו יתברך, לכן

כששמעי בן גרא קילל, לא הרג אותו דוד למרות שהיה חייב מיתה על שביזה את המלכות, כי הבין שהוא שליח של הקב"ה, והוא גלגל על-ידו שיקלל.

היהודי המודה יודע להחשיב ולהעריך את הדברים הקטנים בחייו, וככל שירבה להודות ולהכיר בטובתו של מקום, כך תגדל אמונתו וכמובן גם יתקרב אליו יתברך יותר ויותר.

המילה השנייה בנוסח היא "מודה אני", והיא מלמדת אותנו שגם לאדם היחידי יש משמעות רבה. להבדיל מאמונת שאר האומות, היהדות אינה דוגלת בביטול גמור של עצמיות האדם אלא גם ל'אני', האדם הפרטי, גם לו יש חלק בקידוש ה' בעולם. על כך אומרת המשנה בסנהדרין [פרק ד משנה ה]: "...לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחד מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם וגו'". לכל אחד מישראל יש תיקון בעולם, שרק הוא יכול לתקן אותו, לכל אחד יש את הדרך שבה הקב"ה מוליך אותו כל חייו, המשפחה שנולד אליה, החברים שייפגש איתם במהלך חייו, בת זוגתו, פרנסתו וכו'.

ולכן דווקא שתי המילים הללו (מודה אני) הן המתאימות ביותר לפתוח בהן את יומו של האדם, מצד אחד ההתבטלות כלפי ה' יתברך עד כדי הבנה שהכל ממנו, ומצד שני ההכרה בהשגחה הפרטית וחשיבות היחיד בעולם.

"מודה אני לפניך". על האדם לזכור תמיד שהקב"ה לא רק נמצא ומשגיח אלא בכל רגע ורגע מחייו הקב"ה מסתכל עליו ונמצא אתו בכל מקום וכל זמן. על כך אמר הרמ"א [שו"ע אורח חיים סימן א סעיף א]: "... שויתי ה'

לנגדי תמיד (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים... כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול... כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כג, כד) וגו'". זאת ועוד, המילה "לפניך" מבטאת קרבה שלנו כלפי בוראנו.

המשך הנוסח הוא "מודה אני לפניך **מלך חי וקיים**". ידוע, שבכל מערכת יחסים שהיא, ככל שיש יותר קירבה והרגשת חיבור, כך היראה והריחוק פוחתים, אך בעבודת ה' נחוצים שני האופנים יחד, מצד אחד 'אהבת ה' - קיום תורה ומצוות מאהבת ה', ומצד שני 'יראת ה' - ליראה ממנו בשל גדלותו ורוממותו מברואיו. לכן צריך את ה"לפניך" בשילוב עם הרגשת מלכותו יתברך.

לאחר הבנת כל הנ"ל מודה האדם על הזכות שהקב"ה נתן לו לחיות עוד יום אחד, "מודה אני לפניך מלך חי וקיים **שהחזרת בי נשמתی בחמלה**". על האדם לשים לנגד עיניו, ולחשוב שיש לו עוד יום אחד לחיות, על ידי תפיסה זו יזדרז בעבודת ה' להספיק לעשות ככל יכולתו לזכות לחיי העולם הבא, ומאידך גיסא גם ידע להודות על אותו היום כראוי.

רחמיו של ה' מרובים על כל ברואיו וכמה שינסה האדם לשבח ולהודות על כל הטובות שה' עושה איתו, לעולם לא יסיים - "ואלו פיננו מלא שירה כיס ולשונו רינה כהמון גליו... אין אנחנו מספיקים להודות לך...". ואף שאין אחד שיוכל להודות כראוי, הקב"ה בחסדיו הרבים מרחם עלינו, ומחייה אותנו בכל יום מחדש ונותן בנו אמון, נסיון חדש, להשתנות ולהיות טובים יותר לעבודתו יתברך. על כל זה, ויותר מכך, האדם מודה בכל יום, בתחילתו יומו, ברגע הראשון שחזרה נשמתו לגופו:

"מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה
אמונתך"

אדם שיתבונן ויגיע להבנה שהכל מאיתו יתברך, בהשגחה פרטית לכל
מהלך בחייו, ושרחמיו על כל מעשיו, אין ספק שירגיש את הצורך להודות
על כל רגע שהוא חי, על כל דבר שיש לו, וגם על מה שאין! זה אחד
מהדברים היותר מהותיים בחייו של היהודי - ההודאה.

מודה אני לפניך יוצרי ובוראי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ויהי רצון
שתשימנו עם המודים והמפארים את שמך. אמן!

נקדישך ונעריצך

אור מדהלה

אחד הקטעים היקרים והמיוחדים שבחזרת הש"ץ הוא ללא ספק ה"קדושה". לב כל יהודי מבין ששונה היא ה"קדושה" מכל התפילה, ומרוממת היא על כל ברכה ותהילה.

ה"קדושה" היא חלק ממכלול קטעי תפילה הנקראים "דברים שבקדושה", שמפאת מעלתם נדרש לאומרם רק במנין, כמאמר הגמרא [ברכות כא, ב]: "אמר רב אדא בר אהבה: **מנין שאין היחיד אומר קדושה** - שנאמר (ויקרא כב) **ונקדשתי בתוך בני ישראל - כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה**". ובזה נמדדת גם מעלתם של ישראל, כי אם תשעה מגדולי ישראל יחפשו להשלים להם מנין, גם אם יבואו מיליארד סינים לא יועילו כלום ויהיו נחשבים כאין וכאפס, ולעומתם אם יבוא יהודי אחד, פשוט שבפשוטים, הרי שהוא ישלים את המנין ויאפשר את מהלך תפילתם של אותם ענקי הרוח.

לצערנו הרב חל פיחות זוחל ביחס לתפילה, והחלטתי להביא מספר נקודות על עניין "קדושה" כיוון שיש המזלזלים בקדושה ובתפילה בגלל שאינם מבינים את גודל המעמד בו הם נמצאים ואיך צריך לנהוג בו.

▪ כתב מרן השולחן ערוך [סימן צד סעיף ה וסימן קכה סעיף ב]: "טוב לכוון רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח ציבור", וכוונתו שצריך להצמיד את הרגלים. הוסיף במשנה ברורה [שם ס"ק ד] "וצריך לכוין ביותר בקדושה לקדש את השם יתברך, ובזכות זה ישרה עליו השם יתברך קדושה מלמעלה, ויכוין לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל. והאר"י ז"ל היה מזהיר מאוד על זה". ב"קדושה" אנו אומרים

"כמו שמקדישים אותו בצבא מרום", כי בזמן ה"קדושה" אנו דומים למלאכים, ואנו משבחים את ה' כמו שהם משבחים אותו למעלה, ועל כן טוב להצמיד את הרגליים כמו המלאכים שכתוב "ורגליהם רגל ישרה". סיבה נוספת להצמדת הרגליים מבוססת על ההנחה שכאשר יצמיד את הרגליים, ויבטל את תנועות הגוף שתלויות ברגליים, אז יהיה כל כולו בדבקות ומשבח את בורא עולם.

▪ הרמ"א כתב שיש לשאת את העיניים לשמים בשעת "קדושה" וכן לנענע את הגוף כלפי מעלה, והמקור למנהג זה נמצא בספר היכלות [הובא במשנה ברורה ס"ק ה]: "ברוכים אתם לד' שמים ויורדי מרכבה אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדישים ואומרים קדוש קדוש קדוש, ולמדו אותם שיהיו עיניהם נשואות למרום לבית תפלתם ונושאים עצמם למעלה, כי אין לי הנאה בעולם כאותה שעה שעיניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם. באותה שעה אני אוהב בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקה ומנשקה ומזכיר זכותם וממהר גאולתם". מקור נוסף לנשיאת העיניים ונענוע הגוף כלפי מעלה כתוב במדרש תנחומא [הובא במשנה ברורה ס"ק ח]: "ובשתים יעופף - מכאן תקנו לעוף על רגליו בשעה שאומר קדוש". "ובשתיים יעופף" נאמר על מלאך, ובעת הקדושה נחשבים אנו כמו המלאכים, ועל כן אנחנו צריכים להתנועע. זאת ועוד, בגלל שאמירת קדושה גורם לאדם התקרבות גדולה לבורא אזי הבורא משפיע עליו קדושה ומתעלה בקדושת הבורא ולכן מרמזים לזה ע"י נשיאת הגוף בגובה מעל הארץ. פירוש אחר בעניין נשיאת הרגליים הוא שעושים כך על דרך "וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוֹב כְּמִרְאֵה הַבְּזָק" [יחזקאל א, יד]. רש"י מפרש כמו להבת כבשן שיוצאת וממהרת להיכנס, "כך החיות" מוציאות ראשיהן כדי להתקרב אליו, נרתעות מיד מקדושתו וחוזרות. כמו שכתוב אצל משה רבנו "וַיִּסְתַּר מִשֶּׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהַבֵּיט אֶל הָאֱלֹהִים [שמות ג, ו]. גם אנו עושים כך, דהיינו קופצים למעלה ומיד

שבים למטה, ועושים כך שלוש פעמים כנגד שלוש קדושות שמקדישים את ה' בשלוש עולמות לראות שבכל שלוש עולמות קצר שכלנו מהשיג את קדושתו יתברך.

▪ עוד צריך לזכור, שאם אדם נמצא במהלך תפילת לחש שלו, והוא שומע ציבור שאומרים "קדושה", צריך הוא להפסיק את תפילתו ולהקשיב בשתיקה למהלך ה"קדושה" עד סופה, ורק אז רשאי הוא לחזור תפילתו. כל זה אם לא הגיע עדיין ל"יהיו לרצון אמרי פי" הראשון, אך אם נמצא ב"אלוקי נצור לשוני מרע" לפני אמירת "יהיו לרצון אמרי פי" השני" - רשאי לענות רק את שני הפסוקים הראשונים "קדוש" ו"ברוך".

לסיכום, ראינו מהי מעלת הקדושה ואיך אנו צריכים לנהוג בה. יהי רצון שנצליח בעזרת ה' לומר את הקדושה כמו שצריך ונזכה ל"ובא לציון גואל" במהרה בימינו אמן.

שלא לעבור לפני המתפלל

מאור כהן גדול

מצוות קריאת שמע היא מדאורייתא ואילו תפילת שמונה עשרה (עמידה) היא מדרבנן. למרות זאת, אנחנו מוצאים בהלכה שיש דברים האסורים בתפילת שמונה עשרה (עמידה) ומותרים בקריאת שמע, הכיצד?

בגמרא [ברכות לב, ב] מובא מעשה בחסיד אחד שעצר להתפלל בדרך, ועבר שם שר רכוב על סוס. אמר השר לאותו חסיד שהתפלל 'שלוש', ואותו חסיד היה שקוע בתפילתו ולא השיב לו. השר המתין בסבלנות עד שיסיים את תפילתו, ואז שאל אותו: "למה לא ענית לי שלום? וכי אתה לא יודע שאני יכול להרוג אותך ואף אחד לא יתבע את דמך מידי?" אחר שביקש החסיד את רשותו של השר לומר את דבריו, פתח בשאלה: אילו אתה היית עומד לפני מלך ומשוחח עמו, ובאותו הזמן היה מופיע אדם אחר ושואל בשלומך, האם היית משיב לו? ענה השר: "לא". הוסיף החסיד להקשות: ואם היית משיב, מה היה עונשך? ענה השר: היו מתיזים את ראשי מפני שזלזלתי בכבודו של המלך". אמר לו החסיד: אם כך הדבר לגבי מלך בשר ודם, אני הייתי באמצע התפילה מול בורא עולם, שהוא מלך מלכי המלכים, ואיך אוכל להפסיק באמצע התפילה, כשאני עומד מולו?!". אותו השר השתכנע מן הדברים, והמשיך בדרכו ולא עשה לו מאומה.

ממעשה זה רואים את חומרת האיסור להשיב שלום לאדם בעת התפילה, ואילו לגבי קריאת שמע שהיא מצוה מן התורה, אנו מוצאים שמותר להשיב שלום מפני הכבוד (לאדם מכובד).

הדברים מובילים אותנו למסקנה שיש הבדל מהותי בין תפילת שמונה עשרה לבין קריאת שמע; קריאת שמע מופנת כלפי האדם. בקריאת שמע

מקבל האדם על עצמו עול מלכות שמיים, ומתוודע לחובותיו. לעומת זאת, תפילת שמונה עשרה זוהי פגישה בה הוא עומד האדם פנים בפנים מול ה', ולכן בתפילת העמידה לא ניתן להפסיק.

כהמשך לאותה תפיסה, שבתפילת שמונה עשרה האדם עומד בפני השכינה, ישנה הלכה חשובה שאסור לעבור מול המתפלל, ואסור לשבת בארבע אמותיו. ובפרטי הלכות אלו עיין בשו"ע [אורח חיים סימן קב].

ישנם שני טעמים לדבר :

- א. כיוון שאדם מרוכז ועסוק בדבר כה חשוב. הרי בלאו הכי הדבר קשה להתרכז ולכוון בתפילתו, עד שחז"ל הקדושים קראו לתפילה בשם "עבודה שבלב", שזו ממש עבודה וזה לא פשוט, אז כאשר אדם נכנס למחיצתו של המתפלל, קשה שבעתיים לרכז את המחשבה בתפילה.
- ב. בזמן תפילת העמידה השכינה עומדת למול עיניו של המתפלל, ועל כן לא מכובד ולא ראוי לעבור כנגד המתפלל ולקטוע את תפילתו.

בעניינים אלו מובאים חילוקי דינים רבים, וברצוני למקד את הדיון לענין האיסור לעבור בפני המתפלל, בנוגע לאדם שסיים תפילת עמידה וצריך לפסוע שלושה צעדים אחורה אך חברו נמצא מאחוריו, והשאלה היא האם ראוי הראשון לפסוע לאחוריו כאשר בהליכתו לאחור יכנס לתוך ארבע אמותיו של זה שעומד מאחוריו?

ונצטט מספר הלכות חשובות בענין זה מתוך הספר "קיצור ילקוט יוסף"
[חלק א' סימן קב]:

א. **אם השלים את תפלתו והיה אדם אחר מתפלל אחריו**, אסור לפסוע ג' פסיעות עד שיגמור מי שאחריו את תפלתו, שאם יפסע נמצא עובר כנגד

המתפלל. ואפילו אם זה שאחריו מאריך הרבה בתפלתו אין להקל לפסוע כנגדו. ויש מקילין בכהאי גוונא אם פוסע לצדדין, ובפרט בזקן או חולה, או מי שתש כוחו בימי הצומות.

ב. אם השלים תפלתו והיה אדם אחר מתפלל אחריו, אסור לפסוע ג' פסיעות אפילו אם האחרון התחיל להתפלל אחריו, מאחר שכבר התחיל, וזה שפוסע נחשב לבא בגבולו.

ג. במה דברים אמורים שאסור לפסוע ג' פסיעות כנגד המתפלל, דוקא באופן שעל ידי שיפסע יגיע לתוך ד' אמות של זה המתפלל אחריו. אבל אם גם אחר שיפסע ג' פסיעות לא יגיע לתוך ד' אמות של זה שמתפלל אחריו, מותר לו לפסוע, אף שהוא כנגד פניו של המתפלל. ואפילו אם המתפלל אחריו עומד בתוך ד' אמותיו, אם פוסע לצדדין, לפי דעת מרן יש להקל בזה. וכבר נתבאר שלדעת הזוהר הקדוש אסור לעבור כנגד המתפלל לפניו כמלוא עיניו, ומצדדיו בתוך ד' אמות. והמחמיר כדברי הזוהר הקדוש שלא לפסוע כנגד המתפלל כמלא עיניו, וגם כשהוא עומד מצידי המתפלל בתוך ד' אמותיו, תבוא עליו ברכה.

כדאי להעיר הערה חשובה מאוד: אדם שמכיר את עצמו כאחד שמאריך בתפילתו, יעשה חסד עם חבריו, ומראש יעמוד בקידמת בית הכנסת או לפני עמוד כלשהו, כדי שלא יהיה אף אחד מלפניו, וזאת כדי שלא יטריח את חברו להמתין זמן רב, וגם כדי שחלילה לא יכשיל אותו באיסור לעבור לפני המתפלל, כי המכשיל את חברו יכול לעבור על איסור "לפני עיוור לא תיתן מכשול".

נסיים במעשה מהגמרא הנוגע לענין שלנו.

רב כהנא היה עומד בתפילה והאריך בתפילתו, והיה ר' חייא מתפלל לפניו, וכאשר סיים ר' חייא את תפילתו ורצה לפסוע לאחריו ראה שאין לו

אפשרות כיון שרב כהנא עדיין לא סיים את תפילתו. אחר שסיים רב כהנא את תפילתו וגם ר' חייא פסע לאחוריו, פנה ר' חייא אל רב כהנא בכעס ואמר לו: האם כך אתם נוהגים בבבל לצער את רבותיכם? ענה לו רב כהנא: וכי לא יודע רבי שאני בא ממשפחת עלי, שכתוב בהם "אם יתכפר עוון עלי בזבח ובמנחה עד עולם", ודרשו - "רק בזבח ובמנחה לא מתכפר, אך מתכפר בתפילה, ולכן הארכת בתפילתי. כששמע ר' חייא דברים אלו היוצאים מן הלב, ברך את רב כהנא באריכות ימים, וזכה רב כהנא לאריכות ימים מופלגת [מדרש שמואל פרשה י ד"ה א]. וביאר בספר העקרים [מאמר רביעי פרק יח], שתפילה מסוגלת לשנות גזרת ה' יתברך, ע"י כך שהופכת את האדם לאישיות אחרת, אשר עליה לא נגזרה הגזרה.

יהי רצון שנתחזק בזה העניין, וההלכות יהיו לנו לתועלת.

כוחה של תפילה

אור מתנה

דור התכל'ס

בדורנו, שהכל זמין וכל דבר אפשר לרכוש בכסף, אנשים מקילים ראש בתפילה, ואינם מבינים את כוחה העצום. אנשים גם חושבים שכל דבר פותרים ב"כוחי ועוצם ידי" - אם לאדם חסר כסף הוא יחפש עבודה, אם הוא חולה ילך לרופא, וכך לכל דבר מחפשים את הפיתרון הטבעי בלבד ושוכחים מהתפילה ומהקב"ה.

לפעמים, דבר זה נובע, מהעובדה שהם ניסו להתפלל על משהו מסויים אך לא צלחה תפילתם. הם אינם מבינים, שלפעמים אי קבלת מבוקשם הוא הטוב ביותר בשבילם. בנוסף, אפשר ללמוד מאימרתו של רבי נתן מברסלב שאמר כך: "בכל מקום שאני רואה חיסרון, או שלא התפללו בכלל על הדבר הזה או שהתפללו מעט". משמע מכך, שאם יתפלל האדם מספיק תפילות, יוכל למלא כל חיסרון.

במאמר זה אנסה להמחיש במעט את כוחה של התפילה. לדוגמה, אצל משה רבנו מצינו את כוחה של התפילה בעוצמה רבה. ולא פעם, כשארעה צרה לעם ישראל, אפילו כאשר הקב"ה בכבודו ובעצמו רצה לעשות בהם כלה, עמד משה בתפילה עד שביטל את הגזרה. ולא עוד, אלא ביקש שבמקום גזירה, תגיע איזו מתנה טובה או ישועה נפלאה לעם ישראל.

אם הכל נגזר מה ערכה של התפילה?

נשאלת השאלה: הרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", וכן ידוע ש"מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה", אם כן אנו מבינים שהכל כבר נגזר, אז לשם מה להתפלל בכלל?

תשובה: אנו צריכים להבין, שהתפילה מרוממת את הרוחניות של האדם, וככל שאדם מתפלל יותר, כך הוא עולה בדרגות הרוחניות, ומגיע לרמות בהם הוא ראוי לקבל את מבוקשו, מה שלא היה לפני כן, בשעה שנגזר עליו בראש השנה. עלינו גם להבין, שהתפילה מרוממת את האדם ע"י ההתקשרות שלו עם בוראו. ע"י התפילה, האדם מראה את הגעגועים והכיסופים והתלות שלו בבורא עולם, כמו בן המבקש מאביו משהו. לכן כך גם אנחנו מתקשרים ע"י התפילה לבורא עולם.

תפילה מעומק הלב תמיד נענית

כוחה של התפילה מתעצמת, כאשר התפילה בוקעת מליבו של האדם, שמשתוקק לעזרה מבוראו כתוצאה מחסרון או צרה גדולה. זאת אומרת, האדם שמתפלל, למשל, את ברכת רפאינו שבתפילת "שמונה-עשרה" כהרגלו על הסדר, כוחה לא משתווה לתפילתו של אדם המתפלל רפאינו מתוך כוונת הלב על קרוב שלו שחולה במחלה סופנית. תפילתו של האדם השני הרבה יותר חזקה מתפילתו של האדם הראשון, והיא התפילה שיכולה לשנות סדרי בראשית.

הרב ארוש שליט"א בספרו "גן האמונה" כתב כעין זה (ודבריו מבוססים ביסודם על דברי ה"אור החיים" הקדוש): אחי יוסף שנאו אותו והחליטו להרוג אותו. כאשר ראה ראובן שהאחים חזקים בדעתם להרוג את יוסף, רצה להציל אותו מידיהם, לכן הציע להם להשליך אותו לבור ריק. אמנם

מים לא היו בור אבל כידוע היה הבור מלא בעקרבים ונחשים. לכאורה יש כאן פליאה גדולה מה עלה בדעתו של ראובן? איזו מחשבת הצלה היא זו? ומה תועיל זריקת יוסף לבור מלא שרצים ארסיים? הלא בודאי כאשר ינחת על ראשם יכישו אותו ויהרגוהו? לכאורה, טוב יותר שיישאר יוסף ביד אחיו, אולי יוכל לעורר את חמלתם ולא יהרגו אותו.

התשובה היא, שראובן ידע כי יוסף הצדיק הוא בעל אמונה, היה ברור לו שתיכף שיוסף ירגיש בסכנה מהנחשים והעקרבים, מיד הוא יצעק אל ה' בכל ליבו וה' יציל אותו מהם, כי כך התנה הקב"ה על הטבע שתיכף שאדם צועק אליו בכל ליבו הטבע חייב להישתנות. וכך כתב רבנו נחמן מברסלב [ליקוטי הלכות ברכות השחר ה]: "תנאי התנה הקב"ה עם הים שיתבקע לישראל, שפירושו, שה' יתברך הזהיר את הנהגת הטבע, ואת כל המלאכים הממונים על הנהגת העולם, שיתנהגו בטבע הזה, ותיכף כשיתפללו ישראל וירצו לשנות את הטבע מוכרחים לעשות כרצונם, להפוך מים ליבשה ולהעמיד החומה, שלא יהיה כח לאש לשרוף, לאריה לדרוס וכו'.

ראובן היה סמוך ובטוח שבכך הוא מציל את יוסף, על אף שידע שהבור מלא בנחשים ועקרבים. לכן כתוב בפרשה "ויצליהו מידם" בלשון ודאי! לא "וינסה להציל מידם" בלשון אולי, כי הצדיקים יודעים מהי כוחה של התפילה. הם יודעים בבירור גמור, כאשר אדם צועק אל ה' יתברך אז הטבע משתנה. לעומת זאת ראובן לא סמך על אמונתו של יוסף הצדיק בנסיון מול בעל בחירה (האחים) כי ידע את הקושי בעמידה בנסיון כזה. הוא חשש, שבשעת הניסיון יתבלבל ויפנה אל אחיו בתחנונים או בנסיונות פיוס ושכנוע, כגון, שיאמר להם אחיכם אני, או רחמו על אבא וכדומה. כמו שאכן קרה, יוסף התחנן לאחיו כמו שמובן מדברי האחים [בראשית מד] "אבל אשמים אנחנו על אחינו שראינו בצרת נפשו **בהתחננו אלינו ולא שמענו**".

אם כן, אם יוסף לא היה סומך על ה' לבדו, אזי השגחת ה' לא היתה עליו בשלמות, והאחים היו הורגים אותו בלי מניעה. ברור, שכאשר יוסף הושלך אל הבור, הוא לא פנה אל הנחשים או העקרבים שיצילו אותו, הרי אין בזה טעם, אלא, הוא פנה אל ה' בכל ליבו, לכן ה' אכן הציל אותו מידם.

סיכום

כוחה של התפילה גדול ועצום לאין שיעור, לעומת ניסיונות טבעיים לפתרון בעיות. כמו שראינו, גם לתפילה עצמה יש דרגות ומעלות, והתפילה הבאה מתוך הבנה אמיתית או מתוך צורך עמוק של האדם, יכולה לשנות סדרי בראשית וכוחות בטבע.

יהי רצון שנזכה להבין את כוחה ועוצמתה של התפילה, ולהשתמש בה כראוי. וע"י כך נתקשר אל בוראינו ונגדל בתורה וביראת שמים. אמן!

לבקש כל דבר מהקב"ה

אלעזר נמיר

דוד המלך אומר: "אם לא שויתי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו עלי נפשי"
[תהילים קלא, ב].

הסביר במצודת דוד "שויתי ודוממתי: המשלתי נפשי כתינוק הנגמל משדי אימו שכל בטחוננו על אימו כן כל בטחוננו בה". למדו מכאן שבן אדם צריך להרגיש שהוא יושב על אותו שולחן ליד אביו שבשמים, ואם הוא רוצה משהו מסוים בין ברוחניות ובין בגשמיות יפנה אל אביו שבשמים, וע"י זה תתחזק האמונה בבורא עולם.

מסופר על "החזון איש" זצ"ל, שפעם הגיע אליו בחור מהמקורבים, ושמע מפיו של החזון איש את הדברים הבאים: "לפעמים אנו רואים אדם שמדקדק במצוות בקלה כבחמורה, ופתאום הוא פורק מעליו כל עול. לכולם נדמה שדבר זה חל בפתאומיות, אך האמת היא, שההידרדרות הפנימית החלה זמן רב לפני כן. למרות שזה לא בא לידי ביטוי במעשים, האמונה בתוך ליבו נחלשה כבר מזמן, רק מכוח הסביבה החזיק האיש מעמד כלפי חוץ, עד שנתגלה מצבו גם לעיני אחרים". בכך סיים החזון איש את דבריו, סתם ולא פירש.

כאשר הבחור יצא לכיוון ביתו פגש בחברו וסיפר לו את הסיפור, וגם בעיני חברו הדברים נראו תמוהים, יעץ לו, חברו, לחזור לרב ולבקש הסבר.

למחרת נסע הבחור לבני ברק לבקש הסבר לדברים. הרב ציפה לכך שהבחור יחזור לבקש הסבר, וכך אמר לו הרב, בוא ואפרש לך את דברי. "אמונה היא מהדברים שצריכים חיזוק תמידי, אם אדם לא מחזק את

האמונה שגדל איתה, היא הולכת ונחלשת, על כן, חייב אדם לחזק תמיד את אמונתו, ורק כך יבטיח את יהדותו כמו שצריך. **וכיצד מחזקים אותה? על ידי שמסגלים חיים של אמונה חושית**".

הנה לכך דוגמא לחיים על פי אמונה חושית: מסופר בגמרא מסכת ברכות [דף ה:]: על רב הונא שהחמיצו לו 400 חביות של יין (בקיצור כל היקב שלו הלך), באו אליו חכמים ואמרו לו שיעיין במעשיו. אמר להם רב הונא וכי חשוד אני בעיניכם?! אמרו לו וכי הקב"ה מעניש אותך סתם?!, אמר להן שהוא לא יודע במה חטא אולי הם יודעים, אמרו לו, שיש לו אריס (אדם שעובד אצלו תמורת אחוזים), ורב הונא לא היה נותן לו את חלקו בזמורות למרות שע"פ ההלכה חייב לתת לו (רב הונא לא נתן לו בגלל שהאריס היה גונב ממנו יותר ממה שהיה מגיע לו). בסופו של דבר קיבל רב הונא על עצמו לתקן את העוול, וההפסד נחסך ממנו (יש אומרים שהחומץ חזר להיות יין, ויש אומרים שמחיר החומץ התייקר ועמד בשער היין).

"אם דבר כזה היה קורה אצלנו" אמר החזון איש, "היינו מחפשים תירוצים טבעיים לכך שהיין החמיץ, אך לא כן חכמינו זכרונם לברכה, הם חיו באמונה חושית, כאשר קרתה להם תקלה מיד חיפשו את הטעון תיקון בעולמם הרוחני, ורק כך מנעו את המשך הקלקול. מי שחי אמונה חושית הוא בטוח באמונה שלו.

כיצד אנו מסוגלים להגיע לאמונה חושית?

כל דבר שאתה צריך תבקש מהקב"ה, למשל אם אתה צריך נעליים חדשות עמוד בפינת החדר ותבקש "ריבונו של עולם ראה נא את נעליי הבלויות, והמצא לי כסף כדי לקנות נעליים חדשות". כך תעשה בכל דבר שאתה

צריך, ועל ידי כך תרגיל את עצמך להרגיש שאתה יכול לבקש כל דבר מהקב"ה, וכך רוכשים אמונה חושית", סיים החזון איש.

הדברים נכונים לכל מהלך חיינו, בכל ענין וענין לראות שהכל מאת הקב"ה, וממילא שייך וכדאי להתפלל על כך. רק לא לשכוח גם להודות אחר כך, וגם כאן לדעת להודות על כלפרט ולא לחכות למחלקה הסיעודית בבית אבות, ולהודות באופן כללי על כל החיים.

יהי רצון שתגדל בנו האמונה ונוכל לבקש כל דבר מהקב"ה.

אכילה קודם התפילה דניאל רדינסקי

הידעתם שיש מצב להתיר אכילה ושתיה לפני התפילה?

לרבים מאיתנו נושא האכילה והשתיה לפני התפילה לא רלוונטי כיון שאנו קמים ישר לתפילה ולפעמים גם מאחרים (ה' ירחם)...

אבל לגבי אלו שיש להם נדודי שינה וקמים מעט לפני התפילה, נשאלת השאלה האם מותר להם לאכול ולשתות לפני התפילה?

אז ככה, יש להבדיל בין אכילה ושתיה...

כתוב בשולחן ערוך [סימן פט] שאסור לאכול לפני התפילה משום שכתוב "לא תאכלו על הדם", ופירשו חז"ל - לא תאכלו לפני שתתפללו על דמכם. כלומר הדם הוא החיים ואנחנו צריכים להודות לה' על החיים שנתן לנו לפני שאנחנו מחיים את עצמנו באכילה ושתיה. כמו שלמשל מברכים לפני שאוכלים תפוח, כך גם צריך להתפלל בבוקר לפני שמחיים את הגוף...

טעם נוסף מבוסס על פסוק בנביאים בנוגע לירבעם מלך ישראל, "וְאֵתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גִּזְדָּ", ודרשו חז"ל "אל תיקרי גוד אלא גאיך", שמי שאוכל לפני התפילה זו גאוה.

משל למה הדבר דומה...

לשני אנשים שהיו זקוקים לרחמי המלך וביקשו להיפגש עם המלך. האחד הגיע לפגישה דשן ושבע כשכרסו בולטת ועייפות קלה על פניו, ולכן ביקש

כמי שלא נראה כזקוק נואשות לרחמי המלך. לעומתו, השני הגיע לאותה פגישה כשהוא רעב ומצומק, ולכן בקשתו היתה ברחמים ובתחנונים.

אם אתה היית במקומו של המלך למי היית נותן את מה שהוא ביקש? לשני, נכון?!

ככה גם אנחנו נראים כשאנחנו באים לתפילה...

אם נבוא כמו שהראשון בא לפני המלך אזי המלך עלול חס וחלילה לא לשמוע לתפילה שלנו, אבל אם נבוא כמו שהשני בא, כשהוא רעב ומבקש בתחנונים, אזי סביר יותר שהמלך יתן לנו את מבוקשנו.

לדוגמא, כשאסתר המלכה רצתה לבוא לפני המלך אחשוורוש היא צמה שלושה ימים. למה? כי צום מראה על הכנעה ושפלות, וכך יכלה אסתר למצוא חן בעיני מלכו של עולם, כי ראה איך היא הכינה את עצמה.

עד כה ראינו את המקורות לאיסור אכילה והסיבות שלהן.

אבל יש דברים שמותר לשתות...

מותר לשתות **מים** לפני התפילה, כיון שלא שיכת גאוה בשתיית מים. כמו כן מותר לשתות **קפה** ותה עם סוכר.

החידוש הוא, שאפילו בשבת מותר לשתות משקאות אלו לפני התפילה, מפני שעדיין לא חלה עליו חובת קידוש, שכן אין קידוש אלא במקום סעודה, ואי אפשר לסעוד לפני תפילת שחרית.

רבים מהאחרונים מקילים לשתות קפה עם מעט חלב (נס קפה) ואוסרים רק שתיית כוס חלב מלא. אמנם יש חולקים על כך, ולכן ניתן להקל בשתיית קפה עם מעט חלב רק לאדם חלש, וגם אז ראוי שלפני השתיה יברך ברכות השחר וברכות התורה, ויקרא גם את פרשת העקידה וקצת מסדר הקרבנות.

יש מקרים בהם מותר גם לאכול...

מותר לאכול לצורך רפואה (שיש לו בעיה רפואית). וכן אדם שלא יכול לכוון בתפילתו ללא אכילה מותר לו לאכול, בתנאי שאוכל רק כמות הנצרכת לתפילה (ולא לפתוח שולחן...).

לסיכום, ראינו שלכתחילה אסורה האכילה והשתייה לפני התפילה. יש משקים שמותרים, כגון: מים, קפה (שחור) ותה עם סוכר, ולאדם חלש מותר לשתות גם קפה עם מעט חלב (נס קפה). כמו כן מותר לאכול לצורך רפואה או למי שלא יכול לכוון בתפילה ללא אכילה.

הבהרה: המאמר עסק בעקרי הדברים, ולא הבאתי את כל פרטי ההלכות בענין זה. בשאלה הלכה למעשה, כדאי לעשות שאלת חכם או לפנות להלכה במקורה. לעיון נוסף - ילקוט יוסף סימן פט.

יהי רצון שנוזכה להישמר מכל הניסיונות והפורעניות העלולות לחסום את דרכנו בחופשת בין הזמנים, ונחזור בריאים ושלמים ומלאי מרץ לתחילת הזמן הבא.

חופשה נעימה!

אמונה זו תפילה

גלעד חיימי

לרובנו ישנה אמונה בבורא עולם, אך איננו יודעים כיצד לממשה, ולהוריד אותה מהגובה הרוחני אל המעשה הגשמי. הפתרונות למורכבות זו רבות ומגוונות, ובכל דור עמדו גדולי ישראל והמליצו על דרכים לקרב את האמונה לאדם.

במאמר זה אנסה ללכת בכיוון שעבודת התפילה יכולה לעזור לאדם בחיזוק אמונתו בבורא.

הדיבור עם הבורא מחזק את האמונה

אם אין דו-שיח בין שני צדדים לא יכול להיווצר קשר. לאדם יש קושי ליצור דו-שיח עם הבורא, שהרי הוא לא מקבל את התשובה באופן ישיר. למרות זאת, **חובה על האדם לדבר עם הבורא בכדי שהוא יחזק בתוכו את הרצון לקשר עם הבורא.**

אם האדם ידבר עם הבורא באופן ישיר על כל צרכיו, אפילו אם עדיין אמונתו לא חזקה, והוא עדיין לא מרגיש את ממשותו של הבורא, הרי שע"י עצם הבקשה יכול האדם לחזק את אמונתו. **אם האדם מאמין שהתפילה מסוגלת לפעול למעלה מן הטבע, השפעתה תחזק את אמונתו בה.** העיקרון המנחה בגישה זו הוא, ש"אחרי המעשים נמשכים הלבבות", ההשקעה והבכי והבקשה מול הקב"ה יוצרים באדם שלב אחרי שלב את האמונה בבורא. וגם אם בתחילת הדרך לא רואים תוצאות, הרי שיש

הבטחה כי עם הזמן ייראו ניצני ההצלחה, ובבוא העת נוכל גם לקצור את פירות ההצלחה.

מדוע ישנם כאלו שאינם מדברים עם הבורא?

אפשר להשיב על כך במספר אופנים, וכמובן אין רק כיוון אחד לפתרון:

א. חסר לאדם את האמונה, שלכל אחד ישנה אפשרות לפנות אל הבורא, בכל עניין ובכל מצב בו הוא נמצא. אדם לא מאמין באמת ביכולת של האדם הגשמי לעמוד מול פסגת הרוחניות, ולכן מתייאש הוא כבר בתחילת דרכו.

ב. האדם לא מאמין שה' איתו, שומע תפילתו ומתעניין בכל צרכיו. קשה לו להאמין שהקב"ה ירד משמי עליה אל הארץ התחתונה כדי להתעסק ב"קטנות", וכי אין לקב"ה מה לעשות חוץ מלהקשיב ל"שטויות" שלך!
ג. האדם לא מאמין שה' חפץ בטובתו.

ד. האדם עלול חלילה לחשוב שהקב"ה מוגבל בכוחותיו, ולכן הוא לא יוכל למלא את בקשותיו.

ה. האדם עשוי להאמין שיש לקב"ה את כל הכוחות, אולם הוא חושב שבגלל שהוא רשע או חוטא או בעל עבירה גדול, אין סיכוי שהקב"ה ישמע את תפילתו. שהרי גם בשעה שהוא רוצה לחזור בתשובה, הוא שב מיד לחטא, אז יש כאן מעין צביעות, שהוא מצד אחד מבקש שהקב"ה יעזור לו, ומן הצד השני הוא פוגע בו. ושמעתי מעשה באחד שאמר כי הוא מרגיש רחוק מאלוקים, וברור לו שכשהוא מתפלל הקב"ה כביכול סותם את האוזניים שלו כדי שחס ושלום לא ישמע את תפילתו.

התשובה המרכזית לכל הדברים הללו היא, שעל האדם להאמין, שאין לקב"ה כל מגבלות, לא ביכולות ולא ברצון לעזור. הרי הקב"ה ברא באדם

את היצר הרע, והוא הרי יודע שבכל מלחמה לפעמים מנצחים אבל גם לפעמים מפסידים. הקב"ה מעוניין שבכל מצב בו אתה נתון עליך לפנות אליו, ולא ח"ו להפנות לו עורף. **האדם שלא מתפלל פוגע בקב"ה הרבה יותר מאשר אותו רשע שממשיך לבקש מהקב"ה.** אין כאן שום צביעות, הרשע שמתפלל אומר לקב"ה אני עמוק בחטא, הדרך היחידה שבה אוכל לצאת מהבוץ, היא רק ע"י העזרה שלך, וללא עזרתך אני אבוד. הקב"ה ברא בעולם את המושג חזרה בתשובה, שמשמעותו, שבכל רגע האדם יכול למחוק את העבר ולהתחיל דף חדש.

בזכות התפילה יכולים ישראל לצאת מהגלות. ישראל אומרים: הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן ומתכפר להם, משיח חוטא מביא קרבן ומתכפר לו, אנו חוטאים ואין לנו קרבן. אמרו לו העניינים אין לנו מה להביא נגד החטא. אמר להם הקב"ה: דברים אני מבקש, שנאמר: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ואני מוחל כל חטאיכם. ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר "אלא הדברים אשר דיבר משה. כך למדו אותנו חז"ל [שמות רבה לח, ד].

הרי מעלת התפילה היא גדולה לאין חקר, וכשעם ישראל מתפללים בכוונה בהצטרפות זהירות של אמירת ועניית "אמן יהא שמה רבא", אז בונה לעצמו בכל יום ממש בניין גדול ונורא בשמים. בכל יום שמתפלל ועובד את ה' נתקן האדם בתקוני הנפש, וע"י זה מתקן את ניצוצות הקדושה הקשורים בנשמתו, ומעלה אותם אל מקור שממנו חוצבו.

יהי רצון שנתחזק ביראת שמים ונתפלל יותר בדבקות וע"י זה נתחזק באמונה, אמן!

קריאת שמע ומעלותיה

דביר אקדע

פתיחה

לפני כמה שנים הסביר הרב עובדיה יוסף את הסיבה להקמת רשת החינוך של ש"ס בעובדה שבישראל ישנם אלפי ילדים שאינם יודעים אפילו מה זה "שמע ישראל". ב"ה אנו מכירים תפילה זו, אך אולי כדאי שנבין גם את מהותה ועומקה.

מובא בגמרא [ברכות י, ב]: "אמר רבי מני: גדול הקורא קריאת שמע בעונתה יותר מהעוסק בתורה". קריאת שמע היא המעלה הגדולה ביותר לדבקות בה', היא מחדירה באדם את ההכרה של השייכות שלו להקב"ה. ביום שאדם לא קורא קריאת שמע הוא לא מתחבר ומתקשר עם הקב"ה. הוא מנותק מהמציאות, מפני שקריאת שמע היא החיבור החזק ביותר שיש לנו עם הקב"ה.

אל מלך נאמן

למנהג חלק מהאשכנזים, אדם שמתפלל ביחיד אומר כהקדמה לקריאת שמע את הביטוי "א-ל מלך נאמן". הכוונה בזה היא שאני מצהיר, כי מה שאני עומד לעשות עכשיו זוהי האמת הפשוטה, הקב"ה הוא "מלך נאמן" כל מה שהוא אומר נאמן עלי כאמת לאמיתה.

המטרה של הדברים, שלא נחשוב שהדברים שאנו עומדים לומר הם "דברי דרוש בעלמא..." אלא זוהי המציאות כפשוטה! כמו ששנים ועוד שנים הם ארבע. הרי אף פעם לא שאלנו למה שנים ועוד שנים הם ארבע? הסיבה

לכך, מפני שזו המציאות הפשוטה ולא שואלים שאלות. כך קריאת שמע, היא מציאות פשוטה ואין מקום להתווכח ולשאול שאלות. את העניין הזה חשוב לדעת ולהדגיש לפני קריאת שמע, בכדי לדעת, שהדברים אותם אנו עומדים לומר כעת, הם דברים מציאותיים לחלוטין! לא רעיוניים ולא פילוסופיים... זוהי אמת לאמיתה מציאות פשוטה ואין בזה שום פלפול או מחקר לשנותם.

וכעת נפנה לעיין במילות הפסוק "שמע ישראל".

שמע - המילה הראשונה בקריאת שמע היא "שמע". כלומר, הכן את עצמך לקראת דבר גדול ועצום שעומד להתרחש כעת, מה שהיה עד עתה בטל! הט אזנך ושמע דברים חשובים.

ישראל - נפש יהודי. לא כל אחד יכול לעמוד בפני מהפך נפשי שכזה - רק ל"ישראל" יש במהותם את הכלים לספוג עוצמה כזו. לא כל אחד גם מסוגל להבין את משמעותה של המילה אותה אנו עומדים לומר - רק ל"ישראל" יש את היכולת להבין ומה היא המילה שאליה אנו זקוקים להכנה כה רבה!

ה' - עצם המציאות. שם הוי"ה ברוך הוא מורכב משתיים - אות יו"ד והמילה "הוה". כוונת שם זה לומר שהקב"ה מהווה את עצם המציאות באופן נצחי, ומבחינתנו, אלו שתלויים ומבוססים על סרגל הזמן, בורא עולם היה הוה ויהיה. הקב"ה רוצה שתהיה מציאות, וזה מה שמהווה אותה. הקב"ה מהווה את העולם תמיד, עכשיו בכל יום ובכל רגע.

בפסוק הראשון של קריאת שמע יש שלוש שמות, ה'-אלוקינו-ה'. האר"י הקדוש אומר ששלושת השמות הללו מכוונים כנגד חכמה בינה דעת.

א. **חכמה** - היא עצם הגברת המציאות. שתיים ועוד שתיים שווה ארבע זוהי חכמה. כלומר, הדבר שעומד כאן לפנינו הוא שולחן - זוהי חכמה, עצם הידיעה וההכרה של המציאות כמות שהיא, זוהי חכמה.

ב. **בינה** - היא הרחבה של החכמה. כאשר אדם לוקח את הידע שלו (את החכמה) והוא מרחיב אותה כאשר הוא תופס את המציאות ומבחין בפעולותיה והשפעותיה - זוהי בינה.

ג. **דעת** - היא חיבור והיא מדרגת רוח הקודש. יכול להיות שלאדם יש חכמה ובינה אך עדיין הדברים לא קשורים אליו. וזוהי "הדעת", היכולת לקשר בין החכמה והבינה והיכולת ליישם את החיבור הזה, ולהורידו לשפת המעשה.

ה' - אנו יודעים שה' מהווה את עצם המציאות - וזוהי החכמה.

אלוקינו - להבין שאותו ה' לא רק מהווה את עצם המציאות, אלא גם משגיח על כל העולם, ובמיוחד על עם ישראל. וזוהי הבינה.

ה' אחד - כאן הגענו אל "הדעת" הנדרשת לקשר את הדברים אלינו. לראות את מציאות ה' בכל דבר ביקום. שכל העולם כולו, היא סוגיא אחת של ה' וחוף מזה אין כלום. כשהאדם אומר "שמע ישראל" "וברוך שם", הוא תופס ומכיר בדעתו את האמת הברורה, וכל זה נספג בתוכו. כשרואה היהודי את הדברים הללו בבהירות עצומה, הוא מתקשר בכל ליבו לקב"ה, ולבו מתמלא באהבה אין קץ לבורא עולם. עד שהוא אומר "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". וכשהקדושה ממלאת את כל כולו הוא מגיע לאהבת הבורא בכל לבבו נפשו ומאודו.

בקריאת שמע אנו מכריזים על האינסופיות של הקב"ה! על הכוח העצום, שעל ידו הוא יכול לעשות את הנראה כבלתי אפשרי, והוא, להתקשר

ממרום פסגת המעלה אל האנשים הקטנים בעולם השפל. בקריאת שמע הקב"ה כביכול יורד אלינו ומתקשר איתנו, ואז אנו נפגשים ומתחברים בתפילת שמונה עשרה (עמידה).

אז מדוע אנו עוצמים את עינינו בקריאת שמע?

עצימת העניים בקריאת שמע, מטרתה להתנתק מהעולם הזה ומכל דבר הקשור לטבע. זוהי דביקות בקב"ה ללא סייג, בבחינת "בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאודך". ולא זו בלבד, אלא בכל מקום ובכל זמן "בשבתך בביתך ובכלכתך בדרך ובשכבך ובקומך".

קריאת שמע נקראת "אמונה" מפני שהיא לא דבר של היגיון ושכל, אלא אמונה בכל יכול, באפשרויות הבלתי מוגבלות של הקב"ה. רק כך, בכוחה של אמונה זו אנו יכולים לגשת לתפילת שמונה עשרה. אחד הדברים היסודיים בקריאת שמע, שהיא הכנה לשמונה עשרה, שהיא התכלית בה אנו עומדים לפני הקב"ה.

בכדי להגיע לתכלית הזאת, חייבים לבנות את הבניין. לכן עלינו להגיע קודם כל לתכלית של יחוד ה' שהיא קריאת שמע, ורק לאחר מכן, יכולים אנו לגשת לתפילת שמונה עשרה. אם כן רואים אנו שקריאת שמע, חשיבותיה ומעלותיה נשגבים ביותר לקשר של הקב"ה לחיינו.

יהי רצון שנתחזק בכל עניני התפילה בכלל ובקריאת שמע בפרט, ושנזכה לקרא קריאת שמע בזמנה ובכוונה הנדרשת.

תפילה במנין

הראל צברי

כל יהודי באשר הוא, מחויב בכל יום להתפלל שלוש תפילות לפחות, מדובר על שלוש התפילות שקבעו לנו חז"ל, ועל ידיהן זוכים להתחבר אל הקב"ה ולהתקדש בקדושתו.

צריך לזכור כי יש מדרגות במעלות הקדושה התלויות בצורת התפילה ובמצבו האדם, החל ממעלת הקדושה המנימלית של תפילה ביחיד, ועד למעלת הקדושה של תפילה במנין, שכן "ברוב עם הדרת מלך". בכל דבר שבקדושה שעוסקים בו ישראל כאשר הם מתקבצים למנין של עשרה אנשים, שורה עליהם השכינה שנאמר "אלקים ניצב בעדת אל..." [תהילים פב, א]. כלומר, כאשר יש עשרה מישראל שמתאחדים ביחד ועוסקים בדבר שבקדושה כגון תפילה או תלמוד תורה, אז אלוקים ניצב ביניהם, כי במצב זה הם בבחינת "עדת אל". לכן אמרו חכמים שתפילת ציבור במנין מתקבלת לפני בורא עולם, לפי שהשכינה שורה בציבור, שנאמר "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" [תהילים נה, יט]. משום שהיו רבים עמו בתפילתו, אז ה' פדה בשלום את נפשו, שהתקבלה תפלתו ברצון.

כשאדם מתפלל ביחיד, בוחנים את תפילתו ומהפכים בה לכל כיוון לראות אם ראויה היא, ואם נמצא שאינה ראויה מונעים ממנה מלאכי השרת לעלות, וחוסמים בפניה את הדרך עד להודעה חדשה. מה שאין כן לגבי תפילת הציבור, שם מעבירים את התפילה וכל יחיד ויחיד מרויח שתפילתו האישית מתקבלת בזכות הציבור.

אדם המתפלל תפילה במנין, עצם המצאותו במנין, אפילו שלא כיוון בתפילתו - גורם שתפילתו תתקבל, משום ששכינת ה' שורה על ציבור

שמתפלל במנין. ועיקר תפילה במנין שיתפללו את תפילת שמונה עשרה ביחד. עצם זה שאדם מתפלל שמונה עשרה עם הציבור מקנה לו את הזכות שתפילתו תתקבל לפני בורא עולם.

לכן, ראוי וטוב לו לאדם שיגיע לבית הכנסת בין העשרה הראשונים, משום שברגע שהם יוצרים מנין על עשרה, הם זוכים בפועל להשרות עליהם את השכינה. וזכות גדולה היא לאדם שגורם להשראת השכינה על הציבור. ומעבר לכך, מובא בספרים הקדושים כי אותם עשרה ראשונים נוטלים שכר כנגד כל אלו שיבואו אחריהם, ונמצא שכרם כפול, גם שכר תפילה במנין בידם, וגם שכרם של כל האחרים נזקף לזכותם.

לכאורה נראה שהדרך הכי טובה בשביל אדם שרוצה להתפלל לה' היא שיתפוס לעצמו איזו פינה ויתפלל לבד ויבקש את בקשותיו האישיות מהקב"ה, וישפוך מה שעל ליבו לפני בורא עולם, וכך יגיע לחוויה עילאית של התחברות עם הקב"ה. אלא, שלמרות החשיבות שבחוויה הפרטית, זוהי לא מטרת עם ישראל בתפילה. אנחנו לא מבססים את חיינו הרוחניים על חוויות (אם כי אנו שמחים, ומותר לשמוח בחוויות מסוג זה). מטרתנו היא לקדש שם שמיים בעולם. דבר זה בא לידי ביטוי בכך, שהציבור מתפלל ביחד את התפילה. שהמלך מתכבד בכך שיש לו ציבור של אנשים שמתפללים ומייחלים אליו, ולא נתינים בודדים שמפארים אותו. וזה הפשט הפשוט של "ברוב עם הדרת מלך".

זהו היופי שבעם ישראל, שפועלים למטרת קידוש ה' מתוך הכלל, שהם מתאחדים ביחד כקבוצה, ופועלים למען הכלל ע"י נוסח התפילה שדואג לכלל, "רפאנו ונרפא" "ברך עלינו את השנה הזאת" וכו'.

תפילה במנין אינה רק תפילה משופרת מתפילת היחיד אלא פשוט זוהי מהות אחרת. התפילה אינה העניין המספרי של המתפללים אלא, שכשיש עשרה אנשים שמתפללים תפילתם מקבלת משמעות עילאית מכיוון שהשכינה שורה בתפילה זו. בניגוד לגויים, שריבוי יחידים זהו עניין כמותי בלבד. אצלנו ציבור של יחידים זוהי מסגרת שמאחדת את כל הפרטים ויוצרת מהות חדשה. ומצינו זאת כבר אצל יעקב אבינו שנאמר בו "ויהי כל **נפש** יוצאי ירך יעקב" [שמות א,ה] - מהות אחת ונפש אחת, למרות שהיו שבעים נפש. לעומת זאת נאמר על עשיו "ויקח עשיו... ואת כל **נפשות** ביתו" [בראשית לו,ו] - ריבוי של פריטים, למרות שהיו רק ארבע עשרה.

"והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר" [הושע ב]. הגמרא מתייחסת לפסוק זה ושואלת שלכאורה יש כאן סתירה, כי בתחילת הפסוק כתוב "מספר בני ישראל" - כלומר מספר מסויים ומוגבל של בני ישראל, ובהמשכו נאמר "ולא יספר" - כלומר שאין הגבלה מספרית.

מה התשובה לסתירה זו?

עונים על כך, שכאשר בני ישראל אינם עושים רצונו של מקום, נמצאים הם במדרגה גשמית של מספר מוגבל. וכאשר עושים רצונו של מקום, שרויים הם במדרגה אלוקית של "ולא יספר".

ומכאן למדים שוב על חשיבותה של תפילה במנין, שכשיש אחדות בין הציבור תפילתם של ישראל הרבה יותר רצוייה, ונעלה יותר מאשר תפילה ביחידות ופירוד.

יהי רצון שנזכה להיות במדרגה אלוקית של "ולא יספר", ולשהות תחת כנפי השכינה בכל עת, וע"י זה יתקבלו תפילותינו ברצון.

"עלינו לשבח לאדון הכל"

אסף מרינבך

מספרים שפעם אחת התלוננה תפילת "עלינו לשבח" לפני ה' ואמרה לו: "מדוע שמת אותי במקום לא מכובד בסוף התפילה, שחלק מהאנשים תוך כדי אמירת עלינו לשבח מקפלים תפילין, או אומרים אותי כבר בדרך לכיוון היציאה, וחלקם אפילו לא אומרים אותי בכלל?" ענה לה ה': "כיון ששמת אותך בסוף, אני אתן לך פיצוי. פעמיים בשנה יאמרו את עלינו לשבח בתפילה הכי חשובה של הימים הנוראים - באמצע תפילת שמונה עשרה".

בעבודתי זאת ננסה להתמודד עם התופעה שאנשים מזלזלים ב"עלינו לשבח" כפי שראינו לעיל, כן ננסה לעמוד על חשיבותה. ונעמוד על השאלה: אם אכן היא כל כך חשובה, מדוע שמו אותה בסוף התפילה? שזה גורם לפעמים לאנשים שממהרים לא לאומרה בכלל.

חשיבותה של תפילת "עלינו לשבח":

- א. **מקור קדום**: תפילה זו מקורה קדום מאוד. כתב בספר הכל בו [סימן טז] שתפילה זו נתקנה ע"י יהושוע בשעה שכבש את יריחו, שאמרו אז שבע פעמים תפילה זו (ישר והפוך) והפילו את חומות העיר. וכתב החיד"א [מחזיק ברכה או"ח סימן קלב] שלאחר החורבן תיקן רבי יוחנן בן זכאי לאומרה בכל יום.
- ב. **סגולה טובה**: כתב בספר כף החיים [סימן קלב] שהוא מסוגל לכל צרה ולכל ענין.

ג. **שבח גדול לה'**: כתב בספר מטה משה שקיבל מרבותיו כי יש לומר שבח זה של עלינו לשבח בהשתחויה וברטט ואימה וביראה ובכיפוף ראש, כי כל צבא השמים שומעים וה' עומד עימם עם פמליה של מעלה, וכולם מודים ואומרים "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקיו". וכתב החיד"א שאין שבח כמוהו ליוצרנו, ועלה על כל השבחות שבעולם. כן משמע בתשובת הגאונים, שהעלו תמיהה כיצד יתכן לומר בחוץ לארץ תפילה חשובה זו. כלומר אנו מבינים משאלה זו את עוצמתה של תפילה זו, שלרוב רוממותה היתה מחשבה שיהיה מותר לאומרה רק בארץ. כן כתב בספר כף החיים שעלינו לשבח חשובה כמו שמע ישראל, שבשניהם יש ע' גדולה וד' גדולה ["עלינו" פותחת באות ע' גדולה, ומסיימת באות ד' "אין עוד"] לרמוז שבשני התפילות הללו אנו צריכים להעיד על ייחודו של ה' יתברך. כלומר מעלת תפילה זו שווה לשמע ישראל.

טעם לתיקון תפילה זו:

כתב החיד"א [שם] שבשעה שעם ישראל נכנס לארץ ועמד לפגוש את שבעת העממין, תיקן להם יהושע בן נון תפילה זו כדי לחדד את ההבדל ביננו לבינם.

מקומה בסוף התפילה:

על פי הדברים שראינו על חשיבותה של תפילה זו מתחדדת יותר השאלה: מדוע קבעו תפילה כה חשובה דוקא בסיום התפילה, במקום פחות מרכזי, ולא שמו אותה במרכז התפילה?

ויש להשיב על כך מספר תשובות:

א. כתב הב"ח [או"ח סימן קלג] שקבעו אותה דוקא בסיום התפילה כדי לקבוע בליבנו קודם שנפטרים מהתפילה את האמונה בה', ואת תקוות

הגאולה, כדי שאחר כך, כשהיהודי יפגש בחוץ עם הגוים במסחר ובעסקים, לא יגרר אחר אליליהם, ולא יעלה במוחו חס וחלילה שום הרהור עבירה.

ב. כתב הט"ז [קל"ב ב] שתיקנו לומר עלינו לשבח בסיום התפילה כדי לקיים את מאמר הגמרא [ברכות לב, ב] שחסידי הראשונים היו שוהים שעה אחת אחרי התפילה כדכתיב "ישבו ישרים את פניך" [תהילים קמ, יד]. כלומר, אני לא מסיים את התפילה ומיד בורח לעסקי ולעניני העולם הזה, אלא אני נשאר עוד קצת לשבח את בוראי.

ג. כתוב בכתבי האר"י, שעיקר אמירת **עלינו לשבח נועדה לשמירה על התפילה**. משל למה הדבר דומה? לאדם שקיבל רשות מהמלך להכנס לבית גנזיו ולקחת משם מה שרוצה. ולקח משם אבנים טובות ומרגליות שישמשו אותו לכל ימי חייו. אך בשעה שיצא חשש שמא יבואו שודדים וגזלנים ויקחו לו את הכל, ולכן מחליט לקחת עטיפת עיתון ולעטוף את האוצר בכדי שלא יקחו לו את אוצרו. הנמשל: יהודי שמתפלל את סדר כל התפילה בונה עולם ומלואו ומוריד שפע משמים. אך יש חשש שהמזיקים יקנאו בו ויקחו לו וישמטו ממנו את כל האוצרות הרוחניים שהשיג בתפילה. לכן בסיום התפילה הוא מקיף את עצמו באמירת עלינו לשבח, שהיא מהווה את החומה בפני כל המזיקים. כוחות הסיטרא אחרא מכניסים בראשו של המתפלל כל מיני שטויות, שמטרתם לבלבל את מוחו ולהסיח את דעתו מהרושם שהותירה בו התפילה. ועל ידי כך הם מצליחים לגזול ממנו את כל מה שהשיג על ידי תפילתו. כנגד זה אנו אומרים תפילת עלינו לשבח "**שהם משתחווים להבל וריק וכו' ואנחנו כורעים ומשתחווים לפני מלך מלכי המלכים וכו' אין עוד**". במילים אלו אנו מכריזים שכל הדברים שמנסים לפגוע בנו בתפילה הם הבל וריק, ובזה אנו יוצרים מחיצה ביננו לבין הבלי העולם. ממילא אנו לא נותנים להם אחיזה לבלבל את השקפתנו והכרתנו בגדולתו, ולא נותנים

להם לקחת מאתנו את ההשגות הרוחניות והגשמיות שהצלחנו להוריד
בתפילתנו.

לסיכום, ראינו את חשיבותה של אמירת עלינו לשבח וכן את ענינה דוקא
בסיום התפילה. לכן לא כדאי שנזלזל בתפילה זו על ידי אמירתה תוך כדי
הליכה לעניני העולם הזה, ולא תוך כדי קיפול התפילין, אלא בעמידה
וביראה כי היא התפילה שמכינה אותנו לקראת היציאה אל היום החדש,
וכן היא התפילה ששומרת בידינו את כל מה שהצלחנו להוריד בתפילתנו.
מי יתן שעל ידי החיזוק שלנו בתפילה חשובה זו נזכה והתקיים בנו המקרא
שכתוב "כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד... והיה ה' למלך על
כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

סדר תפילת שמונה עשרה

רואי חיים

שלוש תפילות ביום תיקנו לנו רבותינו. תפילת שמונה עשרה היא גולת הכותרת והיהלום שבכתר של כל התפילה. התפילה בנויה בצורה של פרמידה; מתחילת התפילה מתכוננים לעלייה לקראת תפילת העמידה, בה מגיעים עד לעולם האצילות (מי שזוכה), ואחריה יש מעין גלישה למטה, בחזרה אל מחוזות העולם הזה. יש שלקחו ברצינות את ענין הטיסה, אלא שבמקום לעלות אל עולם האצילות, העדיפו לטוס ברוחם אל ארצות חו"ל, אך אליהם לא נתייחס במאמר זה.

אנשי כנסת הגדולה, שהיו מאה ועשרים איש ובתוכם חכמים ומהם נביאים, הם שתיקנו לנו את התפילה כסדרה, את נוסחה ואת סדרה. אלא שלצערנו הרב בתוקף הקשיים והרדיפות שכחו במהלך הדורות את הנוסח והסדר, עד שבא ר' שמעון הפקולי, שהיה מחכמי הסנהדרין ביבנה, והחזיר עטרה ליושנה. הוא ביסס את תקנת אנשי כנסת הגדולה, והעמיד את התפילה על מתקונתה, כפי שיצאה מתחת ידיהם הקדושות [עיין בגמרא ברכות כח, ב; מגילה יח, א]. חז"ל קיבלו השראה מדוד המלך, שכתב את מזמור כ"ט בתהילים, ובו מוזכר שם ה' שמונה עשרה פעם, ועל פי זה תיקנו שמונה עשרה ברכות בתפילת העמידה.

ננסה בעזרת ה' להזכיר כמה מילים על כל ברכה וברכה.

ברכה ראשונה - ברכת אבות: הסיבה שהתחלנו בברכת האבות היא כי הם המקור היהודי הראשוני של הקשר בין עם ישראל לקב"ה. חוזק וחיבת האבות מוזכר בפסוק "הבו לה' בני אלים" - אלים פירושו חוזק ועוצמה, כמו "יש לאל ידי" שהפירוש הוא יש בכוחי. ואמר הקב"ה לעם ישראל:

"הזכירו לפני את אילי הארץ, שהם האבות הקדושים", ובזכותם תשמע תפילתנו לפניו.

ברכה שניה - **ברכת גבורות**: ברכה זו נקראת בשם זה בגלל שרשום "הבו לה' כבוד ועוז" - ועוז היא גבורה. בגלל זה משבחים את ה' על כבודו ועוזו. ועוד פירוש, בגלל שמזכירים בה בימות החורף את הגשמים, שיורדים בגבורה (משיב רוח ומוריד הגשם).

ברכה שלישית - **ברכת קדושות**: רשום בהמשך המזמור "הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש". פירוש "הדרת קדש" - מקום שכינתו, ששם צריך להשתחוות לקב"ה. כלומר לכרוע ולהשתחוות בבית הכנסת שהוא מקדש מעט.

ברכה רביעית - **חונן לאדם דעת**: הסמכת ברכת "אתה חונן" לברכת "קדושות" נובע מזה שהנביא מביא שני עניינים אלו כשהם סמוכים זה לזה בתוכחתו. ברכה זו נקבעה לאחר ברכת קדושות כיון שהנביא ישעיה מקשר את שני הדברים האלה, קדושה ובינה, בתוכחתו.

ברכה חמישית - **השיבנו אבינו לתורתך**: ומה ראו לתקן ולומר את ברכת התשובה בסדר הזה?
בפסוק כתוב "ולבבו יבין ושב ורפא לו". פירוש, שיתבוננו ויקחו את הדברים לתשומת לבם, ואז יחזרו בתשובה וימצאו רפואה לחולי נפשם.

ברכה שישית - **סלח לנו**: על פי הפסוק שמוזכר לעיל "ולבבו יבין ושב ורפא לו" נראה לכאורה, שאחרי תשובה צריך לבוא רפואה ("רפאנו") ולא "סלח לנו", אז מדוע תיקנו לומר כאן את ענין הסליחה? ויש להשיב: על פי הפסוק "וישוב אל ה' וירחמהו ואל ה' כי ירבה לסלוח" מובן שמיד לאחר התשובה

באה שליחה, ולכן אומרים אנו "סלח לנו" לאחר השיבנו, ורק לאחר מכן "רפאנו".

ברכה שביעית - גאולה: מה ראו מסדרי התפילה לתקן את ברכת "הגאולה" כברכה שביעית דוקא? בגמרא משיב רבא האמורא כי בני ישראל עתידים להיגאל בשנה השביעית, שזו שנת השמיטה, ולכן קבעו אותה בברכה השביעית.

ברכה שמינית - רפאנו: ומה ראו לתקן ולומר את ברכת "רפאנו" כברכה שמינית? שמעתי תירוץ נחמד למראה ע"פ דברי רבי אחא בגמרא: מתוך שניתנה מצוות ברית מילה בשמינית, וכיוון שהמילה צריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית. אחלה.

ברכה תשיעית - ברכת השנים: מדוע בכלל תיקנו את ברכת שנים? חכמים תיקנו ברכה זו כנגד מפקיעי שערים, שהם סוחרים שאינם הגונים, המנצלים את חולשתו של האיש הדל, ומוכרים לו תבואה יקרה ללא הצדקה. ועל זה אמר דוד המלך "שבור זרוע רשע".

ברכה עשירית - קיבוץ גלויות: למה עכשיו למה? כיוון שחכמינו אמרו שכשהכלכלה תפרח, הגאולה תהיה מגולה יותר, על פי הפסוק "ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". לכן קיבוץ גלויות בא אחרי ברכת השנים, ולפני "לה-גארדיה" (למי שהבין).

ברכה אחת עשר - השיבה שופטינו: לאחר שעם ישראל מתקבץ לארצו, הקב"ה יעמיד לנו שופטים ומלוכה במהרה בימינו.

ברכה שתיים עשרה - ברכת המינים: ברכה מיוחדת זו חוברה במיוחד עבור שונאי ישראל שבתוכנו, שהיו מוסרים את ישראל למלכות (אולי הכוונה לאנשי התקשורת של פעם בימי בית שני. על התקשורת של ימינו נראה שצריך תפילה מיוחדת). ומדוע נאמרה כאן? לאחר שהקב"ה יעמיד שופט ומנהיג לעם ישראל, השופט יעשה דין ברשעים.

ברכה שלוש עשרה - על הצדיקים: ברכה זו חוברה כתיאור מצב שכשכלו המינים מיד מתרוממת קרנם של צדיקים. וברכה זו כוללת גם את גרי הצדק על פי סמיכות של הפסוק "והדרת פני זקן", (זקן = תלמיד חכם) לפסוק הכתוב אחריו "וכי יגור איתך גר".

ברכה ארבעה עשרה - בונה ירושלים: מדוע התקינו לומר ברכה זו? היכן עולה קרנם של צדיקים? בירושלים, שנאמר "שאלו שלום ירושלים" מי ישאל? הצדיקים! והם ישבו בשלווה שנאמר "ישליו אוהביך".

ברכה חמש עשרה - מצמיח קרן ישועה: לאחר שהצדיקים יושבים טוב בירושלים ולומדים תורה מגיעה הישועה - מגיע המשיח.

ברכה שש עשרה - שמע קולנו: ברכה זו ברכה כללית שה' ישמע את קולנו, וזה המקום לבקש בקשות אישיות, וככל שמוסיפים יותר, כך הקב"ה שמח יותר, כי הקב"ה אוהב מי שמתפלל אליו מעומק הלב על עניניו הפרטיים, אז לא לזלזל.

ברכה שבעה עשר - עבודת בית המקדש: כיוון שבבית המקדש עיקר העבודה הייתה עבודת הקורבנות, ובימינו שאין עבודת הקרבנות נותרה לנו עבודה שבלב - עבודת התפילה - כסמל לקורבנות.

ברכת שמונה עשרה - הודאה: כיוון שבאה התפילה לה' באה עמה ההודאה לה'. שנאמר "זבח תודה יכבדנני", שפירושו המביא לי זבח תודה של תשובה והודאה הוא המכבד אותי ומודה לי.

מדוע נאמרת ברכת כהנים לאחר ברכת ההודאה? על פי הפסוק "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וירד מעשות החטאת העולה והשלמים". מכאן רואים שיש קשר וסמיכות בין ברכת כהנים לעבודת הקורבנות.

ברכה תשעה עשר - שים שלום: כיוון שהשלום שקול כנגד כל הברכות חותמים אנו בבקשת השלום מה'. כיוון שהשלום הוא שמו של הקב"ה, והוא חשוב וגדול, אסור לומר את המילה "שלום" בבית המרחץ ובבית הכסא (=שירותים).

יהי רצון שבעזרת ה' נזכה להשכין שלום בעולם, ובזה נזכה ונראה את השפע האלוקי הזורם אלינו ללא גבול.

גדול העונה אמן יותר מן המברך

ניצן קרווה

פתיחה

ערך עצום טמון בכל ברכה וברכה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, אך מה לעשות וחכמינו שיבחו את עניית האמן בצורה מיוחדת עד שמצינו "רבי יוסי אומר: גדול העונה אמן יותר מן המברך" [ברכות נג, ב].

והשאלה נשאלת: מדוע האמן נחשבת יותר מעיקר הברכה, והרי בברכה יש שבח והזכרת שם שמים, בעוד שהאמן אינה אלא תיבה אחת?

המקור לעניית אמן הוא מהפסוק "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו" כלומר, שהשומעים מוסיפים ומשבחים את שם ה' ע"י עניית אמן.

תשובת ר' בחיי

רבנו בחיי מסביר כי המברך הוא זה שמסביר את גודלו ושיבחו של הקב"ה והעונה אמן מאמת זאת. דומה הדבר לאדם שנקרא לבית משפט בעוון עבירה מסוימת, אך הוא טוען שהוא חף מפשע ויש לו עדים. אך כל עוד העדים לא יאמתו את טענתו של הנחשד טענתו לא שווה כלום, ולכן טענתו של העד יותר חזקה וחשובה מטענתו של הנאשם.

תשובת בעל הטורים

בעל הטורים מוסיף רמז נחמד לענין זה שגדול העונה יותר מהמברך, כי המברך אומר: "ברוך אתה ה'", ואותיות שם הוי"ה שהזכיר שוות בגימטריא כ"ו (26), אך העונה אמן עולה בגימטריא צ"א (91), ומספר זה כולל את שם הוי"ה וגם את שם אדנות. (אדנות=65 + הוי"ה=26 סה"כ 91).

האמן מסמלת עבודת ה' במדרגה גבוהה יותר

ידוע שיש שני סוגים של עושי רצונו יתברך, יש עובדים מאהבה ויש עובדים מיראה, ושניהם יכולים להיות צדיקים גמורים. ומצינו שהאר"י ז"ל חילק וכתב כי תשובה מאהבה היא בבחינת "בנים" ותשובה מיראה היא בבחינת "עבדים". ואולי גם לגבי עבודת ה' בכלל, יש לומר שהעובד מיראה נקרא "עבד", והעובד מאהבה נקרא "בן". ואצלנו, המברך נחשב כעבד, שהרי הוא מחויב לברך כמו שאומרת הגמרא [ברכות לה, ב]: "אמר רבי חנינא בר פפא: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל", ולעומתו, נחשב העונה אמן כעושה מאהבה שכמו שאמרנו הוא משבח את ה' ומאמת את גודלו.

מעשה על מעלת עניית אמן

מסופר על שני בני אדם שחיו בתקופת "הבן איש חי" בבגדד, ועסקו בקניית דברים ישנים. בדרכם עברו ליד בית כנסת שבו חיפשו אדם עשירי להשלמת מניין, אחד מהאנשים נכנס והשני המשיך בדרכו. כאשר סיים את התפילה יצא לעסקיו וראה את האדם השני שחוזר וידיו מלאות בחפצים שקנה. למרות זאת המשיך מיודענו למחוז חפצו, וכשהגיע ראה שנשארו רק סמרטוטים, וקנה אותם רק כדי שלא יחזור לביתו בידים ריקות. כשנכנס לביתו ישב למיין את חפציו, ומצא בין הסמרטוטים כר בלוי ובתוכו מרגלית יקרה. הוא לקח אותה לסוחר יהלומים שקנה אותה בחמישים זהובים. כשהגיע לביתו סיפר לאשתו את כל המעשה, אך במקום לשמוח התלוננה מדוע מכר אותה רק בחמישים זהובים. מרוב הפצרות אשתו החליט ללכת לשאול רב, כששמע הרב את הסיפור ענה ואמר: אתה ענית אמן על חצי קדיש שהם חמישה אמנים, וחז"ל אמרו: "כי שכר אמן בעולם הזה הוא עשרה זהובים לכן העניקו לך מהשמים רק חמישים זהובים, ובנוסף לשכר שקיבלת בעולם הזה, הקרן קיימת לך אף לעולם הבא".

יהי רצון שנקפיד לענות אמן ולהגדיל את שם ה' בעולם. אמן!

אמירת פיטום הקטורת ומעלתה

נרדי ידעי

פתיחה

שלוש פעמים בכל יום אנו אומרים את פרשת פיטום הקטורת (ב"קרבנות" של שחרית, בסיום תפילת שחרית וב"קרבנות" של תפילת מנחה). הקטרת הקטורת נמצאת במקום מרוחק מאד מתודעתנו. מסדרי התפילה תקנו את פרשת הקטורת בתוך התפילה, והוכיחו לנו על חשיבותה העליונה. את עניין הקרבנות התקינו לומר רק לפני התפילה בעוד שאת הקטורת מזכירים פעמיים בתפילת שחרית, והדבר מוכיח, שהם החשיבו את אמירת הקטורת יותר מאשר את אמירת הקרבנות.

במאמר זה אנסה להסביר מה החשיבות הגדולה שיש באמירת פרשת הקטורת.

מעלת הקטורת

אמרו רבותינו זכרונם לברכה [מדרש תנחומא פרשת תצוה סימן טו]: "אמר הקב"ה לישראל, **מכל הקרבנות שאתם מקריבים לפני אין חביב עלי כקטורת**, לפי שכלל הקרבנות לצרכיהן של ישראל הן באים, החטאת באה על החטא, וכן האשם, והעולה באה על הרהור הלב, והשלמים על כפרה על מצוות עשה, אבל הקטורת אינה באה לא על חטא ולא על עוון, אלא על השמחה, שנאמר 'שמן וקטורת ישמח לב'. הפסוק רומז לשמן שמדליקים בו את המנורה, ולקטורת הסמים שמשמחים כביכול את ליבו של ה' יתברך.

במדרש תנחומא [פרשת תצוה סימן יד] מנו חכמים עוד מעלות בשבח הקטורת, ודרשו זאת על הפסוק "ועשית מזבח מקטר קטרת", בהסבירם את הכוונה במילה "קטרת": "ק' - קדושה, ט' - טהרה, ר' - רחמים, ת' - תקוה".

בטעם מצוות הקטורת כתב בספר החינוך [מצוה קג]: "משרשי (=טעמי) המצווה, להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל האדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בן אדם ומחשבתו רק בדברים שהוא חושב אותם לגדולה וימצא בהם תענוג ושמחה, וידוע כי ענין הריח הטוב הוא דבר שנפש האדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושך הלב הרבה, וריח הקטורת היה הטוב שאפשר ליעשות על ידי אדם".

לפי דברי החינוך מתבאר שעיקר הקטורת באה להראות את הגדולה של בית המקדש, כעין דרך ארמונות המלכים הגדולים שמקטירים בהם קטורת. ועוד כתב שהקטורת היא הריח טוב הכי טוב שמסוגלים בני האדם להפיק.

הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" הסביר את טעם מצוות הקטורת בכך שכאשר היו שוחטים במקום המקדש בהמות רבות בכל יום, ומחתכים בו הבשר, אין ספק שאילו היו מניחים את המקום כמו שהוא, המקום היה מריח רע מריח הבשר. לכן ציווה הקב"ה להקטיר בבית המקדש פעמיים ביום את הקטרת, על מנת שהמקום והעובדים יהיו בעלי ריח נעים.

גם הרמב"ם וגם ספר החינוך רואים בקטורת מצווה שייעודה הוא הוספת כבוד לבית ה' שלא יהיה ח"ו זלזול במקום הקדוש.

מעלת אמירת פרשיות הקרבנות והקטרות בזמן הזה

ההסברים הנ"ל יפים לזמן שבית המקדש היה קיים, אולם בזמנו שבעוונותינו אין לנו בית מקדש, מה המעלה הגדולה לשל הקטורת?

מדברי רבותינו רואים שגם בזמנו, שאין לנו בית מקדש, עדיין יש סגולות רבות באמירת פרשת הקטורת ונביא להלן מספר טעמים:

הגמרא [מגילה לא, ב] עוסקת בהבטחת הארץ לאברהם אבינו, וזו לשונה: "ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה - אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? - אמר לו: לאו. - אמר לפניו: רבונו של עולם, במה אדע? - אמר לו: קחה לי עגלה משלשת וגו'. - אמר לפניו: רבונו של עולם, תינח (=זה טוב) בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם".

מגמרא זו אפשר להבין, כי למרות שאין לנו קרבנות בפועל, הרי שהעבודה שבלב מספיקה. וכמו כן נלמד גם על הקטרת, שמבואר ע"י רבותינו שבזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים אמירת הקטורת נחשבת כהקטרתה ממש, כמו שכתוב "ונשלמה פרים שפתינו".

וכן אמרו עוד רבותינו [מדרש תהלים מזמור קמא]: "תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. מהו תכון תפלתי? כך אמר דוד רבוני כשהיה בית המקדש קיים, היינו מקטירים לפניך קטורת, עכשו אין לנו לא מזבח ולא כהן גדול, תקבל תפלתי ותקרע הרקיע ותכנס תפלתי, לכך נאמר תכון תפלתי וגו' מנחת ערב".

גודל מעלת אמירת הקטרות וסגולותיה

כמו שהזכרנו לעיל, כשאין בית מקדש אמירה נחשבת כהקטרה, לכן כל הסגולות המופלאות שהיו נמשכים ובאים ע"י מעשה הקטרת בבית המקדש, נעשים היום ע"י אמירת הקטרת.

לכן רבו המעלות והסגולות כמו שרשום בזהר: אמר ר' שמעון אם בני האדם היו יודעים כמה חשובה היא מעלת אמירת מעשה הקטרת לפני הקב"ה, היו זהירים בה ונוטלים ומעלים כל מילה ומילה ממנה על ראשם ככתר של זהב. וכל מי שישתדל באמירת הקטרת בכל יום ינצל מהדינים שיש בעולם הזה ומכל מיני פורענויות ומדינה של גהינם.

עוד מובא בזהר שינצל מכל מיני פגעים רעים, ומהרהורים רעים, וממות ולא יינזק כל אותו היום.

יהי רצון שנזכה כולנו להתחזק באמירת הקטרת ולא נזלזל בה, וע"י שנבין את גדולתה נזכה לכל השפע הטמון בה, אמן ואמן.

"אשרי יושבי ביתך"

פאר גדסי

נפתח במעלת המזמור המפורסם כל כך.

הגמרא במסכת ברכות [דף ד' ע"ב] מביאה: "אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא: כל האומר 'תהילה לדוד' בכל יום שלוש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא".

שתי סיבות נאמרו בעניין:

א. המזמור הזה מיוחד בשל היותו מסודר על פי ה"אלף-בית". הגמרא דוחה תירוץ זה בטענה שיש לנו את מזמור קי"ט, שכל אחת מאותיות ה"אלף-בית" בו חוזרת שמונה פעמים, ואם כן, לאור הטענה הנ"ל יוצא שפר קי"ט יותר חשוב ממזמור "תהילה לדוד".

ב. חשיבותו של המזמור נובעת מכך שנאמר בו "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", שהוא פסוק יסודי בענין הפרנסה. אבל גם טענה זו נדחית בגמרא מפני שגם ב"הלל הגדול" (מזמור קל"ו) כתוב "נותן לחם לכל בשר", ושניהם מציינים את אותו השבח, ובכל זאת מצינו שהגמרא שיבחה במיוחד את מזמור "תהילה לדוד".

בסופו של דבר הגמרא הגיעה למסקנה באשר לטעם מעלתו של מזמור מיוחד זה, והיא משום שיש במזמור "תהילה לדוד" את שתי המעלות, גם סדר ה"אלף-בית" וגם מעלת הפרנסה ב"פותח את ידך".

נסביר מה הם שתי המעלות המדוברות:

א. מעלת סדר ה"אלף-בית" היא שמסדר שבחו של הבורא יתברך בכל האותיות לפי סידרון [ריטב"א] והדבר מעיד על שלמות מסויימת. ועוד, יש מדרש שאומר שאף שירת מלאכי השרת, המשבחים את הבורא, היא בסדר ה"אלף-בית" [עץ יוסף לסידור אוצר התפילות].

ב. אמירת "פותח את ידך" בכוונה היא מעלה עצומה, שבכך הוא משבח את הבורא יתברך ומראה לו שהוא מאמין באמונה שלמה שהפרנסה היא מאיתו יתברך.

כעת מובן מדוע הגמרא משבחת את האומר "תהילה לדויד" שלוש פעמים ביום, ומעטרת אותו בשכר אדיר שהוא בן העולם הבא. כי כשהוא חוזר על פסוקי המזמור שלוש פעמים ביום, הדבר גורם לו להבין שהכל משמים והוא נתון לחסדי ה'. הסיבה לאמירת המזמור דווקא שלוש פעמים, משום שכל חזרה על דבר שלוש פעמים נחשבת כחזקה, וכך לגבי המזמור, שכל האומרו שלוש פעמים תיטבע בו האמונה.

אך עדיין השאלה אינה פתורה, שואל הגר"א (הגאון מוילנא): הרי ישנו עוד מזמור הכולל את שתי המעלות, והוא מזמור קי"א "אודה ה' בכל לבב" שאומרים אותו במנחה של שבת, שהוא גם ע"פ סדר ה"אלף-בית" וגם כתוב בו עניין הפרנסה במילים "טרף נתן ליראיו". ומשיב הגר"א שעדיין "תהילה לדוד" עדיף, שהרי במזמור קי"א כתוב שה' נותן פרנסה דוקא ליראים אותו, ואילו ב"תהילה לדוד" כתוב שה' נותן פרנסה לכולם, "ומשביע לכל חי רצון". הרעיון הזה שה' טוב לכולם, מופיע בכל המזמור בכמה אופנים.

הפסוקים שלפני תהילה לדוד

מזמור קמ"ה מתחיל במילים תהילה לדוד. כשאנו אומרים אותו בתפילה, אנו מוסיפים עוד שני פסוקים לפניו. הראשון הוא פסוק מפרק פ"ד ד"א אשרי יושבי ביתך", והשני הוא הפסוק האחרון מהפרק שלפניו (פרק קמד), "אשרי העם שככה לו..."

הסיבה להוספת הפסוק "אשרי יושבי ביתך" נובעת מכך שישנה חשיבות לשהייה בבית הכנסת לפני התפילה. לכן אנו מזכירים במזמור שמופיע יחסית בתחילת התפילה, את מעלת עצם הישיבה בבית הכנסת. לאחר מכן מופיעות המילים "עוד יהללך סלה". היינו, שכל התהילות שאנו אומרים בעולם הזה נזכה לומר אותן גם בעולם הבא. מיד לאחר מכן, אנו מוסיפים את הפסוק "אשרי העם שככה לו" להראות כמה אנו שמחים על כך שהקב"ה נתן לנו לומר לפניו שירים ותשבחות בעולם הזה וגם בעולם הבא, והוא לא יפסיק לשמוע אותנו, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

האמונה בה' בכל מצב

עלינו להאמין שבשורש הדברים הכל לטובה, וגם דברים הנראים על פני השטח רעים, לבסוף הם יתגלו כמועילים, שהרי אמרו חכמינו ז"ל "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד", ולכן אנו אומרים "**בכל** יום אברכך", שהאדם צריך להודות לקב"ה גם בימים ורודים, וגם בימים אפרוריים. וכך מצינו אצל דוד המלך עליו השלום, שהיה מודה על הרעה כשם שהיה מודה על הטובה, ורבותינו למדו זאת משני מקורות בהם רואים כי הוא קורא אל ה' גם כשטוב לו באומרו "פֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׁא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" [תהלים קטז, יג], וגם כשנראה כי רע לו באומרו "צָרָה וַיִּגּוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" [תהלים קטז, ג-ד].

הפסוקים במזמור הם לפי סדר ה"אלף-בית", אולם האות נ' חסרה.

ילדים מי יעזור למוטי למצוא את הנ'?

ההסבר לכך הוא שהאות נ' מזכירה נפילה. דוד המלך לא רצה להזכיר את הנפילה במזמור יקר זה. אולם קשה, איך אפשר להתעלם מהנפילות, הרי הן חלק מחיינו?! בפסוק שמתחיל באות ס' מדגיש דוד המלך "סומך ה' לכל הנופלים" (האות נ' מוזכרת במילה נופלים). מהחסרת האות נ' ומהזכרת הסמיכה אפשר להבין, שאין לחטט יותר מדי בנפילות. צריך אמנם להיות מודע לנפילה, אך עלינו להתעודד ולהתרכז בעליה שלאחריה.

עניין נוסף שאפשר להבין מכך, שהרי את הנפילה האדם גרם לעצמו, הקב"ה לא ציווה את האדם ליפול, ובכל זאת הקב"ה יעזור לו לעלות, כפי שאומר הפסוק "סומך ה' לכל הנופלים", גם אם לא כל כך מגיע לאדם עזרה, הוא יזכה לה מאת הבורא בחנינה גמורה. עניין זה שהקב"ה עוזר לכולם, גם בענייני פרנסה, ללא הבדל, מופיע גם בפסוק המרכזי שבפרק "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון", ואם לאדם לא מגיעה פרנסה טובה, שידע שהוא זה שמונע אותה מלבוא אליו בעקבות מעשיו. הקב"ה פותח את ידיו לכולם, והשאלה היא אם אתה תכין כלי כדי לקבל אותה.

יהי רצון שנזכה כולנו להיות כלי קיבול להשראת השכינה, ונזכה לאור באור פני מלך חיים.

ערכה של התפילה

צוריאל בניזרי

פתיחה

קצין בכיר עומד לפני החלטה אם לתקוף או לא לתקוף את היעד, הרוגים רבים יהיו בכל מקרה, תוצאות הקרב אינם בטוחות, ולכן קשה להחליט. כאשר הוא יושב ומתקשה להחליט עולות מפיו, אפילו בלי כוונה, מילות תפילה לאלוקיו: "אתה חונן לאדם דעת... חונני מאיתך חוכמה בינה ודעת".

מאז ומעולם היה לנו - לבני האדם - קשיים והתלבטויות שמעבר לכוחנו להתמודד איתם, ולרבים מאתנו, אפילו כאלו שאינם מתפללים בקביעות, ישנו משהו פנימי הדוחף אותם לפנות אל האל לעזרה בהתמודדויות עם העולם הזה. עולם הגדול עלינו בכמה מספרים.

חשיבותה של התפילה היום-יומית

היהדות מלמדת אותנו שלתפילה שימוש נוסף, חשוב לא פחות, והוא: לעבוד את ה'. שלא רק תפילה ספונטאנית שבאה מהלב נקראת תפילה, אלא גם, ואפילו בעיקר, תפילה יום-יומית שבאה מהלב.

ודרשו חז"ל על הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" - איזו היא עבודה שבלב? הוי אומר זוהי תפילה. אדם שכל היום עובד בידיו וברגליו, מעוניין לעבוד את ה' מהלב, מה יעשה? יתפלל.

ואם נשאל, אם כך, מדוע אנחנו צריכים להוריד את התפילה, מתחושות מרוממות שאי אפשר לתאר, לרמה "כזו נמוכה" של מילים מוגדרות וקבועות? התשובה לכך היא, שגם למתפלל עצמו אין הרגשה שתפילתו ברורה ומושלמת עד שיעלה אותה על שפתיו. תפקיד השפתיים, לתרגם את הרעיונות למילים, לקרום עור וגידים לכוונות לבו ולהלביש להם צורה. הרי, הרהורים וכוונות אינם בהכרח רצונות מוחלטים של האדם. אך אם יבטאם וישמיעם לאזנו, אז ישמע מה שבאמת לבו חפץ, וירצה בהשגתו.

התפילה כהכרת הטוב

המחשבה הראשונה שעולה לנו מתפילה היא בקשה. לבקש גשם לבקש אוכל וכו'. אך לתפילה ישנם כמה וכמה תפקידים חשובים נוספים. לדוגמא, הכרת הטוב. כאשר אנו מבקשים מה' שיקבץ את נידחי ישראל בהכרח אנו גם מודים לו על היהודים שכבר עלו לארץ. בכך שאנו מתפללים ובמבקשים הכל מהקב"ה, אנחנו בעצם גם מודים לו על כל מה שביקשנו בעבר וכבר קיבלנו.

ועיקר העיקרים, אנו מודים לפניו ומכירים לו טובה על שנתן לנו את הזכות לעמוד לפניו בתפילה.

התפילה כזמן לביקורת עצמית

תפקיד חשוב נוסף לתפילה הוא עניין הביקורת העצמית, הגמרא בסנהדרין מבארת את המילה **להתפלל** מלשון דין ושפיטה. זמן התפילה הוא גם זמן בו אנו שופטים את עצמנו ורואים מה השגנו, ואיפה אנו עומדים ביחס לתפילה הקודמת. כמו שאדם לא יבוא לבקש טובה מחברו לאחר שציערו, כך גם אנו לא יכולים לבקש מהקב"ה בקשות אם מעשינו אינם ראויים.

לפיכך, כל אדם הוא הדיין לעצמו לראות אם הוא באמת ראוי לבקש. ואם התברר לו שאינו ראוי - אל לו להתיימש, אך יחד עם זאת חייב הוא לקבוע לעצמו את הצורך להשתנות ולהתעלות.

אמנם למדנו שהקב"ה עונה גם לתפילת חוטאים, אך כמובן, אין מה להשוות בין תפילה של חוטא לבין תפילה של אדם שחזר בתשובה.

כיצד תפילה יכולה לשנות גזירת שמים?

אמנם יש המקשים על כל רעיון התפילה, הרי את הגזרות על האדם הקב"ה גוזר. אז כיצד יעלה בידי האדם הקטן לשנות גזרה שבאה מפי עליון? אמנם כן, אדם יכול לשנות את גורלו. כשבאות צרות על האדם, ישנן שתי סיבות אפשריות, מדוע הוא קיבל את הצרות הללו. הראשונה, משום שהאדם חטא, והקב"ה מעניש אותו לפי מה שהוא קבע. אם האדם יתפלל ויבקש סליחה על חטאיו, ויקבל עליו גדרים וסייגים לעתיד, בכך הוא מקל את עונשו ומרצה את פני בוראו.

האפשרות השנייה, שהאדם נחלש בעבודת ה' שלו, אז הקב"ה מביא לו קצת צרות בכדי שיתעורר בעבודתו. עובדה היא, שלפעמים מרוב טוב אדם שוכח את בוראו. אם יורידו לו משהו מהטוב שמוענק לו אז ייזכר בנותן הטוב וישוב אליו.

והדברים אמורים כלפי כל אחד ואחת מאתנו, ואפילו כלפי צדיקים וגדולי עולם, שכן מצינו דברים מעין אלו אף לגבי האמהות הקדושות. וכך אמרו חז"ל [מדרש תנחומא פרשת תולדות סימן ט]: "**ולמה נתעקרו האמהות,** א"ר לוי בשם רבי שילא דכפר תמרתא ורבי חלבו בשם ר' יוחנן **שהיה**

הקב"ה מתאוה לתפלתם, אמר הקב"ה עשירות הן, נאות הן. אם אני נותן להם בנים אינן מתפללות לפני".

יוצא איפוא, שאם אדם ידע לקרא את המפה נכון ויתפלל על כך תתבטל הסיבה למניעת הטוב ממנו.

התפילה כקובעת את גורל העולם

לא רק את גורלו קובע האדם בתפילתו, אלא גם את גורל העולם כולו. אם הקב"ה רואה שברואיו מתפללים לפניו, הוא מגן על כל העולם בזכותם. כמו שמבקש אברהם "אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר, האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה". ותשובת הקב"ה לא אחרה לבוא "אם אמצא בסדום חמישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם". רואים אם כן, מה כוחה העצום של התפילה, שעל ידי התפילה אנו ממש שותפים עם הקב"ה בקביעת גורל העולם.

כמובן שצריך להיות ראוי לכך, ואינה דומה תפילתו של הדיוט לתפילתו של אבי האומה. אולם, אין לזלזל אפילו בתפילתו של הדיוט, כי כוחה עצום ורב מעוצם הכח שטמן הקב"ה בקשר שבינו לבין עמו בתפילה.

התפילה כמזון לנשמה

מלבד כל האמור, יש לתפילה ערך חשוב נוסף. האדם, כידוע, מורכב משני חלקים: האחד, גוף בשר ודם. והשני, היא הנשמה, שהיא ניצוץ אלוקי בתוך הגוף. כמו שהגוף צורך אוכל כך גם הנשמה, והאוכל של הנשמה הוא התפילה. מעבר לכך, גם כשאדם אוכל, הוא משקיע בגוף וככל שאדם משקיע יותר בגוף, זה בא על חשבון הנשמה, שהרי הגוף והנשמה מתנגדים

הם זה לזו. כשאדם אוכל ושקוע בעולם הזה, אז הקשר של נשמתו עם בורא עולם נחלש. וכך להיפך, ככל שהאדם משוקע בלימוד תורה ותפילה, אז גופו נחלש כמו שאמרו חז"ל "תורה מתשת כוחו של אדם".

לפיכך, כמו שאנו אוכלים שלוש ארוחות ביום, כך צונו הבורא "לסעוד" את הנשמה שלוש פעמים ביום (לפחות). כדי שיהיה לנו כוח לעבוד את ה', לא רק פיזית אלא גם ובעיקר, כוח רוחני.

וכמו שאנו מרשים לעצמנו "נישנושים" בין הארוחות, כך מותר לנו (כן, זה ממש מותר) ל"נשנש" תפילות ביניים ולימוד בין הסדרים. כך "נשמין" מעונג רוחני ונזכה להגדיל את כוחה של הנשמה, וירבו הסיכויים שתנצח את הגוף ותרומם אותו.

יהי רצון שנזכה להפנים את הדברים, ונפעל בהתאם.

תיאום כוונות

שייקה כהן

פתיחה

ההתמודדות עם הכוונה בתפילה היא התמודדות יומיומית, הדורשת התמדה ומאמץ ברמות קשות, והרי ידוע ש"תפילה ללא כוונה היא כגוף בלא נשמה".

יש לציין, שכמובן חייבים לכוון בתפילה כמו שצריך, ואין על זה חולק, אלא שגם אם אדם התפלל כבר בלי כוונה לא יתייאש, כי אף שאין לזה לגיטימציה שהרי אדם חייב לעבוד ולשפר את הכוונה, מכל מקום, שלא יחשוב שלתפילתו אין כל ערך, הוא יקבל שכר בנפרד על עצם התפילה, ובעזרת ה' ישאף במקביל לתקן את ענין המחשבה.

איך מתמודדים עם מחשבות זרות בתפילה?

מה יעשה אדם שממש קשה לו לכוון, ובכל התפילה עולות לו מחשבות זרות ודברי חולין, והוא מנסה לסלק אותן מראשו ולא מצליח?

התשובה לכך שכעת, באשר הוא שם, כשאין מצב שהוא מסלק את כל המחשבות הזרות, הרי שבינתיים יתן להם להכנס אבל במינון... שאלו פעם את ה"חפץ חיים", אדם שרואה שכבר יצרו גבר עליו, ולא כיוון ברוב התפילה, למה לו להמשיך ולנסות לכוון בשאר התפילה? סיפר להם ה"חפץ חיים" את המשל על אותה נערה שהיתה מוכרת תפוחים בשוק. פתאום התנפלו עליה הגנגסטרים (מילה עתיקה, שנג'או חוקרי דורנו למצא את שורשה) של השכונה, והחלו לחטוף ממנה את התפוחים. הנערה עמדה

וצעקה ואין מושיע לה. עבר שם עובר אורח ואמר לה: "מה את צועקת? תנסי גם את לחטוף בחזרה. כי מה שגנבו גנבו, אז לפחות תשמרי על מה שנשאר". **הנמשל**: בעוונותינו הרבים, יצר הרע משתלט עלינו וחוטף לנו כל הזמן תפילות וברכות. לכן עלינו לפחות לכוון במה שנשאר. אם חטפך היצר ב"סלח לנו" חטפהו ב"ראה נא בעניינו", אם חטפך ב"רפאנו" חטפהו ב"ברך עלינו". ואם קרע אותך היצר ומצאת את עצמך ב"שים שלום" בלי שלום ובלי כוונה, אל תתייאש - כוון במה שנשאר.

צריך לדעת, ש"אדם המתאמץ בתפילה בכל כוחו וכוונתו נחשב לו כאילו יחד את כל הייחודים". הכוונה היא, אף שאדם מתפלל כרגיל לפי הפשט ולא מייחד ייחודים ע"פ הקבלה, אם מתפלל בהתלהבות ובכוונה עצומה על פי הפשט אזי כל הייחודים ראויים לתפילתו, ויקבל שכר כאילו כוון אותם.

בעיית ההרגל

אחת הבעיות היא "מצוות אנשים מלומדה" כלומר מצווה שאדם רגיל לעשותה יום יום, וקשה לו לכוון בה, וממילא קשה לו ליהנות ממנה ולהעריך אותה. להבדיל מכל מצווה שהוא עושה בתדירות נמוכה יותר, כמו סוכה, אכילת מצה, קריאת מגילה וכדו'. לכן, ניתן לראות אצל בעלי תשובה, שקל להם הרבה יותר להתעמק בתפילה ולכוון כי זה חדש להם. לעומתם אדם שמתפלל מילדות, אם נצא מנקודת הנחה שהוא התחיל להתפלל בגיל צעיר, אז אם נחשב את גילו ונכפיל במספר התפילות שכבר התפלל, הרי שאין מקום להשוואה, ואותו אחד שמתפלל שנים על גבי שנים מוצא את עצמו מתמודד מול השאלה של השחיקה המתמדת.

העניין הוא: בתחילה נותנים לאדם מן השמים את ההתלהבות בתפילה כמתנה, ואח"כ נוטלים זאת מן האדם, ועליו להתייגע בכוחות עצמו.

ננסה להשיב על השאלה, מה הטעם לכך?

- א. כמו אבא שמלמד את בנו ללכת, ואח"כ עוזב אותו שילמד לבד. או ילד שבהתחלה נוסע באופניים עם גלגלי עזר ואח"כ לומד לבד ומוריד אותם.
- ב. היות והאדם עבר עבירות והתרחק מה', הוא אינו ראוי להתפלל בהתלהבות ובכוונה. אך מכיוון שמשמים רוצים לקרב ולא לרחק, נותנים לו בתחילה התלהבות במתנה, למרות שהוא לא ראוי לכך, וזאת בכדי שיטעם את טעם המתיקות בעבודת ה'. לאחר שכבר טעם, לוקחים זאת ממנו כדי שיתקן מעשיו ויגיע לזה בכוחות עצמו. זאת הסיבה שבעלי תשובה בתחילת דרכם, מלאים התלהבות, וכשנכנסים יותר, עם הזמן לאט לאט ההתלהבות יורדת להם. המקנה היא לא להסכים עם המציאות הזו, אלא להלחם בה, ולנסות להשיג את אותה התלהבות שהיתה בהתחלה, אלא שכעת היא פרי עבודתנו המאומצת ולא מתנת שמים, וממילא השכר עליה כפול ומכופל על המאמץ.

חוסר אמונה כמפריע לכוונה

אחד הגורמים העיקריים לפגם בכוונת התפילה הוא חוסר האמונה.

האדם נוטה להרהר בתפילה על עסקיו, ענייניו, מסחרו וכו'. אם האדם היה מאמין, היה קולט שעסקים אלו מפריעים לו בכוונת התפילה. לו היה מכוון עליהם בתפילתו שיצליחו, היה משתלם לו הרבה יותר מאשר להרהר בהם. אלא עליו לכוון את הבקשות למקומות המיועדים לכך. אם המחשבות עוסקות בפרנסה - שיכוון עליהם ב"ברכנו", אם זה עניין רפואי - שיתפלל על זה ב"רפאנו", בקשות אישיות כלליות יאמר ב"שומע תפילה" וכן על זה הדרך...

איך רצוי להתפלל, בעל-פה או מהסידור?

מעיקר הדין עדיף לקרוא מהסידור, ואכן לרוב האנשים נוח יותר לכוון כשהם קוראים מהכתב. אך, מכיוון שהעיקר הוא הכוונה, הרי שאם לאדם מסוים נוח יותר לומר את תפילתו בע"פ והוא יודע את הנוסח היטב, ויודע שיכוון כך יותר כיון שעוצם עיניים, אז מוטב שיקרא כך, כי זה משתנה מאדם לאדם.

עצות לכוונה בתפילה

אומר בספר "טהרת הקודש" לר' אהרן ראטה זצ"ל שצריך לקרוא לפני התפילה מאמרי חז"ל בגמרא, במשנה או מהזוהר, ולהרהר בתשובה לפני התפילה. כמו כן צריך להיזהר משיחה בטלה לפני התפילה ובמיוחד מלשון הרע. כי על דברים בטלים שמדבר לפני התפילה, ובפרט לשון הרע מדקדקים על זה בשמים יותר.

יהי רצון שנצליח לכוון בתפילתנו, ושהקב"ה יאזין לקול תפילתנו ולכל תפילותינו.

התפילה - עבודת הלב!

צחי דהן

אנו אומרים פעמיים ביום: "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם וגו'", ודרשו חכמים "איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפלה" [תענית ב, א]. כלומר, ביצוע התפילה הוא בפה, אבל יסוד התפילה לאמיתו של דבר נמצא בלב. ואכן רואים אנו עד כמה קשה לחבר את הפה ללב. הפה אומנם עושה את עבודתו ואנו ממלמלים את מילות התפילה ברהיטות וללא טעות, אבל כולנו שותפים לתחושה שהלב לא תמיד מחובר אל מילות התפילה ומהותה.

גם הנביא ישעיה צועק על זה [ישעיה כט, יג]: "וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְעֹזֵר כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְדוּנִי וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי וְתָהִי יְרֵאתָם אֵתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה". כלומר, אנשים מכבדים את הקב"ה בפה ובשפתיים אבל הלב רחוק מהבורא ישתבח.

והשאלה היא כמובן: מה גורם למצב זה? וכיצד משתחררים ממנו? אין ספק כי עובדת היות התפילה רצופה ושגרתית, כאשר מחויבים אנו להתפלל שלוש תפילות ביום, גורמת לשחיקה בכוונת הלב. קשה לאדם להתחבר נפשית ורוחנית ולעלות לדרגה גבוהה בכוונת ליבו כאשר הוא צריך לחזור על פעולה זו שלוש פעמים ביום. ענינו הרואות שאדם מתרגש ומתכוון למצוות תקיעת שופר הרבה יותר מאשר מצוות תפילין, כאשר מאד יתכן שמצוות תפילין יקרה וחשובה מתקיעת שופר, והראיה לחשיבותה של מצוות התפילין היא העובדה שזוהי מצווה יומית שלא כמו השופר. הסיבה ליחס השונה היא, כי מצוות שופר היא פעם בשנה, ולכן קל יותר להתחבר אליה, מה שאין כן במצוות תפילין שההרגל שוחק, והוא הדין בעניין תפילה.

קשה להתחבר ולהרגיש חידוש ורענון בדבר כה שגרתי ומצוי. זאת ועוד, חולשת כוונתנו בתפילה נובעת בהבנה לא נכונה של עוצם ערכה וחשיבותה

של התפילה. לדוגמא, כמה פעמים אנו מוצאים את עצמנו 'מטייסיים' באמצע התפילה וחושבים על עסקים, טיולים, ועל הכל חוץ מהתפילה. מסופר על אדם שבא לרב ואמר לו: "רבנו, יש לי חוב לגוי אחד, ובינתיים ברוך ה' הגוי שכח מזה. תברך אותי שהגוי לא יזכר בחוב". אמר לו הרב "אל דאגה, הגוי לא מתפלל תפילת שמונה עשרה לכן לא יזכר בחוב" [מפי הרב יעקב חיים סופר שליט"א].

האדם לא מבין ולא מצליח להפנים שע"י התפילה כל צרותיו ובעיותיו יפתרו. למשל אם אדם טרוד בבעיות כספיות שמפריעות לו להתרכז בתפילה הוא צריך להגיע לידיעה כי לבעיות אלו דרושה תפילה כדי שישתדרו. ובנוסף לכך, באמצעות התפילה האדם יראה את צרותיו באור הנכון ובקנה מידה האמיתי. ולכן כשיש לאדם קשיים אדרבה עליו להפנים את חשיבות התפילה ולהבין שהתפילה וההקרבה לקב"ה היא אמצעי לפתרון צרותיו. ובמבט עמוק יותר, הטירדות לא אמורות להיות מונע ומפריע לתפילה, להיפך חיבור וקישור לתפילה עמוקה ממעמקי הלב. אבל לצערנו הרב אנחנו לא הפנמנו את ידיעה זו ולצערנו אנו חיים בתחושה של "כוחי ועוצם ידי", אני בעל הבית, אני אפתור את הבעיות, ואגרום לעצמי עושר ואושר.

אדם הסומך על ההשתדלות מצד עצמו ולא פונה לקב"ה גם בדברים הקטנים, מוכיח שכל גישתו אל התפילה מוטעית. אדם צריך לבוא לתפילה בידיעה שהבורא יתברך הוא כל יכול, ואנחנו עפר ואפר, הבל וריק. וצריך להתפלל מתוך הכנעה ומנוחת נפש, ולפני כל המלמולים יש להבין באמת את מהות התפילה ולהתחבר לבורא עולם. לכן אין לגשת לתפילה מתוך גאווה, שהיא היפוך מהות התפילה, שבה אתה תולה את כל בקשותיך בקב"ה, ומודע שאתה תפל לה' יתברך ושהוא ורק הוא מסוגל לעזור לך.

יעזרנו ה' לעובדו בכל לבבנו. אמן ואמן!

כדורגל ותפילה, מה הקשר?

אוריאל פינחסי

פתיחה

קבוצת כדורגל מאי שם בירושלים, סופגת הפסד אחר הפסד, משנים מאמן, מחליפים שחקנים ושום דבר לא עוזר. עד שאחד מראשי הקבוצה מציע ללכת לצדיק על מנת שיתפלל עלינו לניצחונות. כמובן שהקבוצה משחקת בליגה, וחלק מהמשחקים מתרחשים בשבת. השאלה הנשאלת היא האם התפילה הזו מרוצה לפני הקב"ה או שיש כאן ניגוד אינטרסים חמור!!!

הסיפור על ר' זירא

הגמרא במסכת סנהדרין [דף לז עמ"ד א] מספרת על השכנים של ר' זירא שהיו בריונים (=עבריינים). ר' זירא היה מקרב אותם בתקווה שהם יחזרו בתשובה. שאר הרבנים באותה תקופה כעסו על דרכו, וחששו שעצם הקשר של העבריינים עם ר' זירא יוכל ליצור לגיטימציה לעבריינות. ר' זירא לא הקשיב לדבריהם והמשיך לקרבם. כשנפטר ר' זירא אמרו הבריונים לעצמם, מי יתפלל עלינו עכשיו, הרי עד עכשיו ר' זירא שמר עלינו בתפילתו, לכן אין ברירה אלא לקחת את עצמנו בידיים, וחזרו בתשובה.

השאלה ששאלנו בפתיחה לא נשאלת רק בדור הזה, אלא ימיה כימי עולם. רבנן חשבו שכל קשר עם הרשעים אינו מועיל, והקב"ה אינו רוצה בכך. לעומתם ר' זירא (שהיה בדעת מיעוט) חשב אחרת, וראה בכל יהודי פוטנציאל גדול, למרות שהוא לא ראה כל שינוי אצל הבריונים בחייו. הם המשיכו בדרכם הקלוקלת, הוא לא התייאש והמשיך להתפלל עליהם.

סיפור מוישל'ה הגנב

החסידות, החל מתחילת דרכה ועד היום, מחשיבה כל מעשה טוב של היהודי, גם אם הוא לא משקף את מצבו הכללי. מייסדי החסידות היו נוסעים למקומות רחוקים כדי לשמוע מיהודי ברכה אחת לה' או כדי להניח לו תפילין. גם היום אנו רואים דוכני תפילין של חב"ד בפסטיבל "בומבמלה" ודומיו (מי שלא יודע מה זה, עדיף שלא יידע), שלמביט בפעם הראשונה, זה נראה תמוה. אבל אותו חסיד חב"ד שעומד שם יודע, שאם הוא יוציא מיהודי הנחת תפילין, ולא משנה מה מעשיו האחרים, זוהי מעלה גדולה. בחלק מסיפורי החסידים אנו רואים שהרב, לא רק שהתחבר ליהודי שאינו שלם, והציע לו להתקדם, אלא שהוא היה שותף בתפילה גם למעשים המקולקלים שלו. וכך היה המעשה במוישל'ה הגנב.

ובכן, במזיבוז', היה יהודי אחד, נקרא לו מוישלה. מוישלה היה גנב. היתה לו ב"ה 'יד ארוכה', והוא היה גונב הכל. פתאום, הוא התחיל להיות חסיד של הבעש"ט הקדוש. הוא עשה תשובה! הוא גנב רק מעשירים! שינוי לטובה... וכמובן, עשירים, אם גונבים מהם הם הולכים למשטרה, וכך היה. מוישלה גונב, המשטרה רודפת אחריו, ומוישלה רץ לבית המדרש של הבעל-שם-טוב הקדוש, ואומר: "רבי הקדוש! שוב גנבתי! תברך אותי שלא ימצאו אותי!" הבעל-שם-טוב הקדוש, ברחמיו המרובים, מברך את מוישלה: "אני מברך אותך, שהמשטרה תיכף תשכח מהכל!". וכך היה, מוישלה גונב והבעל-שם מברך אותו.

פעם, חשב מוישלה: "כמה אני יכול לגנוב מהעשירים במזיבוז"? והרי זה ידוע, מי כבר היה עשיר במזיבוז? אדם שהיה לו 10 רובל בכיס, היה עשיר! חולם לו מוישלה, שהוא רוצה ולו פעם אחת בחיים, לגנוב משהו רציני. והנה, יום אחד שמע מוישלה, שאחד מבני משפחתו של הצאר הרוסי, עובר במזיבוז', ובכיסו שלושים אלף רובל! מוישלה, כמובן הבין שזה סימן מן

השמים שרוצים לעזור לו! מוישלה הרי לא מפחד מן המשטרה, בגלל הברכות של הבעש"ט. הוא ארגן את כל הגנבים ביחד, זה היה במוצאי חג השבועות, והלך עם כולם לאכסניה בה התגורר הגוי הרוסי. מוישלה סידר שהחלון בחדרו של הגוי יהיה פתוח, מוישלה עולה על הסולם, "מי יעלה בהר ה'", והוא עולה עם הרבה שמחה, והגנבים עומדים למטה ומחכים. מוישלה נכנס, הגוי ישן, מוישלה לוקח את הכסף, יורד למטה, ושם כולם אומרים "לחיים" ומתחילים לרקוד. בינתיים, התעורר הגוי משנתו, ומוצא שהכסף איננו! הוא קורא מיד למשטרה, אבל מוישלה אינו מפחד! למה לו לפחד? הוא רץ לבית-המדרש של הבעש"ט, ואומר: "רבותי, רבותי! איפה רבנו הקדוש? אני צריך ברכה!". הוא מסתכל על הפנים של האנשים שסביבו, כולם בוכים. הוא שואל אותם: "מה קרה? למה כלם בוכים?". "לא שמעת? רבנו הקדוש עזב את העולם! הבעל שם טוב נפטר בחג השבועות." אוי! זעק מוישלה, איזה צדיק גדול היה הבעש"ט, איזה לב גדול! איזו נשמה רחבה! מוישלה לא יודע מה לעשות. ואז הוא אמר: "אין כאן צדיק אחר שיכול לברך אותי?!" אומרים לו החסידים: "שמע! לבעש"ט הקדוש היו הרבה תלמידים צדיקים. שם בפינה יושב אחד, 'התולדות יעקב יוסף', אחד מגדולי התלמידים, הוא בוודאי יברך אותך".

מוישלה נגש אליו ואומר לו: "אדוני, אני מוישלה גנב, ובכל פעם שאני גונב הבעש"ט מברך אותי, שהמשטרה תשכח מכל הדבר." "התולדות יעקב יוסף", היה צדיק, אבל הוא לא היה הבעש"ט הקדוש. קם "התולדות יעקב יוסף" ממקומו והתחיל לצעוק: "אתה גנב, ואתה מעיז לבקש ממני ברכה?!" הוא כעס עליו כל-כך, עד שמוישלה ברח מבית-המדרש והלך.

אבל לאן ילך? אין לו מקום בעולם. הוא הלך לבית הקברות, למצוא את הקבר של הבעל-שם-טוב הקדוש. מוישלה נפל על קברו של הבעש"ט, ובדמעות שלישי בכה ואמר: "רבי הקדוש, רבי היקר כמה אני בוכה

שעזבתם אותי, שעזבתם את כל עם ישראל. אבל רבי הקדוש, דעו לכם, שכל אחד רוצה להיות רבה' (=רבי) של צדיקים, אבל רק אתם, אתם הייתם הרבה' של כל עם ישראל, אתם הרבה' של כל הגנבים, של כל הרשעים. ובכן, רבי הקדוש, מה אעשה עכשיו? אני רואה שהשארתי צדיקים - צדיקים, שידאגו רק לצדיקים, אבל גנבים כמוני מה נעשה בלי הבעש"ט הקדוש?!". הוא בכה ובכה עד שמרוב בכיות הוא נרדם. בחלומו הוא ראה את הבעש"ט הקדוש, אומר לו: "מוישלה, התפילה שלך בוקעת רקיעים!" שמעתי מאחורי הפרגוד, שמאז חורבן בית-המקדש לא היתה תפילה אמיתית כמו התפילה שלך. הצדק אתך. כל אחד רוצה להיות הרבי של צדיקים. אבל דע לך, לפני שעזבתי את העולם, השארתי את הנכד שלי, ר' אפרים מסדליקוב, וגזרתי עליו להיות הרבי של כל הגנבים. תרוץ אליו מהר! תאמר לנכדי שאני דברתי אתך, וכדי שהוא יאמין לך, אומר לך את הפרשה, שלמדתי את הנכד שלי. בכל ליל שבת קודש, אני לומד עם הנכד שלי את הפרשה, כמו שלומדים אותה בגן-עדן העליון, ורק אני ונכדי יודעים את התורה הזאת. תגיד לו בשמי, שיברך אותך". מוישלה קם מהשינה, רץ לסדליקוב, נכנס לרבנו הקדוש והמהולל, ר' אפרים ואומר לו: "יש לי משהו להגיד לך בשם הבעש"ט הקדוש...". מיד נתן ר' אפרים את ידיו על ראשו של מוישלה, ואמר לו: "מוישלה, אני מברך אותך שישכחו שאתה גנב!" ומאז, הפסיק מוישלה להיות גנב. וכי איך אפשר לשמוע תורה מגן-עדן עליון ולהיות גנב?! זה לא הולך ביחד.

והחסידיים מספרים, שמוישלה לא רק שלא היה גנב, אלא המשיך את דרכו של הבעש"ט הקדוש, והיה לאחד מגדולי הצדיקים, רק שאת שמו האמיתי איננו יודעים.

מסיפור נפלא זה נסכם ונאמר, למרות שיש את המעלה להתקרב לצדיקי הדור, ולהיות בחברת אנשים טובים ושומרי תורה ומצוות, אל נשכח את

אותם יהודים, שאמנם מעשיהם נראים רעים, אבל הם עדיין יהודים, ואין לנו את הזכות לשפוט אותם על מעשיהם, שהרי גם אנו לא מושלמים. ויכול להיות שדווקא מהם יצאו אנשים גדולים, כמו שרואים בדורינו, שהגדולים מבין המחזירים בתשובה, הם בעצמם חזרו בתשובה.

סיכום

אסור לחשוב שהבעל שם טוב נתן לגיטימציה לגנבה, וודאי שר' זירא לא היה אחד מכנופיית הבריונים. כל המטרה שלהם הייתה לתפוס עד כמה שניתן את הרשעים, בתקווה שאולי ביום מן הימים הם יבינו את טעותם ויחזרו למוטב. אם ר' זירא והבעש"ט לא היו מתפללים על אותם רשעים לא היה שום סיכוי לתיקון מתי שהוא. קטונתי מלפסוק בשאלה שהעלנו בפתיחה, הרי כל מקרה נידון כאן לגופו, הגישות בכל הדורות היו חלוקות בעניין, ורק גדולי ישראל יוכלו לתת את התשובה לכל סיפור שבא לפניהם.

באתי רק לעורר אותנו לא לשכוח את האנשים הקטנים, את אלה שעוד לא גדלו בתורה ויראת שמים טהורה (כמוך), וקשה להם מאוד ההתמודדות מול היצר. לא לשכוח את אותם אנשים, להתפלל עליהם, ואולי בזכותך יצמח עוד גדול בישראל. מה דעתך?

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' דב בן גרשון אליהו שחור ז"ל

נפטר ח' אב תשל"ח

גמל חסד עם החיים ועם המתים

הלל מרדכי ב"ר דב שחור ז"ל

נפטר כ"ה אייר תש"ן

מורה שנספה בעיצומה של דרך.

ת.נ.צ.ב.ה

"נִרְה' נְשִׁמַּת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' יצחק יהודה ומרת פנינה פערל לוית ז"ל
ר' חיים יקותיאל ומרת שרה מרים איצקוביץ' ז"ל
ר' צמח מנחם ומרת בלה חדוה זמברובסקי ז"ל
ר' פנחס ומרת מרים בנדר ז"ל
ר' אברהם צברי ז"ל
ר' רחמים אליהו ז"ל
מרת מרים חיה בת סוזן מלכה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת לוית הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

שמואל יוסף ב"ר חיים ברוך ז"ל

צבי בן שרגא פייש ז"ל

ציפורה בת ר' יהודה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לזיווג הגון

רחמים בן בלינה רחל מוגרבי

לרפואה שלימה

מזל בת אסתר תחי'
ויקי בת אסתר תחי'
יוסף בן אסתר הי"ו

להצלחה

אלירן בן בלינה רחל
וכל משפחתו וצאצאיו.

להצלחת כל משפחת מוגרבי
ברוחניות ובגשמיות.

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

הסבא דוד בן אברהם למשפחת
שוורץ וכל בני ביתם שנעקדו
בשואה על קידוש ה' הי"ד.

אלעזר פנחס בן ישעיה וכל בני
ביתם ומשפחותיהם שנעקדו על
קידוש ה' בשואה למשפחת ויץ.

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת שוורץ הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

דוד מלכה בן סולטנה ז"ל
שמחה מלכה בת מזל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה שלימה

עידית בת רבקה תחי'

נדבת משפחת מלכה הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

רחמים אקדע בן מנחם ז"ל

עופר אקדע בן רחמים ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י בנו אבנר הי"ו

"נֵר ה' נְשִׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

האח ניסים גדסי בן אפרים ז"ל

ניסים בן יצחק ז"ל

ואסי בת כיריה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת גדסי הי"ו

"נֵר ה' נְשִׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מרדכי בן ר' יוסף רדינסקי ז"ל
ר' יהושע יצחק בן ר' אהרן למפד
ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת רדינסקי הי"ו

לרפואה שלמה

שלומית חיה

בת ארלט

למשפחת אבינועם

הוקדש ע"י משפחת דהן הי"ו

לרפואה שלמה

מרים בת

אסתר

דהן

הוקדש ע"י משפחת דהן הי"ו

"נֵר ה' נְשִׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

רחל עדינה בת שמחה ז"ל
למשפחת ביטון
שלום בן חנה ז"ל ללמשפחת כהן
מאיר בן גי'נה ז"ל ללמשפחת לוויה
האח יוס טוב בן גי'נה ז"ל
למשפחת לוויה

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת לטין הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' יוסף בן עזיזה ז"ל
למשפחת טובול
ר' מיכאל בן רחל ז"ל
למשפחת דרעי
מרת שמחה בת אסתר ז"ל
למשפחת דרעי

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה שלימה

אברהם בן חיה אסתר
יוסף בן פרלט
הסבתא מרים בת שמחה
הבת דבורה בת מרים

נדבת משפחת טובור הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

יצחק בן מרים ז"ל
רבקה בת בלה ז"ל
מרים בת רבקה ז"ל
מנחם אהרן בן בלומה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת אנג'ל הי"ו